

**Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke**

**Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Katedra maďarského jazyka a literatúry**

Lanstyák István

Nyelvi váltakozások az igenevek körében

Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések

Szenci Molnár Albert Egyesület
Pozsony
2022

Nyelvi váltakozások az igenevek körében

Nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdések

Jazyková variabilita participií v maďarčine

z hľadiska jazykovej správnosti a jazykovej adekvátnosti

Lektorálta:

Benő Attila (Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár)

Horváth Péter Iván (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest)

Nádor Orsolya (Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest)

Recenzenti:

Prof. Attila Benő, PhD. (Univerzita Babeş–Bolyai, Koložvár, Rumunsko)

Mgr., Péter Iván Horváth, PhD. (Katolícka univerzita Petra Pazmáňa, Budapešť)

Doc. Orsolya Nádor, PhD. (Reformovaná univerzita Gáspára Károliho, Budapešť)

Tieto skriptá sú určené študentom Katedry maďarského jazyka a literatúry FiF UK v Bratislave. Obsahujú učebný materiál pre predmet Jazykový manažment.

Kiadja a Szenci Molnár Albert Egyesület, Pozsony, 2022.

Vydalo Združenie Alberta Szenci Molnára, Bratislava, 2022.

ISBN 978-80-974359-1-2

EAN 9788097435912

© Lanstyák István

Tartalom

ELŐSZÓ	4
IGENEVEK – BEVEZETÉS	6
FŐNÉVI IGENÉV	7
1. Általános kérdések	7
2. A főnévi igenév személyragozása	7
3. A főnévi igenév használata pragmatikai szempontból	13
4. A főnévi igenév használata nyelvtani szempontból	16
MELLÉKNÉVI IGENÉV	44
1. Általános kérdések	44
2. Folyamatos melléknévi igenév	51
3. Befejezett melléknévi igenév	56
4. Beálló melléknévi igenév	62
HATÁROZÓI IGENÉV	74
1. Általános kérdések	74
2. A határozói igenév használata nyelvtani szempontból	77
3. A <i>-va/-ve</i> és a <i>-ván/-vén</i> ragos igenév váltakozása	79
A JEGYZETBEN EMLÍTETT NYELVI IDEOLÓGIÁK	86
NYELVMŰVELŐ IRODALOM ÉS SZAKIRODALOM	89
VIZSGATÉTELEK	93
JELMAGYARÁZAT	96

ELŐSZÓ

Ez a kiadvány az igenevekkel kapcsolatos nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági kérdéseket tárgyalja monografikus részletességgel. Azokat a legfontosabb nyelvi formákat veszi sorra, amelyek váltakozást mutatnak; az ilyeneket köztudottan nyelvi változóknak nevezi a szociolingvisztikai irodalom. A vizsgálat tárgya az, hogy az adott nyelvi változó azonos denotatív jelentésű, ill. funkciójú változatai miben különböznek stílusérték és általában használati érték tekintetében, milyen stílusú és milyen minőségű szövegekben szokás, ill. célszerű őket használni.

A kötet elsősorban a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének kiadványszerkesztő szakos hallgatóinak van szánva. A Nyelvalakítás (FiF.KMJL/A-boED-119/15 – Jazykový manažment) c. tantárgy anyagának az igenevek körében tapasztalt változásokra vonatkozó tudnivalóit tartalmazza. Az itt tárgyalt nyelvi váltakozások ismeretére a másik két oktatási program keretében tanuló hallgatóinknak, a tanár és a fordító–tolmács szakosoknak is szükségük van, csak éppen az ő tanrendjükben nincs olyan kurzus, melynek tematikájába ezek a kérdések ilyen módon beilleszthetők volnának.

A jegyzet érdemi része három nagyobb fejezetre tagolódik, az igenevek három fő fajtájának megfelelően: az első a főnévi, a második a melléknévi, a harmadik a határozói igenevekkel kapcsolatos váltakozásokkal foglalkozik.

A főnévi igenevek körében tapasztalható váltakozásokat taglaló fejezet négy fő szerkezeti egységből áll. Az első fejezet nagyon rövid áttekintést ad a főnévi igenevekről, a második a főnévi igenevek személyragozásával, a harmadik a főnévi igenevek használatának pragmatikai vonatkozásaival, a negyedik pedig a főnévi igenevek használatának nyelvtani kérdéseivel foglalkozik.

A melléknévi igenevekről szóló fejezet ugyancsak négy alfejezetre tagolódik. Az első alfejezet néhány általános kérdést tárgyal nagyon röviden, a többi pedig a melléknévi igenév egyes válfajaival foglalkozik: a folyamatos, a befejezett, ill. a beálló melléknévi igenévvel, pontosabban az ezekhez az igenévfajtához kötődő különféle váltakozásokkal.

A határozói igeneveknek szentelt fejezetben az első alfejezet a problematikába való nagyon rövid bevezetés, a második a határozói igenév használatának nyelvtani kérdéseivel foglalkozik, a harmadik pedig a két eltérő, bár rokon eredetű és hangzású képzővel alkotott határozói igenevek váltakozását mutatja be.

Az igenevek tárgyalása után következik egy külön fejezetben azoknak a nyelvi ideológiáknak a meghatározása, amelyek a kötetben főként a nyelvművelői értékítéletekkel kapcsolatban szóba kerültek. Ezeket az ideológiákat zavaró lett volna akár az első, akár az összes előfordulási helyükön meghatározni. Ezért került a kötetben említett nyelvi ideológiák meghatározása egy külön fejezetbe.

A kötet következő fejezetét a tárgyalt kérdések további tanulmányozását segítő nyelvművelői irodalom és a nyelvészeti szakirodalom jegyzéke alkotja. Mivel a szövegben – lévén szó egye-

temi jegyzetről – nincsenek hivatkozások, ezt némiképp pótlendő, a nyelvművelő munkák, valamint a nyelvészeti szakmunkák tematikusan vannak összeállítva.

A jegyzet záró fejezetét az ellenőrző kérdések alkotják, melyek segítségével a hallgatók könnyebben fel tudnak készülni a zárthelyi dolgozatok írására, valamint a kurzust lezáró kollokviumra.

Jelen kötet egy tizenegy részesre tervezett jegyzetsorozat egyik darabja. A többi kötet más nyelvteni jelenségekhez kapcsolódó nyelvi váltakozásokról szól.

Köszönettel tartozom azoknak, akik a jegyzet megjelentetését lehetővé tették: lektoraimnak, Horváth Péter Ivánnak, Nádor Orsolyának és Benő Attilának, továbbá a Magyar Tudományos Akadémiának, amely Domus ösztöndíjprogramja keretében támogatta a témával kapcsolatos kutatásaimat, részben közvetlenül, részben a somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézetben működő Gramma Nyelvi Iroda közvetítésével. A nyelvalakítás némely általánosabb vonatkozásával a Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén foglalkoztam a Szlovák Kutatás- és Fejlesztéstámogató Ügynökség APVV-17-0254 számú projektjének keretében.

Köszönet illeti a munkahelyemet is, a Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának mindenkori vezetését, valamint a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék mindenkori tanszékvezetőjét, akik évtizedekig nyugodt körülményeket biztosítottak nekem a kutatási (és persze az oktatási) munkámhoz. Nem ők tehetnek róla, hogy a minisztérium abnormális követelményeket támasztó minősítési rendszere az elmúlt években egyre inkább lehetetlenné tette az elmélyült kutatást és azt, hogy igazán kiérlelt munkákat adjak ki a kezemből.

& IGENEVEK – BEVEZETÉS

Az **IGENEVEK** átmeneti szófajok: amint erre nevük is utal, két szófaj tulajdonságait hordozzák egyszerre: **részben igei, részben névszói** sajátosságokkal rendelkeznek. Névszói tulajdonságuk, hogy a mondatban ugyanolyan szerepet töltenek be, mint a névszók; igei tulajdonságuk, hogy olyan bővítményeket kaphatnak, mint amelyeket az igei állítmány szokott kapni, így tárgyat és határozót.

Az igenevek háromfélék: **főnévi, melléknévi** és **határozói** igeneveket különböztetünk meg.

<i>főnévi igenév</i>		Nem tudom a kaput <u>bezárni</u> .
<i>melléknévi igenév</i>	<i>folyamatos</i>	A <u>mosolygó</u> eladóhoz ment oda.
	<i>befejezett</i>	Megnézte a <u>kiállított</u> tárgyakat.
		<i>igei</i>
<i>beálló</i>	Nincs több <u>megoldandó</u> feladat.	
<i>határozói igenév</i>		<u>Felháborodva</u> követelte az ügyvédjét.

Az igenevek ugyanúgy **cselekvést, történést** vagy **állapotot** fejeznek ki, mint az igék. Az ige-névképzők ilyen értelemben **nem változtatják meg a jelentésüket**, csupán **szófajváltó** szerepük van (igéből igenevet képeznek).

Az igeves szerkezet – azaz az igenév és (ha van) bővítménye – jelentésében nemegyszer **mellékmonddal egyenértékű**, s így **tömörítő** jellegű.

<i>igeves szerkezet</i>	<i>mellékmondat</i>
Kimentünk <u>megkapálni</u> a kukoricát.	Kimentünk, <u>hogyan megkapáljuk</u> a kukoricát.
Az utcán <u>éneklő</u> emberekkel találkozott.	Az utcán (olyan) emberekkel találkozott, <u>akik énekeltek</u> .
A <u>felbontott</u> konzerv ott állt a hűtőben.	A konzerv, <u>amit felbontottak</u> , ott állt a hűtőben.
A botrány <u>okozta</u> felháborodás nem akart csitulni.	A felháborodás, <u>amit a botrány okozott</u> , nem akart csitulni.
Elmentem a hivatalba a <u>kitöltendő</u> űrlapért.	Elmentem a hivatalba az űrlapért, <u>amit ki kell tölteni</u> .
<u>Meglátva</u> az oroszlánt futásnak eredt.	<u>Miután meglátta az oroszlánt</u> , futásnak eredt. <u>Mivel meglátta az oroszlánt</u> , futásnak eredt.

Az alábbiakban három nagy fejezetet szentelünk az igenevekkel kapcsolatos váltakozásoknak: az elsőben a **főnévi**, a másodikban a **melléknévi**, a harmadikban a **határozói** igenevekről lesz szó.

& FŐNÉVI IGENÉV

1. Általános kérdések

Amint a Magyar grammatika megállapítja, **A FŐNÉVI IGENÉV** átmeneti szófaj az ige és a főnév között. **Igetartalmat** hordoz a **főnév jelentéstípusába ágyazva**, tehát a **cselekvést** és a **történést elvontan, dologként, fogalomként** nevezi meg. Pl.:

Szeretek <u>olvasni</u> .
Jól esne <u>lezuhanyozni</u> .
Ne próbálj a műhelybe <u>belépni</u> !

Amint látjuk a példákból, a főnévi igenevet az **igetőhöz illesztett, egyalakú -ni képző** segítségével hozzuk létre: *olvas + -ni, zuhanyoz + -ni, belép + -ni*.

Nyelvtani szinonimái ezért az **igéből képzett főnevek**, s közülük is azok, melyek a cselekvést mint elvont folyamatot képesek láttatni, így az **-ás/-és** képzősek.

<i>főnévi igenev</i>	<i>főnév</i>
1. Szeretek <u>olvasni</u> .	Szeretem az <u>olvasást</u> .
2. Jólesne <u>lezuhanyozni</u> .	Jólesne a <u>zuhanyozás</u> .
3. Ne próbálj a műhelybe <u>belépni</u> !	Ne próbálkozz a műhelybe való <u>belépéssel</u> !
4. Nekiállt <u>takarítani</u> .	Nekiállt a <u>takarításnak</u> .
5. Jogom van <u>megtekinteni</u> a bizonyítékokat.	Jogom van a bizonyítékok <u>megtekintéséhez</u> .

Természetesen mindkét fajta kifejezőmód **egyaránt helyes lehet** a maga helyén, a szöveg stílusától függően, ezt a nyelvművelők sem vonják kétségbe. A **főnévi igeneves** példák a mindennapi beszélt nyelvben valamivel **természetesebbek**. Az átalakítás után a 3. és az 5. sz. mondat formális stílusúvá válik.

2. A főnévi igenev személyragozása

A) Általában

A főnévi igenev sajátága, hogy személyragokkal lehet ellátni. Ezeket **főnévi igenevi személyragoknak** nevezzük.

jár-n-om	jár-n-unk
jár-n-od	jár-n-otok
jár-ni-a	jár-ni-uk

lép-n-em	lép-n-ünk
lép-n-ed	lép-n-etek
lép-ni-e	lép-ni-ük

Látjuk, hogy a személyrag az **egyes és többes szám 3. személye kivételével** a képző **csonkult -n** alakjához járul.

Az életben nincsenek

kudarcok, csak olyan
leckék,
amiket meg kell tanulnunk

Ezeket a személyragozott alakokat használjuk olyankor, amikor az alábbi táblázatban található állítmányokhoz főnévi igenévi alany járul:

kell, szükséges, kötelező, szükségtelen, fölösleges, hiábavaló, bolondság, ostobaság, könnyelműség
illik, érdemes, jólesik, rosszul esik, fáj, kár, öröm, korai, késő, jó, rossz
lehet, lehetetlen, lehetetlenség, szabad, sikerül, van, nincs, lesz stb.

A személyrag ilyenkor a **cselekvő személyét** fejezi ki:

Le <u>kell vonnom</u> a következtetéseket.
<u>Szabad</u> jót <u>tenned</u> szombaton.
Nem <u>szükséges</u> személyesen <u>elmennie</u> , küldhet valakit maga helyett.
<u>Főlöleges</u> anyira <u>rohannunk</u> .
<u>Kár lenne elsietnetek</u> a döntést.
<u>Sikerült megszabadulniuk</u> az összes tehertől.

Ha az állítmányhoz **részeshatározó** is kapcsolódik, az **informális** nyelvben, különösen a **besznyében** a **személyrag elmaradhat**:

<u>Nekem is le kell vonni</u> a következtetéseket.
<u>Szabad neked jót tenni</u> szombaton.
Az <u>igazgató úrnak</u> nem <u>szükséges</u> személyesen <u>elmenni</u> , küldhet valakit maga helyett.
Ők sietnek, mert <u>nekik</u> hamarabb ott <u>kell lenni</u> , nekünk viszont <u>főlöleges</u> anyira <u>rohanni</u> .
<u>Kár lenne nektek elsietni</u> a döntést.
<u>Nekik is sikerült megszabadulni</u> az összes tehertől.

Ehhez a váltakozáshoz a második világháború utáni főáramú nyelvművelés – szerencsére – nem sok nyelvhelyességi intelmet kapcsolt. A birtokos személyrag hiányát csak akkor kifogásolja, ha az kétértelműséget hoz létre. Ilyen – elméletileg, azaz kontextus nélkül – kétértelmű a következő példa:

<i>Kontextus nélkül kétértelmű</i>	<i>Kontextus nélkül is egyértelmű</i>
Józsinnak vissza kell <u>adni</u> a kabátot.	Józsinnak vissza kell <u>adnia</u> a kabátot (valakinek).
	Józsinnak vissza kell <u>adnom, adnod</u> stb. a (nálam, nálad stb. lévő) kabátot.

Abban a – nyilván nagyon ritka – esetben, amikor a kontextus nem segítene az egyértelműségben, valóban célszerűbb **bármilyen stílusú rendezett** vagy **gondozott** szövegben a személyragos változatot használni.

A mondat azonban **másképp is egyértelműsíthető**, mégpedig a *kell adja*, ill. *kell adjam* szerkezet használatával.

<i>Kontextus nélkül kétértelmű</i>	<i>Kontextus nélkül is egyértelmű</i>
Józsinnak vissza kell <u>adni</u> a kabátot.	Józsi vissza kell <u>adja</u> a kabátot (valakinek).
	Józsinnak vissza kell <u>adjam, adjad</u> stb. a (nálam, nálad stb. lévő) kabátot.

Ez a megoldás különösen a **bizalmas** és **kiegyenlített** stílusban tehet jó szolgálatot, s olykor a választékosban is. E mondatok **hagyományosabb**, ne **nehézkesebb** változata *hogy* kötőszót is tartalmaz:

<i>Kontextus nélkül kétértelmű</i>	<i>Kontextus nélkül is egyértelmű</i>
Józsinnak vissza kell <u>adni</u> a kabátot.	Józsinnak vissza kell, hogy <u>adja</u> a kabátot (valaki másnak).
	Józsinnak vissza kell, hogy <u>adjam, adjad</u> stb. a (nálam, nálad stb. lévő) kabátot.

A **személyragtalan főnévi igenév kétértelműségén** alapul az alábbi vicc:

Bemegy a skót a vendéglőbe, sorra eszi a legjobb ételeket, majd odaszól a pincérnek:
 – Főúr, kérem! Kinek kell fizetni?
 A főpincér magától értő könnyedséggel válaszol:
 – Hát nekem!
 – Huh! – sóhajt fel a skót megkönnyebbülve – már azt hittem, nekem!

Ha a skót személyragos formát használt volna, a pincér nem érthette volna félre:

– Főúr, kérem! Kinek kell fizetnie?

Ettől az esettől eltekintve a birtokos személyjel használatát **stíluskérdésként** kezelhetjük, azaz a szöveg **stílusától tesszük függővé**, melyik formát használjuk.

A **formálisabb** és a **választékosabb** stílusba jobban beleillenek a birtokos személyjeles alakok még olyankor is, amikor amúgy nélkülük is egyértelmű, hogy a főnévi igenév kire vonatkozik. A ragtalan formák leginkább a **besznyére**, ill. a **bizalmas** stílusú írott nyelvre látszanak jellemzőnek.

Ugyanakkor a **személyrag** az esetek egy részében (amikor nem hangsúlyos) **redundánssá teszi a részeshatározót**, így a **(kissé) formális** vagy **(kissé) választékos** stílusban **tömörebb** megoldásokat tesz lehetővé azokban az esetekben, amikor a részeshatározó nélkülözhető:

Szabad jót tenned szombaton.
 Ők sietnek, mert hamarabb ott kell lenniük.
 Kár lenne elsietnetek a döntést.

Ennek megfelelően a **személyragos** formák használatát mindenekelőtt a **gondozott** fogalmazásban, ill. a **formális** és **választékos** stílusú szövegekben javasoljuk. A **bizalmas** stílusú szövegekben **szabadon választhatunk** a ragos és ragtalan formák közt, amikor a részeshatározó egyértelművé teszi a cselekvő személyt; a ragos megoldás **kissé formálissá** vagy **kissé választékossá** teheti a mondatot.

B) Személytelen közlésben vagy kérdésben

Szabályszerűen használjuk **személyrag nélkül** a főnévi igenevet, amikor személytelen közlésre vagy kérdésre vonatkozik.

Legalább egy idegen nyelvet megtanulni elengedhetetlen.

Mit volt mit tenni, elő kellett venni az esernyőket.

Nem szükséges mindenkit kiszolgálni.

Öröm volt hallani, milyen szépen hegedültek.

Ilyet nem illik mondani.

Hosszabb késésre nem kell számítani.

Dohányozni tilos.

Például a fenti *Jó érzés azt hallani, hogy vigyázz magadra* mondat (l. az oroszlanos képet) elhangozhatna úgy is, hogy *Jó érzés azt hallanom, hogy vigyázz magadra*, ha a beszélő csak magára gondol; a személyragtalan *hallani* alakkal ennek a kijelentésnek az érvényességét másokra is kiterjeszti.

C) Főnévi igenév *-lak/-lek* személyraggal

Nagyon ritka esetben a főnévi igenév egyes szám első személyben (a *-lak/-lek* ragos igék hatására) *-m* rag „helyett” *-lak/-leg* ragot is kaphat, ha 2. személyű tárgyra vonatkozik:

<i>ritka változat</i>	<i>megszokott változat</i>
oda kell <u>kísérnelek</u>	oda kell <u>kísérnem</u> téged oda kell <u>kísérjelek</u>
szólj, ha <u>fel</u> kell <u>segítenelek</u>	szólj, ha <u>fel</u> kell <u>segítenem</u> téged szólj, ha <u>fel</u> kell <u>segítselek</u>
<u>meg</u> kell <u>esketnelek</u> titeket arra, hogy...	<u>meg</u> kell <u>esketnem</u> titeket arra, hogy... <u>meg</u> kell <u>eskesselek</u> titeket arra, hogy...
szabad <u>megkérnelek</u> arra, hogy...?	szabad megkérnem téged arra, hogy...? szabad megkérjelek arra, hogy...?
titeket is <u>meg</u> szabad <u>látogatnalak</u> ?	titeket is <u>meg</u> szabad <u>látogatnom</u> ? titeket is <u>meg</u> szabad <u>látogassalak</u> ?

A nyelvújítók nem utasítják el határozottan ezeket a sajátosan személyragozott alakokat, mivel „régóta használatosak” (nyelvi konzervativizmus), „tömörek” (nyelvi szintetizmus), s „nem is idegenszerűek” (nyelvi purizmus). Nyíltan mégsem ajánlják őket használni, mivel az „irodalmi nyelv” inkább a „szabályos” névszói személyragokkal él (nyelvi uzualizmus).

Nézzünk meg ezekre néhány további példát az MNSZ2-ből és az internetről!

Példák az MNSZ2-ből:

Annak a karácsonynak az órái, mikor csakugyan elvesztetted, aki a legfontosabb személy volt az életedben, maradjon az én titkom, meg a tiéd. Akkor nem kellett <u>figyelmeztetnelek</u> semmire, egy fenyőtuske se volt a szobádban, vacsorát se készítettél, nem volt egy üveggömböd, de álltál, tisztességesen ünnepre öltözve, kezdedben az evangéliummal, és mint a kutya, aki felfogja, hogy se ház, se gazda, vinnyogva közölted a szobában levő abszolút magánnyal, hogy Történt pedig azokban a napokban, hogy Augustus császár... (Szabó Magda)
Kérlek, kedves Bauer, mondd, légy szíves, közöld szüleiddel, miszerint sajnálatos tévedés történt bizonyítványoddal, hibás tételek csúsztak bele. A bélyeghatósági szabályrendelet szerint, sajnos, így is ki kell adni a bizonyítványt, de <u>kérnelek</u> kell, kedves Bauer, közöld a szülővel, miszerint ez csak olyan okirat, aminek az adatai nem jelentenek semmit. Kérd meg kedves szüleidet, ne haragudjanak ezért a tévedésért, az igazi bizonyítványt csakhamar kiállítjuk – egyelőre kéretem őket, hogy írják alá ezt, mert az összes iratokat átküldtük a rendőrségre, ahol a nyomozás miatt szükség van erre az aláírásra; de hangsúlyozd kérlek, hogy ez csak formáság. (közösségi)

A „közösségi” alkorpuszból való részlet valójában idézet Karinthy Frigyes Tanár úr, kérem c. művéből, így az is szépirodalmi találatnak tekinthető.

Példák az internetről:

Alkalmasak vagyunk! Megfeleltünk, rajta vagyunk a listán! Derek, rajta vagyunk! Ó, istenem, tudom, hogy meg kellett volna <u>várnalak</u> , és eskü, vártam is vele tíz percet, de úristen, a boríték szemezett velem! Komolyan, szabályosan flörtölt! Te meg még vagy száz mérföldnyire

voltál, és azt hittem belehalok, és akkor kibontottam. És basszus, alkalmasak vagyunk!
Egy nap, egy hét, egy hónap, egy év, egy élet. / Mennyi idő kell még rájössz, hogy hiba volt elmenned mellőlem? Mennyi ideig kell <u>várnod</u> ? Mert várok rád. Nem érdekel az idő, nem érdekel a becsület vagy másik ember. Nincs is türelmem máshoz. Várni téged. Csak ehhez van, de tengernyi.
Megfogta a fehér ajtó kilincsét, de nem nyitott be. Rám nézett, majd így szólt: / – Bocsi, ha nem tetszik. Én rendeztem be, de igazából meg kellett volna téged <u>várnod</u> , mivel így most lehet, hogy nem is fog tetszeni neked. Viszont ezt nyugodtan megmondhatod, ha <u>így van</u> .
100% elégedettségi garancia! /100%-ig biztos vagyok abban, hogy a jó öltözködés előrébb tud vinni az életben. Ezért, 3 teljes hónapig pénz visszafizetési garanciát vállalok a teljes könyv árára. / Ha ennyi idő alatt nem sikerült a könyvben leírtakkal hozzá <u>segítenek</u> az ügyfélszerzésben vagy a bevétel növelésében akkor csak írd egy e-mailt nekem és a könyv árát vissza utalom neked!
Hiányoznak a régi szép idők. Amikor még minden rendben volt. Amikor az volt a legnagyobb problémám, ha egy kicsit felemeltem a hangod rám. De ez megváltozott. Mára ez a legkisebb bajom. Amikor <u>fel</u> kell <u>segítenek</u> a padlóról, mert holtrészegre ittad magad, azt kívánom bárcsak minden a régi lenne. Hibásnak érzem <u>magam</u> amiatt, ami lett belőled. Félek. Félek, hogy reggel felkelek és már nem lesz anyukám. Nem tudom mihez kezdenék nélküled, hogyan telnének a napjaim nélküled, de legbelül már készítem magam erre.
– És mi van, ha nem mond igazat? – fordult felém az ülésen. / – Ha látod rajta, hogy nem mond igazat, akkor kiderítjük, mi az igazságot – ígértem meg neki, és láttam, hogy ezzel kicsit megnyugtattam. / – Viszont most haza kell vinnelek, mielőtt a szüleid aggódnának – indítottam be az autót, majd kikanyarodtam a körútra.
Magnus: Nicsak, kit látok! / Én: Hagyj békén, különben betöröm a képed! / Magnus: Mitől vagy ilyen hergelt? Csak nem bántott a gazdád? / Én: Nem. Nem bántott, de ha nem hagyysz továbbmenni, akkor én bántani foglak, az biztos! / Magnus: Nagy a szád! Meg kellene <u>tanítanod</u> a tiszteletre!
Egész egyszerűen fáraszt, hogy mindig el kell mondanom: ne ítéld olyamiről, amit nem ismeresz. Ranschburg urat ismerem, kedvelem és tisztetem. De sajnos ez nem az a téma, amiről itt meg kéne <u>győzzenek</u> : csak leírtam a véleményemet, mert kérdezted. Ha ki akarod próbálni, kipróbáld, vagy a barátnődet próbáld erre bátorítani. Leírtam, hogyan lehet jó szakembert keresni, többet nem mondhatok. Nem feladatom, hogy bizonygassam álláspontom helyességét. / Ez a dolog a személyes tapasztalatszerzés témakörébe tartozik. Mindenkiné saját választása alapján.
– Egek, egek – rázta a fejét a fiatal japán tanárunk – Síra-chan, most meg kell <u>büntetnelek</u> téged azért, mert nem figyeltél az órámon – vigyorgott pervezen. – Óra után találkozunk a tanáriban! Segíthetsz elpakolni nekem.

Régebbi példaként álljon itt egy részlet W. Shakespeare Antonius és Kleopátra c. művének Szász Károly által készített fordításából!

OCTAVIA: Üdv, Caesar és uram! Üdv, drága Caesar! / CAESAR: Hogy eltaszítva, így kell látnod! / OCTAVIA: Nem, eltaszítva nem vagyok, ne mondd!

Mivel az ilyen formák már a 17. századból is adatolva vannak, úgy tűnik, egy régóta meglévő jelenségről van szó, amely azonban egyelőre nem tudott erőre kapni. Gyér előfordulása miatt elképzelhető, hogy **társas beágyazódása nem történt meg**, s nem is tárható fel használatának társadalmi háttere.

Jelentésénél fogva (személyhez, olykor személyekhez szólva használatos, tegező formában) a **formális** stílusú szövegekben **nemigen van esélye előfordulni**. Amennyiben nem okoz megértési nehézséget, rendezett szövegekben nem szükséges javítani, különösen ha **bizalmas** vagy **kiegyenlített** stílusúak.

3. A főnévi igenév használata pragmatikai szempontból

A) Felszólítás kifejezése főnévi igenévvel

A régebbi nyelvújítás helytelennek bélyegezte a főnévi igenévvel kifejezett felszólítást, mivel **germanizmusnak** tartotta. Újabbán ez a **purista** indok némileg **háttérbe szorult**, és inkább **moralista** alapon helytelenítik a főnévi igenevet: a főnévi igenévvel kifejezett parancsot **durvának** tartják.

<i>főnévi igenév</i>	<i>felszólító mód</i>	<i>tetszikelve</i>
Leülni!	Üljetek le! Üljenek le!	Tessék leülni!
Felállni!	Álljatok fel! Álljanak fel!	Tessék felállni!
Beszállni!	Szálljatok be! Szálljanak be!	Tessék beszállni!

Az, hogy egy felszólítás durva, nem nyelvhelyességi ítélet, hiszen ha valakinek épp az a szándéka, hogy durva legyen, akkor *nyelvi* (nem etikai) szempontból nagyon is helyes, ha ennek megfelelő nyelvi eszközt használ.

Az viszont kétségtelen, hogy a személyhez szóló, vagyis **ragozott igével** kifejezett felszólítás **barátságosabb**, mint a főnévi igenévvel kifejezett. Ha pedig **udvariasak** akarunk lenni, akkor valóban érdemes a **tessék** szót is használni a **főnévi igenév** előtt, ahogy azt a fenti táblázat harmadik oszlopában látjuk. Ha a pusztán ragozott igét használva szeretnénk udvariasabbak lenni, arra is van megoldás:

<i>felszólító mód</i>	<i>udvariasabban</i>
Álljatok fel! Álljanak fel!	Legyetek szívesek, álljatok fel! Legyenek szívesek, álljanak fel!
	Álljatok fel, legyetek szívesek! Álljanak fel, legyenek szívesek!

**TÚZ ESETÉN
BETÖRNI!**

HÚZNI

A Nyelvújítás kézikönyv „különösen bántónak”, sőt „logikátlanak” (s emellett **németességnek**) bélyegzi a pincérhez intézett *Fizetni!* felkiáltást, „amely voltaképpen nem is felszólítás, hanem a vendég szándékának közlése”. A kézikönyv szerint helyesen ezt kellene mondani: *Fizetek!* vagy *Fizetni szeretnék!*

Valójában **sem nem bántó, sem nem logikátlan** a (*fizetni szeretnék*-ből is levezethető) *fizetni* főnévi igenév ilyen szerepben, **nyugodtan választhatjuk a nekünk tetsző formát**.

A „logikátlanság” vádja **nyelvi racionalizmus** és **nyelvi logicizmus**, a németesség emlegetése **nyelvi purizmus**. Miért ne közölhetné a vendég a szándékát egy elliptikus mondattal? Miért ne maradhatna el a *szereznék* szó, ha egyszer egyértelmű az ellipszis? De még ha csakugyan logikátlan volna a kifogásolt forma, akkor sem kellene azért mellőzni, hiszen a nyelv „törvényei” nem azonosak a logika törvényeivel.

Bizonyos esetekben maguk a nyelv művelők is felismerték, hogy a felszólító jelentésű főnévi igenév **elliptikus** jellegű, vagyis a **német nyelvtől függetlenül is létrejöhetett**, hiányos mondatként. Pl.:

Gyerekek, [gyertek] <u>ebédelni!</u>
Fiúk, [kezdjétek, menjétek] <u>tanulni!</u>
Szaporán, hé! Nagy a rakás, <u>mozogni!</u> (Arany: Tengeri-hántás)

Az első két esetben kétségtelen, hogy elliptikus szerkezetről van szó, hiszen a főntiek közül az első kettő nem jelenti ezt: *Gyerekek, ebédeljétek!*; *Fiúk, tanuljatok!*, hanem ezt: *Gyerekek, gyertek!*; *Fiúk, kezdjétek, menjétek!* A harmadik esetben ez már nem egyértelmű. Ma ezt mondanánk: *Mozgás!*

A főnévi igenév felszólító funkcióban **nem szorul mentségre**, teljesen mindegy, hogy minden formája német hatásra alakult-e ki, vagy csak némelyik, vagy egyik sem, ez a mai beszélők számára irreleváns. Az idegen eredet csak a **purista** nyelvi ideológia tükrében indokolhatja a helytelenítést.

B) Kérés kifejezése a *kér* igével és főnévi igenévvel

A *kér* ige és a főnévi igenév kapcsolatát **kérés** kifejezésére a nyelv művelők **idegenszerűnek**, s ezért **kerülendőnek** tartják.

<i>kifogásolt</i>	<i>ajánlott</i>
<u>Kérjük az ajtót becsukni.</u>	<u>Kérjük, csukja / csukják be az ajtót.</u> <u>Kérjük, hogy csukja / csukják be az ajtót.</u> <u>Tessék az ajtót becsukni!</u> <u>Szíveskedjék az ajtót becsukni.</u>

Ez esetben a **nyelvi purizmus** még mindig nyílt formát ölt.

Valójában a kifogásolt formával **nincs semmi baj, nyugodtan használhatjuk mindenfajta stílusváltóztatban**, ahova tartalmilag és udvariasság tekintetében beleillik. A **formális** stílusba például beleillik, gyakran találkozhatni ilyen típusú felszólításokkal különféle formális stílusú szövegekben és feliratokon (Magyarországon). Néhány internetes példa:

1. <u>Kérjük megosztani, elolvasni és meghallgatni!</u> nagyon fontos információ! Több osztrák munkaadói visszaélés!
2. Letöltés előtt a tájékoztatót <u>kérjük elolvasni!!!</u>

3. A házirendben foglalt előírásokat és a fürdő alkalmazottainak figyelemfelhívásait <u>kérjük betartani</u> .
4. Az érkezési időt <u>kérjük betartani</u> , mivel nem áll módunkban sem előbb, sem később kezdeni a játékokat.
5. Felhívjuk szíves figyelmét, amennyiben változásbejegyzési kérelmet nyújt be bankunkhoz, melyhez nem áll még rendelkezésre végzés, akkor minden esetben <u>kérjük csatolni</u> a Cégbíróság által kiállított digitális térítvevényt is, mellyel bizonyítani lehet, hogy a Cégbíróság átvette a jogi képviselő által benyújtott kérelmet.
6. A szervezők töltik ki, <u>kérjük üresen hagyni!</u>
7. Nyomatott betűkkel (olvashatóan) <u>kérjük kitölteni!</u>
8. A kívánt kereskedelmi tevékenység jellegének számát <u>kérjük bekarikázn!</u>
9. Rendelkezik-e rendszeres jövedelemmel? (A megfelelő választ <u>kérjük aláhúzni!</u>)
10. <u>Kérjük figyelembe venni</u> , hogy az anyakönyvezési kérelem benyújtására a kérelmezők rendkívül magas száma miatt nagyon hosszú, esetenként több hónap a várakozási idő!!! Sürgősségi eljárás a konzulátuson nincs. A konzulátus is ugyanazt a foglalási rendszert használja, amely az ügyfelek számára is elérhető, ennek megfelelően nem tudunk Önöknek korábbi időpontot adni. / Az ügyintézés a benyújtást követően legalább kettő-négy hónapot vesz igénybe, sürgősségi eljárásra nincs lehetőség. <u>Kérjük</u> , hogy ezt az időtartamot <u>vegyék figyelembe</u> . A kettő-négy hónap csak az anyakönyvezésre vonatkozik.

A 10. példában látjuk, hogy a kétféle megoldás ugyanazon szövegen belül váltakozik: az elején főnévi igenévi szerkezetet találunk (*Kérjük figyelembe venni*), néhány sorral lejjebb, a következő bekezdésben mellékmondatot (*Kérjük, ... vegyék figyelembe*).

Ez a szerkezet arra is jó, hogy elkerüljük vele a tegezés és a magázás közötti választást.

Példák a nyelvművelők által **helytelenített** használatra feliratokból:

Példák a nyelvművelők által **helyeselt** használatra (nem számítva persze a helyesírási hibákat):

Az alábbi példa azért érdekes, mert a **nyelvművelők által helytelenített használat épp egy nyelvvédő cikkben jelenik meg:**

Kérje a MMK 17500 magyar mérnök nevében megakadályozni a nyilvánvaló versenyhátrány közeljövőben tervezett törvényesítését, megakadályozni a mérnöki munkanélküliséget, megakadályozni egyetlen rendelettel a magyar mérnökök nagy részének partvonalon kívül helyezését, megakadályozni a külföldi, főleg a multik védernyői alatt dolgozó mérnökök jogtalan, sőt törvényesíteni szándékozó versenyelőnyét, a nemzeti nyelv sorvasztását, lényegében Magyarországon az angol hivatalos szakmai nyelv bevezetését. (Nyelvi gyarmatosítás.)

4. A főnévi igenév használata nyelvtani szempontból

Nyelvtani szempontból két esetet fogunk alább megvizsgálni: az egyik esetben a főnévi igenév ún. kettős alanyú, a másik esetben ún. kettős tárgyú szerkezetekben fordul elő. E kettőnek egy-egy alfejezetet szentelünk.

A) Kettős alany részeként a látszik ige mellett

A főnévi igenévi alany és a főnévi alany a *látszik* igével kettős alanyú szerkezetet alkothat:

S jutott eszembe számtalan / Szebbnél-szebb gondolat, / Mig állni látszék az idő / Bár a szer szaladt. (Petőfi: Füstbe ment terv)

Amint látjuk, az egyik alany az *idő* főnév, a másik alany pedig az *állni* főnévi igenév.

A kettős alanyú egyszerű mondatok **összetett mondatokkal váltakoznak**, amelyek a főnévi igenév jelentését mellékmondatokkal fejezik ki:

<i>kettős alany</i>	<i>mellékmondat</i>
<u>Kifogni látszik a készlet.</u>	<u>Úgy látszik, hogy kifogy a készlet.</u>
	<u>Úgy látszik, hogy kifogyóban van a készlet.</u>

A nyelvújítók megítélése szerint **jobb a mellékmondatos megoldás**. Mivel a kettős alanyú változat tömörebb, s mivel tudjuk, hogy a nyelvújítók számára a **nyelvi szintetizmus** és a **nyelvi brevizmus** a legfontosabb ideológiák közé tartozik, annak okát, hogy ezek ebben az esetben ezek az ideológiák nem érvényesülnek, a **nyelvi purizmusban** és/vagy **nyelvi konzervativizmusban** láthatjuk.

A nyelvújítói megítéléssel **nem tudunk egyetérteni**. Valójában **stíluskérdésről** van szó. A kettős alany inkább **formális** vagy **választékos**, ezért a hétköznapi nyelvben nem annyira természetes. Viszont a **szépirodalmi** stílus bizonyos válfajaiba éppen hogy beleillik. A javasolt mellékmondatos forma hátránya, hogy **terjengősebb**, előnye az informális helyzetben való **természetessége**. Úgyhogy egyértelműen stíluskérdés, melyiket használjuk.

Bár a kettős alany inkább a **formális** vagy a **választékos** stílusba illik, nem mondható idegennek a **kiegyenlített** vagy akár **kissé bizalmas** szövegektől sem. Az MNSZ 2017. október 8-án a főnévi igenév és *látszik* szótó kapcsolatára (a két keresett szó egymás mellett kellett álljon, mindkét irányban) a „személyes” alkorpuszban 2875 (tisztítatlan) találatot adott, a „beszélt nyelvi” alkorpuszban pedig 1065-öt.

Néhány példa **kiegyenlített** vagy (**kissé**) **bizalmas stílusú** szövegekből az MNSZ „személyes” alkorpuszából (közösségi + fórum):

Szegedi srác voltam, a Révai József általános iskolába jártam 1976-84-ig, az osztfő Szalai tanárnő volt, aki menet közben házasodott meg. Asszem 86-ban futottam össze utoljára valakivel is onnan. Szóval ez a nosztalgia topik előhozta bennem a nosztalgiát és a régóta érlelődő gondolatot, hogy találkozni kéne. Szóval ha valaki a volt osztályból olvassa, jelentkezzen mondjuk emilen! Én soha nem akartam felnőtt lenni (sokak szerint nagymértékben össze is jött a dolog), ezért különösen jó volt ezt a topikot végigolvasni. Asszem olvasom is még tovább, mert újraéledni látszik. Kösz!

A feltehetően rendőrségi elemzők által készített anyagok tanúsága szerint a fővárosi robbantásos merényletek számai meglehetősen messzire vezetnek, kapcsolatban állnak az illegális olajügyletektől, a védelmi pénzek szedésén át a rendőri és belügyi vezetés maffiakapcsolataiig. Vannak itt még keményebb dolgok is, és bizony-bizony a madárt csepülőket tévedni látszanak (nem is először, pl. J. A. topikban is)

Felhívás! Kedves Polgártársak! Ne bízzatok el magatokat! A farkasok közöttünk járnak! Tudomásom szerint két elvetemedett feni kését reánk. Piszkos Fred enyhén gyilkos hajlamú volt polgártársunk hitelt érdemlő számításai szerint ugyan a falu kiirtására igencsak csekély az esélyük, mindazonáltal kötelességünk a veszteségek minimalizálása. Ne lincseljünk. Nyomatékosan kérek mindenkit, hogy szavazatát a bevezetőbeli felsorolásban őt követő polgárra adja le. (Én pl. a hasfelmetszőre szavazok.) Lehet, hogy ez a gyilkosoknak látszik kedvezni – összeszavazással már lincselhetnek is – de ez le is buktatja őket! Ne feledjétek: ez a nyerő stratégia, és aki ez ellen vét, az gyanús!

Kedves Gabóca én is csak most találtam ide, és bocs a többiektől, hogy közbekotyogok új

létemre, és egy kétnapos üzenetre reagálok. Szóval a gyerek neme... És kérem, hogy a szakmabéliek most fogják be a fülüket, meg csukják be a szemüket! Ősi indiai „tanítások” szerint páratlan napokon lány, párosokon pedig fiú fogan. Ismerősök között végzett „felmérés” eredménye nekem még igazolni látszik a „tant”. Ha mégis kipróbálsz, kíváncsi vagyok nálad bejön-e.

Mellesleg én úgy látom, hogy a Népszabadság kezdte meg a harcot, amihez Kósáné Kovács Magda adta meg az iránymutatást, az MSZP választási vereségét elemezve: „Nem elég tisztességesnek lenni, annak is kell látszani!” Na most, szerintem, a nekigyürkőzés az arra irányul, hogy „jóvan gyerekek, vagy tisztességesek vagytok, vagy nem, ez majd kiderül, de hogy nem fogtok annak látszani: az hétszentség, teszünk róla.” De hát ez egy ilyen játék, tulképpen szerintem természetes. Arról az egy apróságról viszont megfelekedezni látszik a Népszabi, hogy ez a mondás, ez rá is érvényes.

Azazello felvetése óhatatlanul a napi politikát hozza fel, amiről törvényszerűen a két (3, 4...) oldal fikázni kezdi egymást. Azazello! Külön topikok vannak a kormány, az ellenzék, bárki fikázására – ezt ne bánts, hidd el, nem haragszom, sőt, örülök, ha egy kormánypárti megszólal, de újként kérlek, próbálj alkalmazkodni a kialakulni látszó szokásokhoz...

Néhány példa a „beszélt nyelvi” alkorpuszból:

Dr. Tóth Péter történész, egyetemi docens: – Ez egy nagyon nehéz kérdés, tulajdonképpen vita tárgya, ha IV. Béla idejében – s ez az általános felfogás –, akkor a kunokkal együtt kellett volna betelepülnie, ezt a hipotézist látszik alátámasztani, hogy a sorsuk nagyjából azonos volt a kunokéval, csak az az érdekes dolog az egészben, hogy például Ottokar cseh király panaszkodott a pápának IV. Bélára, hogy milyen pogány népekkel támadja az ő keresztény országát IV. Béla, és fel is sorolta ezeket a népeket, és ebben a felsorolásban nagyon kis apró-cseprő népek szerepelnek, és a jászok nem, a jászoknak az első írásos említése Magyarországon 1319-ben íródott, tehát több mint fél évszázaddal a kunok betelepülése utáni időszakban.

Mi fél évig vagyunk az unió soros elnökei, azonban a föld az örök. Nagyon sokat küzdöttünk a földért. Hihetetlen öröm az, hogy sikerült, hogy 2011-ben elmondhatom, hogy amiért 1990-ben 94-ben és számtalan keményen megmozdulás során kiálltunk, most végre rendeződni látszik.

Én azt gondolom, hogy tizenöt, tizennyolc perc kiváló játék után eldőlni látszott a mérkőzés és a nyitott védelem ellen újra a csapat azt a folyamatos játékát, ami szükséges, nem folytatta, és ez egy kicsit engem is zavar.

Azt tudom egyébként egy szakembertől, aki a nevét nem árulta el, hogy valószínűleg még ma megkapják ezek a férfiak azokat az okmányokat, amire várnak, tehát megoldódni látszik a történet.

A tárgyaláson amikor elmondtam, hogy nekem bármennyi gyerekem születik is, egyformán szeretem őket, teljesen mindegy, hogy ki az édesapjuk, vagy éppen hol élek és ezt egyáltalán nem tudom kizárni a szívemből, még mindig így érzem, hogy azért hoztam a világra, hogy a lehető legjobb körülmények között, a lehető legtöbbet nyújtva neki arra, hogy elinduljon az életbe, neveljem fel és mindaddig ez a cél lebegett a szemem előtt, ami most már kissé halványodni látszik.

Látjuk tehát, hogy a szerkezet **kevésbé formális**, sőt **informális** szövegekben is előfordul, köztük olyanokban is, amelyek **kevésbé gondozottak**. Még hozzá **nagy számban**.

Ebből meglehetősen biztonsággal levonhatjuk azt a következtetést, hogy **semmilyen típusú** szövegben **nem indokolt** ezt a szerkezetet **javítani**. Bátran használhatjuk nyelvérzékünk szerint, mások kéziratában pedig legjobb, ha „békén hagyjuk”, hacsak nem okoz egyértelmű stílustörést, vagy nem feltűnően mesterkél.

B) Kettős tárgyként

A **főnévi igenévi tárgy** és a **főnévi tárgy** a mondat **állítmányaként** funkcionáló **igével** kettős tárgyú szerkezetet alkothat.

Külön-külön alfejezetekben fogjuk tárgyalni azokat az eseteket, amikor a kettős tárgy a *lát, hall, tud, érez; hagy, enged* igékhez kapcsolódik és azokat az eseteket, amikor a kettős tárgy más igékhez kapcsolódik, mert ezek nyelvművelői megítélése eltérő.

a) A lát, hall, tud, érez; hagy, enged igék mellett

Nézzünk meg a *lát, hall, tud, érez; hagy, enged* igék melletti kettős tárgyra szépirodalmi, sajtónyelvi és köznyelvi példákat!

Talán már elment, az előbb láttam őt szedelőzködni.

Hallottam sírni a vasat, hallottam az esőt nevetni (József A.: Esmélet).

A második mondatban a *láttam* állítmányhoz egyrészt az *őt* személyes névmási tárgy kapcsolódik, másrészt az *szedelőzködni* főnév igenév.

Példák az MNSZ2 „szépirodalmi” alkorpuszából:

Ettől kezdve a szellemes ugratás vad sértegetésbe csap át. Vértolulás, düh hadonászó, fenyegető kezek. Ilyenek volnának az olaszok? Két pillanat múlva már Mussolinít, a fasizmust és a kommunizmust hallom emlegetni. A baloldalt, a jobboldalt, a pápát, a szűzmáriát. Ha valami csoda folytán a rómainak s a nápolyinak is hadserege támadna a porból, már rég romokban heverne Róma s Nápoly. (Csoóri Sándor)

Marinka a deszkafalnak támaszkodik, a homályba vesző parti füzetet nézi. Minduntalan meg kell ráznia a fejét. Ha nem rázza meg, egyszerre három-négy irányból színes lampionos ladikokat lát közeledni a malom felé, s akik a ladikokban ülnek, valami bágyadt dalt énekelnek, anélkül hogy a szájukat mozdítanák. (Mészöly Miklós)

Slukk Ödön elköszönt, lábával behajtotta a kikaput, s vidáman poroszkált a poros akácfák alatt a vasútállomás felé. „Nincs elveszett nap! – gondolta magában. – Slukk Ödön még tud üzletet csinálni! Slukk Ödön még nem olyan öreg!” (Csukás István)

El is akartam menni. – Elmenni? Miért? – Senki sem szereti, ha a „ volt „ rajta ragad. Ez olyan lélektani fakszni. Új élet meg minden. De nem hagyott elmenni, könnyezett, azután elkeddett magázni, egészen normálisan, mintha felébredt volna benne valami rejtett intelligencia. Azóta se nagyon emlegeti. (Jókai Anna)

Nem, Tinkám, ne félj. Ha semmiben nem is, egyben bizonyos vagyok. A feleségét nem engedi bántani. Semmilyen körülmények között nem engedi. Annál hiúbb. Ne, ne siess vissza.

Jobb, hogy most nem vagy Pesten. Szerintem elég, ha a temetésre visszajössz. Még sok is. Szerencse, hogy a gellérthegy villa díszes vaskapuján elég magasra szerelték a kilincset. Föltűnően magasra, valószínűleg azért, hogy az évekkel ezelőtt még kisgyerek ne tudja elérni, ne tudja kinyitni a kaput. (Fejes Endre)

Példák az MNSZ2 „sajtónyelvi” alkorpuszából:

A 16 ellenőrzött zúzott köves teherautó közül csupán egyetlenél volt az ösztömeg a megengedett negyven tonna felett. A jármű vezetőjét a rendőrség vonta felelőségre. Forgalm-biztonsági okok miatt azonban a tengelyterheléseket nem tudták ellenőrizni a felügyelet szakemberei.

A volt miniszterelnök arra is felhívta a figyelmet, az nem szabadság, amit a hatalom kegyként biztosít: a szabadság az lesz, amit kiharcolunk magunknak, amiért megküzdünk és amit nem engedünk elvenni soha többé.

Köznyelvi példák a nyelvművelő irodalomból:

Ne engedd így elmenni a gyereket!
 A szálloda nem tudja ellenőrizni mind a száz dolgozóját.
Hagyd futni!
Engedj leülni!
 Meg tudom neked mutatni, hogy hogyan is gondoltam ezt az egészet.

Látjuk, hogy a példák egy részében a főnévi tárgy **odaértett**:

De nem hagyott elmenni... [ti. engem]
Hagyd futni! [ti. őt]
Engedj leülni! [ti. engem]
 Meg tudom neked mutatni, hogy hogyan is gondoltam ezt az egészet. [ti. azt]

Ezt a szerkezetet korábban a nyelvművelők egy része helytelenítette, mert a latin **accusativus cum infinitivóra** hasonlított, s **hogy kötőszós tárgyi mellékmondat** használatát javasolták helyette:

<i>kettős tárgy</i>	<i>mellékmondat</i>
Színes lampionos <u>ladikokat lát közeledni</u> a malom felé.	<u>Látja</u> , hogy színes lampionos <u>ladikok közelednek</u> a malom felé.
Ne <u>engedd így elmenni a gyereket!</u>	Ne <u>engedd</u> , <u>hogy így menjen el a gyerek!</u>
<u>Hagyd futni!</u>	<u>Hagyd</u> , <u>hogy fusson!</u>

Nem tudni, hogy a *tud* ige tévedésből került-e bele a csoportba, tény viszont, hogy a *tud valamit csinálni* helyett nem használhatunk mellékmondatot:

<i>kettős tárgy</i>	<i>mellékmondat</i>
Én még nem <u>tudom kezelni</u> ezt a gépet.	–

Szemben a régebbi felfogással, a mai hivatalos álláspont szerint a fentebb felsorolt igék mellett „a kettős tárgy **természetes, belső nyelvi fejleményként is létrejöhetett**, s így – főleg az irodalmi nyelvben – **nincs okunk a hibáztatására**” (Nyelvművelő kézikönyv).

Az igaz, hogy **nincs okunk ennek a szerkezetnek a hibáztatására**. Nemcsak a szépirodalomban használható, hanem más szövegtípusokban is. De **akkor sem volna okunk hibáztatni, ha latin hatásra jött volna létre**.

A **nyelvi purizmus** helyett most a nyelvőrök inkább a **nyelvi naturizmussal** és **nyelvi idiomizmussal** érvelnek a kettős tárgy ellen.

Az alábbi változatok közül például a **mellékmondatos** megoldást „**természetesebbnek**”, „**magyarabbnak**” tartják:

<i>kettős tárgy</i>	<i>mellékmondat</i>
<u>Láttam őt elmenni.</u>	<u>Láttam, hogy</u> elmegy /elment. <u>Láttam, amint</u> elmegy /elment. <u>Láttam, amikor</u> elmegy /elment.
<u>Zsibbadni érezte</u> a lábát.	<u>Érezte, hogy</u> zsibbad a lába.

A két változatnak valóban **más a stílusértéke**, tehát a közülük való választás **stíluskérdés**. Ebben persze a **természetesség** is szerepet játszik, de „magyarabbságról” beszélni értelmetlenség, és **nyelvi idiomizmuson, nyelvi szisztemizmuson** és **nyelvi purizmuson** alapul.

A kettős tárgy **választékos, jól beleillik a szépirodalmi művekbe**, talán **valamivel kevésbé a hétköznapi beszélt nyelvbe**. Azt, hogy a kettős tárgy mennyire illik bele a **formális** stílusú szövegekbe, empirikus kutatások híján egyelőre nem tudjuk.

Néhány internetes példa a **nem bizalmas** stílusértékű szövegekre:

A 19 éves Connerjack Oswaltot azután találták meg, hogy egy aggódó közösségi ember jelentette, hogy április 9-én reggel <u>látta őt aludni</u> egy bolt előtt a Utah állambeli Jeremy Ranchban. / Némi kutatás után a rendőrség megállapította, hogy Oswalt eltűnését három évvel korábban jelentették be, és felkeresték a családját, hogy megosszák a jó hírt.
Koncertjeiden rendre megénekelted a közönséget. Legutóbb a Libidaridom cédebemutató koncerten <u>láttam, hallottam énekelni</u> veled a <u>nézőket</u> . Miért fontos a közös éneklés?
Szombaton még kitararítottunk és lementünk a férjemmel bevásárolni. Este viszonylag korán lefeküdtünk, férjem épp egy tüdőgyulladásból volt gyógyulófélben, ő el is aludt hamar, én éppen csak elbóbiskoltam, amikor fél tíz körül egy fájásra ébredtem, ami olyan erős volt, hogy fel kellett ülnöm, nem volt jó fekve. Valami <u>nedvességet is éreztem szivárogni</u> , így kibéleltem az <u>ágyat törölközőkkel</u> és visszafeküdtem.
Sears kiemeli a biológiai kapcsolat szerepét. Tudniillik sem a védőnő, sem a gyermekorvos,

és egyetlen szakértő vérében sem indul el a hormonképződés, amikor meghallják a síró gyereket. „Nincs még egy ehhez fogható hang a világon, amely olyan erős érzelmeket váltana ki az édesanyákból, mint a sírás. Az apák füléhez könnyebben eljut az a tanács, hogy hagyják sírni a gyermeket, mert bennük nem indul el ez a biológiai reakció” – írja.

Az Államközi Légügyi Bizottság szerint a személyzet nem tudott sugárféket kapcsolni, és ezért nem tudta a gép sebességét a kellő mértékben csökkenteni, mielőtt nekifutott volna a pálya vége után a töltésnek. A reverz pedig azért nem volt kapcsolható, mert a gép kereszt-szélben túlságosan gyengén, 1,12 g-s terheléssel érintette a betont, a futókon lévő műszerek nem érzékelték a gép súlyát és ezért nem engedték bekapcsolni a sugárféket, ugyancsak emiatt nem aktivizálódtak a szárnyakon az áramlásrontó spoilerok.

Nos, mielőtt találkoztunk, hallottam és láttam őt énekelni, így tudtam, hogy jó

július 10, 2022

Hagyd, hogy sírjon egy kicsit az a gyerek!

Tetszik 400 2019. március 17. · Gyermekpszichológus

Miért ne hagyjuk sírni a babát? (és mit tegyünk, ha a sírás már hiszti)

Hagytam elmenni, amikor tudtam nagyon jól, hogy szeret. Hogyan tegyem túl magam a büntudaton?

Ami a **beszélt nyelvet**, ill. a **bizalmas stílust** illeti, az valószínűleg itt is a **mellékmondatos**, terjedősebb megoldást részesíti előnyben, de azért érdemes lenne a kérdést empirikusan is megvizsgálni, mert a felületes vizsgálat számtalan beszélt nyelvi jellegű példát is felszínre hozott az interneten található szövegekből.

Néhány internetes példa a **beszélt nyelvies**, **bizalmas** stílusú szövegekből:

Majd egy életmentő műtét következett. A műtét után azt mondta a professzor úr, sikerült a műtét, de pár napig kritikus lesz az állapota, mert nagyon legyöngült, nem tudták felerősíteni, így nem biztos, hogy túléli. Az operáció utáni ötödik napon láttam őt kimenni, rágyújtani. Mintha a nagy vágás nem is létezett volna, kiegyenesedve járt, és úgy ült le a székre, mintha mi sem történt volna.

Néztük a műsort, és nagyon tetszett a produkciója, szerintem jól sikerült! Jó volt látni, hogy a mentoroknak és a közönségnek is elnyerte a tetszését. Korábban is hallottam már őt énekelni, szerintem csodálatos lenne, ha Enikő azzal foglalkozhatna, amivel szeretne.

Talán nem is volt akkoriban olyan színház, vagy mozirajongó, aki legalább egyszer ne látta, vagy hallotta őt játszani, vagy énekelni.

Na még egyszer (mer az előző eltűnt a virtuális térben) musicfor. és exp. nagyonkirály a többi már untam DE! rajongok, rajongok, mert qrva fontos volt nekem ez a zene, mert mikor először meghallottam, végre éreztem újra előjönni az energiát valahonnan messziről, amit utoljára valamikor a hetvenes években, az azóta megdöglött, saját rutinjába fulladt roktól úgyhogy hölgyeim és az egész illusztris társaság, táncoljunk má valahol egy jót, a többi úgyis csak duna (a kék, a keringős) meg mellébeszélés egyébként meg Fidsznak igaza van, ha má kultúra, akkor mér nem KULTÚRA?

Nagyon sokan jönnek a gyógyító kövekhez. – Itt a fáknek is van gyógyító ereje. Ha körbeöleljük, lehet érezni az energia forgását... A bükkfa jobban átadja az energiát. Amikor múltkor átöleltem, a nyakamig éreztem feljönni az energiát, aztán meg vissza le a térdemig.

Írjad csak a jelentéseket a SRI-nek, amíg ki nem rúgnak, mert az ilyen bumfordi fazonok az ő hatékonyságukat is lerontja. És háljal a kecskéekkel, a Kárpátoktól szigorúan Keletre! A meg-

oldás az, amit a bennünket amúgy nem szívlelő Károlyi is felismert: ne olvassál minket! Hagyi végre dolgozni bennünket!

Egy kérdést ígértem, sorry, de nem hagyi nyugodni: ha ez így van, azaz nyereséges volt a bankszektor az összes veszteséget is beszámítva (amit ugye konszolidáció címén utóbb belepumpált az állam, de azt nem számították bele az eredménybe), akkor miért volt szükség állami beavatkozásra? Nem lehetett volna bankszférán belül konszolidálni, egymást?

Titinél feltűnt, hogy néhány napja csak minden másnap kakil. Olyankor viszont már keményebb és nehezebben tudja kinyomni, fájhat is neki, mert látom, hogy próbálja visszatartani, hogy meneküljön a fájdalomtól. Tegnap este is már piff-puff-dirr-durr, jöttek a szelek, addig nem hagytam lefeküdni, amíg nem könnyít magán.

Rágalmazó kijelentésedet kikérem a józanabb gondolkodású, ez esetben figyelmetlen listatársak nevében is. Kérdésed Bush-al kapcsolatosan, meg arra enged következtetni, hogy neked aztán nóta-csokor, olyan vak vagy, hogy iraki vérengzésekben a felszabadítást, Bush-ban meg a demokrácia bajnokát látod.

Na assem a képekre még várni kell, mert ilyen digitális kamerával lőttem el egy pár képet, csak annak a picipuha pictureit! a hivatalos pluginje, és az a vacak úgy lefagyott, hogy az összes kép elveszett, újraindítani nem engedi, mert egy hatalmas vacak. A BILL GATES MONNYON LE!!!!

Fel vagy háborodva, hogy nulla vezetési, illetve inkább közlekedési tudással mondjuk apád ott akar lenni melletted, csak biztos, ami biztos alapon az első párezer km-en? / Mégis, mennyit vezetted eddig közúton? / Engem apám nem engedett vezetni amíg nem hajtottam le mellette 5000 km-t. De nem az enyém volt az autó, szóval sok beleszólásom nem volt.

Valószínűleg **igénként különbözik**, hogy a főnévi igeneves vagy a mellékmondatos megoldás gyakoribb, természetesebb-e. A kérdés alaposabb empirikus vizsgálatot igényel.

Annyi azonban már most egyértelmű, hogy a **szerkezetet bátran használhatjuk nyelvérzékünk szerint, mások kéziratában nem javítjuk**.

Ha bizonytalanok vagyunk, érdemes az MNSZ2-ben vagy más forrásokban tüzetesebben **utánanézni** az adott szerkezet használatának konkrétan azzal az igével, amivel használni szeretnénk.

SZITTYA BÉLA, A MODERN ŐSMAGYAR KALANDJAI #1 - SZÁRMAZÁS

by Wendigo @ wendigo.blog.hu

A fenti képen a nemzeti eszméket (kirekesztő módon) képviselő Szittyta Béla felszólító módban ikesen ragozza a *takarodik* igét, ami itt kifejezetten **stílusos**: a nemzeti értékek védelmezőire a tapasztalatok szerint a legtöbb esetben a nyelvi hagyományok tisztelete, a nyelv művelői intelmek hű követése is jellemző.

b) Más igék mellett

Más igék mellett a Nyelvművelő kézikönyv ma is **idegenszerűnek** mondja a kettős tárgy használatát, különösen a **vélekedést, akarást, reménykedést, kérést, elhatározást, nyilatkozást kifejező igék, ill. szókapcsolatok után**. Ilyenek például a következők:

ajánl, javasol, buzdít, elhatároz, föltesz, hisz, képzél, remél, kér, kéretik, megenged, megtanul, parancsol, megtilt, szeret, szeretne, tervez; érdemesnek, helyesnek, jónak, kívánatosnak, szükségesnek gondol, tart, tekint, vél stb.

Az **idegen eredet önmagában nem lehet ok a helytelenítésre**, ám az „idegenszerűség” nemcsak idegen eredetre utalhat, hanem arra is, hogy a szerkezet **idegenes hatású**. Amennyiben az idegenességet **stíluskérdésként** fogjuk föl, indokolt lehet az idegenes szerkezeteket kerülni, hacsak nem az a célunk, hogy idegenesen fogalmazzunk.

Az alábbi táblázatban nyelvművelői példákat találunk a kifogásolt szerkezetre és annak elkerülésére. A példák egy részében nem kettős tárgy van, hanem főnévi tárgy és határozó:

<i>főnévi igenévi tárgy</i>	<i>más megoldás</i>
<u>Ajánlom megtekinteni.</u>	<u>Ajánlom, tekintse meg.</u> <u>Ajánlom, tekintsék meg.</u>
<u>Kérem [ti önt] az ajtót becsukni.</u>	<u>Szíveskedjék becsukni az ajtót!</u> <u>Tessék az ajtót becsukni!</u> <u>Kérem, csukja be az ajtót!</u>
<u>Nem reméltem önt itt találni.</u>	<u>Nem reméltem, hogy önt itt találom.</u>
<u>Megparancsolta bezárni a kaput.</u> <u>Bezárni parancsolta a kaput.</u>	<u>Megparancsolta, (hogy) zárják be a kaput.</u>
<u>Kérjük a tisztaságra ügyelni.</u>	<u>Ügyeljünk a tisztaságra!</u>
<u>Elhatároztam belépni a szövetkezetbe.</u>	<u>Elhatároztam, hogy belépek a szövetkezetbe.</u>

Legtöbbször, de nem mindig a **mai stílusnormának** a **nyelvművelők** által javasolt formák felelnek meg jobban, mert a kettős tárgy csakugyan **szokatlanul, idegenszerűen, mesterkélten** hangzik.

Bátran támaszkodhatunk a **nyelvérzékünkre**. **Formális** vagy esetleg olykor a **választékos** stílusú szövegekben valószínűleg **teljesen helyénvaló a főnévi igeneves** szerkezetek egy része, a **bizalmas** és a **választékos** stílusú szövegek többségébe azonban inkább a **mellékmondatos** megoldások vagy a **ragozott igék** illenek.

Mások kéziratában csak nagyon indokolt esetben ajánljuk kijavítani (ajánljuk, hogy kijavítsák ☺) – akkor, ha a szerkezet nagyon idegenszerűnek, mesterkéltnek, modorosnak érződik, s nyilvánvaló, hogy a szerző nem szándékosan használt idegenszerű szerkezetet.

A kérdés további empirikus vizsgálatot igényel.

Néhány esetben a nyelvművelők már megkegyelmeztek az „idegenszerű” szerkezetnek, és „nem bántják”, mivel **megszokott, elfogadott** (vagyis **nyelvi uzualista** alapon), mégis inkább más megoldást ajánlanak helyette:

<i>főnévi igeneves szerkezet</i>	<i>más megoldás</i>
Szükségesnek tartom megjegyezni...	Szükségesnek tartom, hogy megjegyezzem...
Megtanuljuk helyesen használni az igét.	Megtanuljuk, hogyan használjuk helyesen az igét. Megtanuljuk, hogyan kell helyesen használni az igét.

Semmivel sem tűnik jobbnak a javasolt forma. Ízlés, egyéni tetszés kérdése, melyiket választjuk. Nyugodtan rábízhatjuk magunkat a **nyelvérzékünkre**.

Úgy látszik, a helytelenítés fő indítéka mégiscsak a **nyelvi purizmus**, az, hogy ha az állítmány nem a *lát, hall, tud, érez*, illetve a *hagy, enged* igék valamelyike, akkor a nyelvőrök szerint a szerkezet **idegenszerű**.

Az internetes adatok arra engednek következtetni, hogy **igénként változik**, mennyire elfogadott a kettős tárgy. Némely igére alig található megfelelő példát, másra nagyon sok a példa.

A **tanul**, a **szeret** vagy a **tervez** igék és a főnévi igenév kapcsolatára nem is szükséges példákat hozni, nyilvánvaló, hogy ezek **teljesen közhasználatúak** (*úszni tanul; szeret úszni; tervezi megtenni*).

Inkább olyan igékre nézzünk példát az MNSZ2-ből, melyeknél a helyzet nem tűnik ennyire egyértelműnek.

Azok közé az igék közé, melyekre nem nehéz példát találni, tartozik a **megenged**. Idézzünk néhányat a sok közül:

A férfi sovány, sárga bőrű. Tavasz elejéig a téészen dolgozott, de mióta elhatalmasodott a vesebaja s folyton véreset vizel, – otthagya. Nyugdíjat nem kap, mert még csak ötvenöt éves. Ha megengedné műteni magát, leszázalékolnák, de kórházzról, késről hallani sem akar. Egyik ismerősét is ilyen bajjal műtötték és egy évet töltött kórházban, utána halt meg. Ő inkább kivárja idehaza. (Csoóri Sándor)

A vitának az az alapja, hogy az alvállalkozók teljesítését és annak a mértékét a törvény megengedi levonni a teljes árbevételből. Mi le óhajtjuk vonni a beszállítói teljesítéseket, az önkormányzat pedig a teljes árbevételt tartotta az adókivetés alapjának. (sajtó)

Ján Gál Podd'umbiersky (1890–1964) 1947-ben megjelent visszaemlékezéseiben világosan fogalmaz a gróf egyik bátor beszédével kapcsolatban, mely a magyar sajtóban is napvilágot látott. „Bátran kimondott szavak ezek, melyekhez hasonlót nem mert volna mondani még Dr. Miloš Vančo és Emil Boleslav Lukáč sem és ha mégis, akkor ki tudja, hogy valamelyikük-

nek közülük <u>megengedték volna befejezni</u> . (sajtó)
A gettó lakói párhuzamot láttak Hitler és Brundibár között. Ha kissé tompítottan is, a Brundibár antifasiszta hangulatú volt, amelyben az igazság végül győz. Hihetetlen, hogy ilyen sokszor <u>megengedték előadni</u> . Az első időben hangszerek sem voltak, először nem volt zongora sem, aztán találtak egy láb nélküli zongorát, azzal kezdtek dolgozni, később egyre-másra csempészték be a gettóba különféle hangszereket, és így állt össze egy szedett-vedett, agyonjavított hangszerekből és kiváló muzikusokból álló zenekar. Schächter gyakran próbált a kórossal és a szólistákkal. (tudományos)
Legyen szabad rámutatnom végül arra, hogy a Kisgazdapárt álláspontja az volt, és az Nagy Imre emlékének megörökítésével kapcsolatban, hogyha már bárkinek az emlékét megörökítjük, akkor valamennyi áldozatát meg kellett volna örökíteni, és ezért terjesztette elő a Független Kisgazdapárt azt az áldozati listát, amelyet a házelnök úr végül is <u>megengedett ismertetni</u> , és amely méltóképpen példázza, hogy milyen szörnyű vérengzést hajtottak végre az 1956-os forradalom és szabadságharc áldozatait illetően. (hivatalos)
Zárásképpen annyit <u>engedjenek meg elmondani</u> , hogy emlékeztetem a főpolgármester urat, hogy ön volt az, aki a főváros önkormányzati rendszerét alaposan szétverte, illetve tette ezt az előző országgyűlés az ön felbujtására, ez volt a koalíciós alku. Jelen pillanatban egy szétvert közigazgatású fővárossal találkozhatunk, szembesülhetünk. (hivatalos)
„Végigfutott az agyunkon, hogy vajon hol is foglalhatnánk mi helyet, ahol téglával bedobhatnák az ablakot és akkor beköltözhetnénk a műtárgyakkal, át néztünk a tér túoldalára, és rájöttünk, hogy talán be sem kell itt dobni ablakot, hiszen itt van 18 éve ez a gyönyörű épület, és talán, amíg megindul a felújítás, az átmeneti időszakban itt egy ideiglenes galériát <u>megengedne berendezni a tulajdonos</u> .” (besznye)
Mint említettem, ha az idővel úgy látszik, hogy lemaradnak, azt megelőzendő a szárazföldi döntéssel kell foglalkozni, bár annak keresztülvitele sem látszik egyszerűnek és közbe megy az idő. A következő probléma, hogy a szerbeknek már mindegy a bombázás, hiszen amit <u>megengedett bombázni</u> a politikai vezetés, az már mind le lett bombázva, mást pedig nem igazán engedhet meg, a katonaság meg nem érhető el. (fórum)
És most pedig a lehetőségét is meg akarják szüntetni, valószínűleg azért, mert félnek, hogy az üzlet és a pénz irányába mennének el a dolgok. Pedig nyilatkozott több orvos is, dr. Papp a Klinikáról és dr. Koncz a János kórházból, hogy megoldás lenne egy, csupán néhány szakértőből álló országos bizottság létrehozása, akik dönthetnének az orvosilag indokolt esetekben. Hiszen ez is egyfajta meddőség, van gyógymód, miért tennének különbséget, hogy az egyik fajta meddőséget <u>megengedjük gyógyítani</u> , a másikat nem. (fórum)
Gondolom, ti is tisztában vagytok vele, milyen rossz dolog az integrálás a két ünnep között, de a vizsgáimra való tekintettel, kérek tőbbit ne szüntessétek meg a nagyszerű internetetek szolgáltatását. Tudom ti a legjobbat akarjátok, de azért én csak integrálnék egy kicsit. Legálább a közeljövőben a <u>feladatsoraimat engedjétek meg betölteni</u> . (közösségi)

Ehhez hasonlóan látszik a **megtilt** melletti főnévi igenév, amely az adatok alapján talán a **formális** stílusra mondható jellemzőnek:

Nem így gondoltam, gyermek. Azt mondtam, késni fog, mert Istennek úgy tetszett, hogy megfizessen nekünk most mindenért. A boltért, amit nem vehetett bérbe, a vásárokért, amelyeken kurtább időt árulhatott, mint más, a házáért, <u>amit megtiltottunk megvenni</u> neki, mert máshitű. Kalmár Jorjosz Sztavriásznak ma nagy napja van, nyilván megköszöni Istennek, hogy rávirradt. (Szabó Magda)
Hatan fogták le azt a hatalmas embert. Miközben kirángatták az utcára, talán már több szűrást kapott. Amikor én fölértem, már vagy negyven ember állt az utcán. Láttátok, milyen szűk az a kis utca? Akkor el tudjátok képzelni, mi volt ott. Én már csak azt láttam, hogy mindenki mindenfelé szétszéled. Próbáltam segíteni a kézilabdázón, de a szívénél akkora lyuk

tátongott, hogy két ujjam belefért volna. Ömlött a vére. Mindezt elmondja Hunyadfalvy elnöknek is, aki <u>megtiltja őt nyilatkozni</u> : „Én felelek a biztonságáért!” – mondja. (sajtó)
Többek között, a terv: eltávolította az állami vállalatok létezésének garanciáit, ami lehetővé tette a jövedelmet nem hozó vállalatok felszámolását; <u>megtiltotta</u> a jegybanknak <u>felszámolni</u> a <u>költségvesztéseget</u> , azaz megtiltotta „üres” pénz korlátlan forgalombahozatalát, a bankóprést; igazolta az 1986-ban bevezetett különleges adót, amelyet azok fizettek, akik nagy jutalmakat kaptak a fizetésükhöz. (tudományos)
Lengyelországban még mindig léteztek problémák az élelmiszerellátással, a cenzúra is korlátozta a szabad véleménynyilvánítást. Amikor 1968 márciusában a kormány <u>megtiltotta</u> színre <u>vinni</u> Adam Mickiewicz Ősök (Dziady) című <u>darabját</u> , amelyben orosz- és szocializmus-ellenes elemeket vélt felfedezni, a diákok a nagyvárosok utcáira vonultak, szólásszabadságot követelve. (tudományos)
Én nem is annak az előírásnak az ésszerűségét kérdőjelezem meg, amelyik a legszigorúbb, tehát az úgynevezett V. kategóriás műsorokat <u>megtiltaná vetíteni</u> , hiszen ez csak értelmetlen, már persze ha valakinek nincs érdekeltsége videokölcsönző hálózatban, merthogy bármelyik videokölcsönzőben <u>szekérderékszámra</u> lehet az <u>ilyet kölcsönözni</u> . (hivatalos)
Vizsgaeredmények titkosak értsd: előfordult, hogy valakinek saját javított <u>dolgozatát</u> <u>megtiltották megnézni</u> . Amúgy számos tanszékre jellemző a kaján, flegmatikus és önkényes magatartás. Vizsgaeredményt telefonon megkérdezni szigorúan tilos! (bizony ilyen is megtörténhet, ugyebár amúgy is kevés szabadsága az embernek nem ám azzal telik, hogy esetleg tanuljon, készüljön vizsgáira, hanem szaladgáljon be személyesen...) (fórum)
Még a <u>szavazatokat</u> is <u>megtiltották</u> Trutykó Emiliáék <u>újraszámoltatni</u> , nem hogy ismételni. Itt most még ismételni is lehetett. Ez sem volt elég a bukott baloldalnak. Kuncze Gábor politikai gengszterizmusnak nevezte 2002-ben, hogy a szavazatok újraszámolását követelték. Amikor meg tüntetés volt a szavazatok újraszámolásánál a D209 kormánynál a rendőrség ezt brutálisan szétverte. Az egyik rendőr még pisztolyt is fogott az egyik tüntetőre. (közösségi)

Szintén **természetesnek** tűnik a főnévi igenév a **képzeli** ige mellett, legalábbis a **választékos** stílusú szövegekben, ahogy az alábbi példák is mutatják:

Míg a kőművesek, ácsok téglá-, mész- és deszkagátjain bukdácsolunk, s fölnezünk a nagyterem aljáról a galériára, betekintünk a kistermekbe, visszatérünk az előcsarnokba, Vajda Lajos elmondja, hogy három és fél millióba kerül az építkezés, ebből egymillió 91 ezer forinttal veszi ki részét a szövetkezet, s az őszre <u>képzelik megnyitni a házat</u> . (Ágh István)
A jugoszláviai utazás legszebb kulisszája Dubrovnik, azaz Raguzá, az egykori gazdag városállam. Középkori meseváros városfallal, bástyákkal hamisítatlan reneszánsz házsorokkal és sikátorok szabályos hálózatával. Délről a tenger, északról hegylanc félköre védi a várost. Nemes elhatározásokra, tettekre ösztönző környezet. Shakespeare királydrámáinak jó embereit ilyen tiszta arcú városvárakban <u>képelem cselekedni</u> és tovább <u>élni</u> . (Dobos László)
Estefelé láttam, ahogy a pörgebajszú tollással hatalmas dunyhákat vonszolnak át a sziken, majd ők is eltűnnek, mint a rozsdás varangy, mint a nap narancs korongja. Az első gondolatom az volt, tán kilövődött az ólommagom is. De aztán rábukkantam a hónom alatt. Azóta azt kísérgetem, azzal utazgatok. Arról mesélgetek, ha ráakadok valakire, aki mint maga, hajlandó naphosszat hallgatni. Tavasszal költöztem ide, Lidihez, a Seriftanyára. Azt mondja, ő is valahogy így <u>képzelte befejezni az életét</u> : lassan mammogatva. (Tolnai Ottó)
A jelenkor irodalmi ízlése idegenkedik attól az irodalomtól, amely „életreceptet” ad, amely a „minőség forradalmát” neveléssel, „üdvösséggarccal” <u>képzeli megvívni</u> . Németh László küldetéses írói felfogása ezúttal a posztmodern esztétikával áll sarkalatos ellentmondásban. Pedig ha egy író ennyire kényelmetlen az egymást váltó rendszereknek, mert gondolatait kisajátítani nem, legfeljebb eltorzítani lehet, akkor joggal gyanakodhatunk: olyasvalamit tud, ami nem veszít időszerűségéből. (sajtó)

Radó cserépcső ivóvízvezeték építésének gondolatával foglalkozott, terve szerint a föld alatti vezeték a Papiros-malom tájától vezette volna a Tapolca vizét a városba, három-négy felszökő kiömléssel! A szennyvizeket is föld alatti csatornákon képzelte levezetni, vissza a folyó medrébe. A különös ötlet értékét számunkra kora adja meg, a kérdés szakszerű megoldása négy évtizeddel később történt. (tudományos)

Ha egyetlen testet is tudsz mutatni, amelyik nem így viselkedik, akkor onnantól kezdve igazad lesz. a kutyák is mondhatnák, hogy minden macskának mindig fel van borzolva a szőre. Merthogy mindig ezt tapasztalják. Most akkor próbáld megmagyarázni a kutyának a sima szőrű macskát. Nem fog menni, el sem fogja tudni képzeln, milyen az. De ebben az esetben könnyű dolgod lesz, mutass neki egyet, és elhiszi. (fórum)

Ezzel szemben úgy néz ki, hogy például a *buzdít* sokkal kevésbé használatos főnévi igenévvel. Az alábbi példa is költői, szépirodalmi, azaz stilisztikailag jelölt, s így nem mérvadó a szokásos használatra nézve:

Meztelen húsból meztelenül dobott világra mindenkit a sors! – szeretet kapcsolja össze a kicsit a legnagyobbval, szeretet buzdít a gonosszal szembeszállni, szeretet tanít lemondani, szeretet őrzi a rend egyensúlyát, szeretet munkálkodik a javító idő szívében, és a remény olthatatlan melegével éltetve az egymás fölé rétegezett s egymásután előlhömpölygő nemzedékeket. (Szabó Lőrinc)

Nagyon ritkának és **stilisztikailag jelöltnek** – **szépirodalmiasnak, választékosnak** – tűnik a *hisz* ige kapcsolata a főnévi igenévvel. Javarást a „szépirodalmi” alkorpuszban vannak rá példák az MNSZ2-ben, ott viszont nem annyira kevés.

Egy gyertyaszentelő utáni reggel jeges hajnalban ment az állomásra. Aludni hitt: figyelt és nem köszönt el, de én az alvás partjáig kimászva láttam tűnő hátát, amint a keskeny ajtón kifordul, s új alvásba estem. Nem mult el még a február egészen, és megtudtam; többé hiába várom. Azóta nyájas emlék-napsütésben áll bennem mint legendás, hősi várrom. (Csorba Győző)

Az orvos lóháton volt. A költő gyalog. „Engem – folytatja az orvos – lovam a körön kívül segített. Egy dombra érve visszanéztem, s Petőfit hittem felismerni.” Fedetlen fővel, széteresztett ingnyakkal, lengő zubzonyban futott. Lengyel tehát Fejéregyháza fölött, Fejéregyháza és Héjjasfalva közt látta őt utoljára. Itt látta őt már holtan nem sokkal később a nyolcvan év múlva jelentkező tanú, Heydte ezredes. (Illyés Gyula)

Hiába! Hiába! Hiába! Aki így adja el magát: az az árva! Az a gyáva! Nem az, aki kibírja s megmarad. Elhiszed? Nem ünneplem a legyőzötteket! Azt nem lehet! Nem csókolom annak a könnyét, aki hagyta, hogy legyőzzék! Pedig győzni ő akart. S azt hitte, amit tesz: elég az istenihez, elég a üdvözüléshez, megmaradáshoz! Nem az a bátor, aki megátkoz, s nem az a gyáva, aki nem-átkoz! Az a bátor, aki szeretni tud, aki szeretni hisz, aki szeretni mer! (Juhász Ferenc)

„Csodálatos országban élünk, de ezek az állatok veszélyesek” – jelentette ki az anya. Az apa a bírósági döntés után arról beszélt, hogy az ügy lezárása azt is bizonyítja: amikor az ember már mindent veszni hisz, végül mégiscsak igazságot szolgáltathatnak neki. „Ehhez azonban az is kell, hogy az igazság az ő oldalán álljon” – fűzte hozzá. (sajtó)

Az internetes csalók első helyén az amerikaiak állnak (60,9 százalék), őket követik az angolok (15,9), majd a nigériaiak (5,9). Az olaszok a hatodik helyen állnak 1,2 százalékkal – írta a Corriere della Sera című olasz napilap. A csalásoknak csaknem a fele árveréseken történik, amikor a vásárló egészen mást kap, mint amit megvenni hitt. Például XIV. századi kandeláber helyett ócska vasgyertyatartót. Tizenkilenc százalékot tesznek ki azok a holmik, amik soha nem érkeznek meg. (sajtó)

Még néhány példa a **bonyolultabb** szerkezetekre. Itt is a szerkezetben szereplő **szavaktól** függ, mennyire gyakoriak.

E cserepekben pompázatosan öröködnék meg a tenger és a föld lényei, minden élők és elelyeszők – terra marique. Szárazon és vízen. Nagy hit hajtja a művészt; bizalom a jövőben. Szinte megrendítő a buzgalma, amivel érdemesnek <u>vél megmenteni mindent</u> , még a fa félig elkorhadt törzséből is darabkát, a fűszálat, vagy egy bogár tört szárnyát is. (Szakonyi Károly)
Csücsülsz a világra tetején, amíg ez vagy az a szél oda nem ken az agyagos talajra. Életed van? Egy intés, két legyintés: már éltedben eltemetnek. A kivétel – akár a mesében a tragikus vég – ritka. Mégis a kivétel a tét, amiért a <u>történetet</u> a szereplők érdemesnek <u>vélik lejátszani</u> . (Jókai Anna)
És <u>mindezt</u> csupán azért <u>gondoltam</u> szükségesnek <u>elmondani</u> , hogy mielőtt még felvenném elbeszélésem elejtett fonálát, és visszatérnék délutáni sétánkhoz, mintegy alkalmam legyen megrajzolni azt a szellemi közeget is, amelyben két olyan ember mozog, akik elérendő céljuk érdekében eszközként igyekeznek fölhasználni a másikat, miközben sétájuk persze mégis összefűzi őket, képletesen szólva: ugyanazon a mások által kitaposott ösvényen haladnak. (Nádas Péter)
Ilyen értelemben, azt hiszem, minden extremitást nem lehet egy alkotmányba belevenni. Arról van szó, hogy a politikai demokratikus pártok fő sodra általában a XX. század végén a klasszikus polgári szabadságjogok mellett a szociális <u>jogokat</u> is <u>védeni</u> és <u>garantálni tartja</u> fontosnak. Természetesen a klasszikus polgári szabadságjogok azért kerültek bele ebbe a koncepcióba, mert ebben minden párt egyetért és természetesen valamennyi pártja a parlamentnek ezeket elfogadta, és nagyon fontosnak tartotta őket rögzíteni az alkotmánykoncepcióban. (hivatalos)
A tévé előtti vita záró szakaszához közeledünk, és egyértelmű számomra, hogy a kétéves költségvetés vonatkozásában nagyon messze vagyunk attól, <u>amit</u> különben kívánatosnak <u>tartanék elérni</u> ahhoz, hogy társadalmi konszenzus alakuljon ki abban, hogy mit is fogunk tenni a következő két évben. (hivatalos)
Nem, kedves Batkamano, OV nem volt KISZ-es. Nem lényeges, de tény. S bár e topikban ez volt az egyetlen, <u>amit</u> érdemesnek <u>tartottál megjegyezni</u> , nem gondolom, hogy újfajta tudásod téged különösebben érdekelne. (fórum)

COMMERCIAL REVOLUTION starring: Szittya Béla

by Wendigo @ wendigo.blog.hu

Főnévi igenév helyett néha **főnevet** is használhatunk. Ez az **a)**-val jelölt korábbi alfejezet alatt tárgyalt igékre is vonatkozik.

<i>főnévi igeneves szerkezet</i>	<i>főnév</i>
Az értekezletet <u>elhalasztani javasoljuk.</u>	Az értekezlet <u>elhalasztását javasoljuk.</u> Javasoljuk, hogy halasszák el az értekezletet.
<u>Hallom a vonatot közeledni.</u>	<u>Hallom a vonat közeledését / közeledtét.</u>
Egy nyaralót <u>tervezünk építeni.</u>	Egy nyaraló <u>építését tervezzük.</u>
<u>Megtanulta becsülni az egészséget.</u>	<u>Megtanulta, hogy (meg)becsülje az egészséget.</u> Megismerte a pénz / az egészség <u>értékét.</u>

Bármelyik változatot szabadon választhatjuk, természetesen stílusértékének megfelelően.

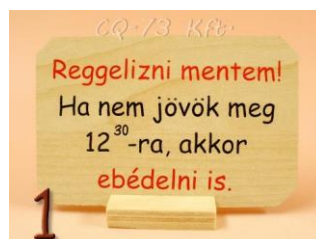

C) Célhatározói értelemben

a) A főnévi igenév használata

A főnévi igenevet célhatározói értelemben is szokás használni főként **mozgást jelentő** vagy **azzal kapcsolatos tartalmú** igék mellett:

jön, megy, bocsát, enged, küld, hív stb.

Tudásmenet: Bükkábrány fideszes polgármestere nem engedte összegyűlni a tanárokat

2/01/2023 19:38 | Szerző: Klubrádió

Hétfőn délután a Bükkajján levő falu, Tibolddaróc adott helyet a **Tudásmenet** fórumának: az érdekvédőkkel tartott közös beszélgetésre a környező településekről érkező kb. 20-25 tanár és tanító volt kíváncsi - mondta el a **Bükknek** Szűcs Tamás, a PDSZ korábbi elnöke, aki végig résztvevője lesz szakszervezeti kollégáival a 180 km-es gyaloglásnak.

Néhány példa az MNSZ2-ből:

Jön

Csak figyelmeztetni jöttelek, nehogy elfelejtsd, holnap találkozunk... Nem délelőtt... – s itt gúnyos-érdesre vált a hangja – tudod, majd este, a zongoránál... Akkor majd én adom a hangot az áriáknál, de akkor majd az egész város rajtad röhög. Jó éjt, én kedvesem. – Az utolsó szavak a botladozva távozó zongorista nevetésébe vesztek. – Jó éjt... – azzal elhalkult minden a szálloda faburkolatos, öreg folyosóján. Miskovics Valkó pedig félkézre könyökölt, és most már megértette Károlyi Anikó magányos sírdogálását. (Takáts Gyula)

Kimelegedett, míg végzett, nehéz volt a seprés; hiába égett odalenn a villany, nem sokat segített, lépten-nyomon le kellett hajolnia s megtapogatnia a padlót, hogy rájöjjön, mi szemét, mi árnyék. Akkora kupacot vitt fel a kukába a lapátján, hogy maga is elbámult. Apa éppen kilépett, mikor felért a pincegádorból. – Azt hittem, megszöktél – mondta apa. – Egy órája, hogy lementél a pincébe, jöttelek keresni. (Szabó Magda)

A királykisasszony elbújt, Fehérlófia meg elindult befelé. Odabent egy még szebb királykisasszonyt talált, mint az első. Az nagyon megijedt, ahogy meglátta, s rákiáltott: – Hol jársz itt, felvilági ember, hol még a madár se jár? – Téged jöttelek megszabadítani. – No, akkor ugyan hiába jöttél, mert az én uram egy hatfejű sárkány, ha hazajön, összemorzsol. Arra a szóra ott termett a hatfejű sárkány. Amint meglátta Fehérlófiát, mindjárt megismerte. – Hej, kutya – mondja neki –, te ölted meg az öcsémet, ezért meg kell halnod! (közösségi)

Hív

A nap felé törő óriás, szinte átütve a váróterem mennyezetét, máris lendületes utazásra hívott. S ahogy kinéztem, utazni hívott a látóhatár s ott bent az egymásra rakott címkés bőröndök tömege, utazni hívtak a múzsák szerepében föllépő, sürgő-forgó légikisasszonyok, kikben tündériség és kaland bujtogatóan összeforr, kik fiatalságuk vágyait földrészek között feszíthetik ki, s azáltal, hogy mindenütt otthon vannak a földön – tengerek fölött és idegen nagyvárosokban –, számomra az elkövetkező korok szabadabb embereit idézik. (Csoóri Sándor)

Irdatlan tömeg tódult be a megnyitón, azonnal széttiporták a papírlabdák nagy részét. Jó, ha egy hétig működhetett az installáció, egyetlen labda sem jött vissza, széttrancsírozták mindet. Amit lehetett, azt elvitték, a Drozdik Orsi installációjáról is leszedték a pipereholmikat. Egy elegáns dáma a szemem láttára nyomta össze két manccsal az egyik lebegő labdát. Voltak pótlabdáim, de azok is hamar amortizálódtak. Mégsem mondhatom, hogy nem volt siker, utána sok helyre hívtak kiállítani. (sajtó)

Miközben ornamentikát sarjasztott a felületen, már konstruktív szemléletet hirdetett a téralakításban. Nincs tehát semmi meglepő abban, hogy Liszickij életművében a szecessziós örökségből fejlődött ki az építészeti stúdióinak tanulságait kibontó konstruktivizmus. 1919-et írunk. Ekkor ismét Vityebszkben találjuk, a helybeli művészeti iskolában, ahová Chagall hívta tanítani Ugyanebben az iskolában tanít Malevics is, akinek hatására Liszickij a konstruktivisták táborába áll. (tudományos)

Herényi Károly kérdésemre válaszolva elmondta: ez nem az a politikai nyilatkozat lenne, amit a Fidesz javasolt. Navracsics Tibor, a Fidesz frakcióvezetője szerint viszont ezt kell elfogadni. A Fidesz ezt a javaslatot még a miniszterelnök bejelentése előtt tette. A házbizottság ülése után, egy óra körül lehetett megismerni a szöveget. Nagyjából azzal egyidőben, mikor a miniszterelnök bejelentette: tanácskozni hívja a pártok vezetőit. (besznye)

Lehet, hogy éppen ezt a kényszerpihenőt akarták vele is elfeledtetni, ezért báloztak együtt a Fontanában, bár Kuncze arra sem emlékezett, hogy a Fontanába, az azóta kábítószer-túladagolás miatt szintén jobblétre szenderült Hegedűs Belló bárjába bálozni hívták. Szerinte

az csak egy jótékonyági összejövétel volt. Hogy melleleg zene is szólt, pezsgő meg kaviár mellett ropták a táncot, arról igazán nem tehet. (fórum)

Küld

A parancsnok azt mondta, a Kilián is átállt, Maléter velük harcol. Akkor hallottam először Maléter nevét. Azt is mondta, hogy a minisztérium is küldött hozzájuk tábornokokat tárgyalni. Ezt persze nem hittem el. Oldalba is böktém Szókéét. A corvinos felszólította a D. utcaikat, csatlakozzanak hozzájuk. (Gyurkó László)

A helyszíni tapasztalatok alapján az árvízi kormánybiztos hosszan tartó áradásra és minden eddiginél magasabb vízszintre számít. Katona Kálmánhoz csatlakozott a honvédelmi miniszter is, aki azt mondta, hogy valószínűleg még több katonát küldenek segíteni a védekezést. (sajtó)

A Bristoli Egyetem munkatársai arra hívják fel a figyelmet, hogy ezzel az eljárással súlyos károkat okozunk az állatoknak, a táplálékszerzésüket nehezítjük vagy akár lehetetlenné tesszük. A gyűrűk ugyanis egymáshoz ütődve elriaszthatják a denevérek élelmét, a rovarokat. Két közönséges denevérfajjal, (a Myotis myotis-szal és a Myotis blythiival) valamint számos lepkefajjal végeztek laboratóriumi körülmények között méréseket. A harminchárom – potenciális zsákmányt jelentő – rovarfajnak mintegy a fele próbált elmenekülni, amikor a gyűrűket összeütötték. Talán ahhoz lehetne hasonlítani a gyűrűs denevérek vadászatát, mintha a macskákat csengővel a nyakukban küldenénk egerészni. (tudományos)

Amikor minket ideküldtek, akkor természetesen törvényt alkotni küldtek és nem történészkedni; törvényt alkotni az ország javára, az ország érdekében, és az ország, gondolom: minden magyar állampolgár. Helyes, ha foglalkozunk azzal is, ami a nemzet múltja, vagy ennek a múltnak a megörökítése, de ha ebben konfrontálódunk, élesebb vitát gerjesztünk, hogy magyarul beszéljek, mint amekkora indokolt, akkor ez azokban, akik hallgatnak minket, rossz szájját kelt. (hivatalos)

Éppen ezért mondom, hogy ott egy nyugodt ember ül a másik telefonoldalán, és csak annyit, hogyha egy tájékozott és a leghiggadtabb embert küldik el telefonálni, akkor van esély arra, hogy ott néhány kérdésből kiderüljön, hogy az a szívszúrás az szívszúrás vagy nem szívszúrás, és néhány dologban az is kiderüljön, hogy van-e a környéken egy olyan segíteni képes ember, szakember, adott esetben egy körzeti nővér, aki addig, amíg a megfelelő mentőegység a helyszínre érkezik tudja tartani a frontot. (besznye)

Az üzenő emberek stílusára jellemző a piacvezető napilap néhány olyan vezércikke, amiben a szerző darócruhában küldte volna vezekelni a gazdasági minisztert, a pénzügyminisztert pedig kioktatta arról, hogy szakember léte ne a Mari néninek politizáljon. (fórum)

Ilyenkor az esetek egy részében a főnévi igenév **célhatározói mellékmondat** váltakozhat.

<i>főnévi igenév</i>	<i>célhatározói mellékmondat</i>
Téged <u>jöttem üdvözölni</u> .	<u>Eljöttem, hogy üdvözöljelek</u> .
Téged <u>jöttelek üdvözölni</u> .	
<u>Dolgozni megyek</u> a kertbe.	? <u>Megyek, hogy dolgozzak (dolgozzam) a kertbe</u> .
<u>Enni hívnak</u> .	? <u>Hívnak, hogy egyek</u> .
<u>Engedj ki (egyet) sétálni!</u>	<u>Engedj ki, hogy sétáljak (egyet)!</u>

A nyelvűvelők ilyenkor a főnévi igenevet természetesen mondják, tehát nem helytelenítik. Az alternatív megoldásról, a célhatározói mellékmondatról úgy vélekednek, hogy az „**nehézkesebb, terjengősebb forma**”. A feltüntetett példák viszont inkább szokatlanok, mint nehézkesnek tűnnek.

Amint látjuk a megkérdőjelezett példákból, sok esetben a **célhatározói** mellékmondat valóban **erőltetett**, nemigen használjuk. Amikor az is megfelelő, mint a táblázat első és utolsó példájában, **szabadon választhatunk** közülük. Bátran támaszkodhatunk a **nyelvérzékünkre** (más lehetőségünk nem is nagyon van, mivel empirikus adatokkal még nem rendelkezünk). Mások kéziratában bármelyik formát elfogadjuk; ha valamelyik nagyon szokatlanul hangzana, nézzünk utána használatának a szövegkorpuszokban.

b) A főnévi igenévhez kapcsolódó ige ragozása

ba) A főnévi igenévnek 3. személyű tárgyi bővítménye van

A célhatározói szerepű főnévi igenévről a Nyelvművelő kézikönyvben azt olvassuk, hogy az hagyományosan **tárgyatlan igéhez** kapcsolódik (pl. *tanulni jöttem; olvasni szándékozik*), amely természetesen **határozatlan (alanyi) ragozású**. Ez akkor is így van, amikor a főnévi igenévnek **tárgyi bővítménye** van, pl. *ezt a könyvet szándékozik olvasni*.

Újabbán **váltakozás** van a **határozatlan** és a **határozott ragozás** közt, amit a kézikönyv azoknak a mondatoknak az analógiás hatásával magyaráz, amelyekben a főnévi igenévnek **tárgyi funkciója** van, ilyenkor ugyanis határozott tárgy esetében az ige határozott ragozású, pl. *ezt a könyvet akarja olvasni*.

	<i>tárgyi szerepű főnévi igenév</i>	<i>célhatározói szerepű főnévi igenév</i>
<i>hagyományos</i>	ezt a könyvet <u>akarja</u> olvasni	ezt a könyvet <u>szándékozik</u> olvasni
<i>újabb</i>		ezt a könyvet <u>szándékozza</u> olvasni
<i>hagyományos</i>	ezt <u>akarja</u> alkalmazni	ezt <u>készül</u> alkalmazni
<i>újabb</i>		ezt <u>készüli</u> alkalmazni
<i>hagyományos</i>	<u>akarjuk</u> a helyet foglalni	<u>igyekezzünk</u> a helyet elfoglalni
<i>újabb</i>		<u>igyekezzük</u> a helyet elfoglalni

A kézikönyv a **hagyományos, határozatlan** ragozású változatot **szabatosabbnak** és **választékosabbnak** tartja, de az **újabb, határozott** ragozású formákat **sem hibáztatja** „egyértelműen”, mivel „nyelvünkben nem példátlan folyamat az, hogy a tárgyatlan igék tárgyassá válnak, ill. a főnévi igenévi határozó tárggyá alakul”.

Ennek a meglepő engedékenységnak nyilvánvalóan nyelvvideológiai okai vannak: szerepet játszik benne a **nyelvi szisztemizmus** (nincs ellentétben a nyelvünkben szokásos változási folyamatokkal), a **nyelvi konzervativizmus** (a határozott ragozású változat újabb ugyan a határozatlanhoz képest, de régóta megvan), a **nyelvi belletrizmus** (a szépirodalomban is akadnak rá példák), a **nyelvi kodifikacionizmus**, ill. a **nyelvi legitimizmus** (Geleji Katona István nyelvtana is ismeri) és a **nyelvi purizmus** (nem idegen hatásra jön létre, hanem belső fejlemény).

Természetesen örömmel vesszük tudomásul nyelvünk őreinek ezt az engedékeny álláspontját. A két változat **társas jelentése közt valószínűleg nincs különbség**, így aztán

nyelvérzékünk szerint választhatjuk az egyiket vagy a másikat, legfeljebb a **választékos gondozott** szövegekben célszerű inkább a **hagyományos** formát használni.

bb) A főnévi igenévnek 2. személyű tárgyi bővítménye van

Még inkább elfogadja a kézikönyv azokat az újabb igei formákat, amelyek a második személyű tárgy mellett alakultak ki, amikor az ige egyes szám első személyű:

	<i>tárgyi szerepű főnévi igenév</i>	<i>célhatározói szerepű főnévi igenév</i>
<i>hagyományos</i>	akarlak (téged) értesíteni	sietek téged értesíteni
<i>újabb</i>		sietlek (téged) értesíteni
<i>hagyományos</i>	akartalak (téged) vigasztalni	jöttem téged vigasztalni
<i>újabb</i>		jöttelek (téged) vigasztalni
<i>hagyományos</i>	akartalak (téged) keresni	elmentem téged keresni
<i>újabb</i>		elmentelek (téged) keresni
<i>hagyományos</i>	akarlak (téged) látni	vágyom téged látni
<i>újabb</i>		vágylak (téged) látni

A nagyobb elfogadás nyilván a **nagyobb gyakoriság, nagyobb elterjedtség** következménye, vagyis a **nyelvi uzualizmus** ideológiáján alapszik.

Példák az *igyekezlek* jelen idejű formára MNSZ2-ből:

Épp megtettem mosolyogva a fogadalmat, hogy még hátralevő napjaimmal is téged igyekezlek erősíteni, ó, Fény, és nem ellenfeledet, a hitvány Ahrimant, amidőn, abból, hogy markom egyre görcsösebben szorítja a villámhárítót, arra riadtam rá: szédülök, ugyancsak, szokásaimmal ellentétben. Kászálódtam le sebtiben, azaz ahogy tudtam, azokról a csupas, korlát nélkül való falakról (Illyés Gyula)

„Ringyó legyél, kérlek, és ne akarj az anyja lenni”. „De hát egy ringyó is lehet anya, erre nem gondoltál, drágám?”, mondta Thea még halkabban. „Fújd ki magad, nyugodtan.” „Kedvesen kezelsz.” „Nem. Csak igyekezlek megérteni. „De mit csináljak, ha a slejm ettől az átkozódástól úgy meggyűlik a torkomon, hogy majdnem megfulladok! mit csináljak vele? Szerintem ott köpni kell. Hülyeség volt kihúzni. Majdnem megfulladok! mit csináljak vele?” „Nyeld le.” (Nádas Péter)

Ugyanakkor ott fekszik például Spiegelmann Laura prózája. Biztos találóbban is le lehet írni, milyen, ha az a bizonyos „vidám morál” növekvő társadalmi támogatottságra lel, de figyeljük az Édeskevés szerzőjét: „te vagy a macska, én a gombolyag, letekertél, szétszedtél és ott-hagytál; vagy én vagyok a macska, te a gombolyag, érdeklődöm, igyekezlek megismerni a legapróbb részletedig, s mire a végére jutok, kiderül, hogy az egész mindössze egyetlen szál, az érdekes legfeljebb annyi, ahogyan föl vagy tekerve – de nincs is macska, se gombolyag, csak a genitális erejű fájdalom”. (sajtó)

Előrebocsájtanám, hogy istenbizony nem akarlak provokálni, csak a saját nézeteimet adom elő, és igyekezlek meggyőzni téged. Ha nem sikerül, nem baj, :-))) nem is kell, hogy egyformák legyünk. Az idézetésekről: újraolvastam, amit a horror-olvasásról írtál, és az igenis félreérthető. Én többek között ezért szeretem szembesíteni az embereket azzal, amit írtak, de én is elviselem a szembesítést. Így, hogy utólag megmagyarázod, már más az ábra, de még így sem vagyunk egy hullámhosszon ez ügyben (ami nem baj, persze). (fórum)

Eltévesztetted az évszámot. Rosszkor ébredtél fel. EZ már nem AZ a rendszer, amikor az

oroszló medve egy ostoba dörögésére összereszt a magyar nyáj... Tévedsz a jogban, s tévedsz a megoldás mikéntjében is. Én igyekezek kikökönteni benneteket a hallgatásból írásaimmal, mert azt szeretném, hogy végre egy valódi vita bontakozhasson ki. Túl keveset tudtok ehhez? Tényleg csak hazudozással próbáltok lépést tartani, mint dr. Életkopf, Woody, Picur és a többiek? Az ábra ezt mutatja. Valóban elhiszed azt az ostobaságot, hogy a Mein Kampf legális, de az én írásaim törvényellenesek? És azt hiszed, hogy ezzel a bíróságos szöveggel meg lehet ijeszteni valakit? -))) (fórum)

Mellesleg kellemesen jókat szoktam mulatni a hozzászólásaidon, különösen, ha te kérsz valakin számon jó modort. Nem bírjuk a kritikát kedves tüskési barátaim? Pedig sok szeretet és óvási szándék van benne. Mindig igyekezek megóvni benneteket attól, hogy hülyét csináljatok magatokból, de hát ez egy szélmalom harc. (fórum)

Példák az *igyekeztelek* múlt idejű formára az MNSZ2-ből:

– Egyikünknek se jó, hogy az lkszek ennyire rád másztak... Nekem se volt jó, hogy az egyik színészetem... a legnagyobb színészetet becsmérelették. – Rossz lehetett – hagyta jóvá Bogusławski, és kortyintott a teából. – Én igyekeztelek védeni – mondta Osiński, és maga is elhitte. – De a többiek... én pedig, hiszen tudhatod, mennyire kritikus hely ez a szék, amiben ülök... mindenfelől ráncigálják az embert. – Bizony – mondta Bogusławski részvétellel. – Borítsunk fátylat a múltra – javasolta Osiński. – Én mindent megteszek érted, ha te nem csinálsz hülyeségeket... mi szükséged arra, hogy Rozaliát ellenem hergeld? Mégiscsak a lányod! (Spiró György)

Tettekkel, szóban s gondolatban is mindig követni igyekeztelek, Uram, Krisztus és legszen-
tebb Egyházad hú fia voltam; elfordultam tőle, ki megtagad – de most szülőapámat siratom, Jézus, apámat, aki – jaj, borzalom! –, aki az átkozott Szerápeion pogány főpapja volt. (Faludy György)

Valósággal üldözik a tényeket, de tényekkel mégse befolyásolhatók. – Mert nem ezekre a tényekre, hanem azokra a tényekre kíváncsiak. – Azokra a tényekre kíváncsiak, amelyeket magukkal hoztak a fejükben. Egy eleve eldöntött játszmát játszanak. Én pedig egy másik játékot szeretnék játszani. Lehet, hogy nincsen igazam, s mindaz, amit mondok, közel sem találó, de hiszen emlékezhetsz rá, hogy miként játszadoztam. Téged is igyekeztelek befolyásolni, olykor sikerrel. Mint egy imamalom, mondtam az erdélyi dolgokat, miközben szidalmaztam a nyugati sajtót, hogy miként ünnepli Ceauşescut. (Nádas Péter)

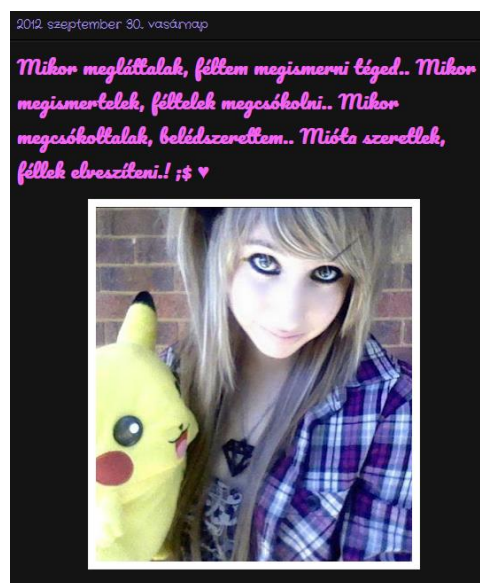
A szövetség akkori helyzetében más megoldás nem látszott, és korábbi be nem tartott ígéretei ellenére még mindig bízunk az elnökben, felvállaltam, hogy megértetem a helyzetet a régi elnökségi tagokkal, támogassuk az elnököt új törekvéseiben, válasszunk rendkívüli közgyűlésen új elnökséget. Ennek megvalósítása érdekében Titeket is igyekeztelek meggyőzni, és – most már utólag sajnálatosan saját hitelem kockáztatásával – ez sikerült is. (sajtó)

Azt hiszem, igyekeztelek nem minősíteni, ha nem sikerült, akkor vissza az egész, majd jobban ügyelek. De te, lehet, hogy ugyancsak szándékozod kívül, szintén minősítesz, kategorizálsz. „Ti visszasírjátok a fogdát” írod, holott nem tudhatod, hol álltam, amikor még álltak a rácsok (a másíkok). Kinek kell Kádár, kinek kell a szellemi nyomor, a járóka? De nem kell a másik irányú dogmarendszer, hazudozás, ámítás sem. Nem igaz, hogy mindig ide-oda kell csapódnunk, ahogy a szél fúj, hol a ló egyik oldalán verjük oda a fenekünket a földhöz, hol a másikon. (fórum)

Egyetlen releváns példa a *mentelek* formára az MNSZ2-ből:

Az öregember, immár hívhatják Gerbernek, késő délután ér haza. Leveti a majdnem fekete felöltőt, villanyt gyújt a konyhában, megint előkeresi a halas vázát, hosszan zörög a síkos, csillogó papírral. Vízet vesz, odaállítja az asztalra, aztán kicsit elrámol körülötte. Hosszan,

egyenesen áll a feketekék svájcisapkájában, miután visszarakta a kredencre a papírai közé a gázcédulát az üzenettel. „Keresni mentelek.” (Parti Nagy Lajos)

Érdekes, hogy a jobb oldali kép szövege maga is tükrözi a váltakozást: az első sorában a hagyományos forma olvasható (félttem megismerni téged), a második sorban pedig az újabb változat (féltetek megcsókolni, nem pedig: félttem megcsókolni téged).

Egy példa a *vagylak* formára az internetről (az MNSZ2 nem adott találatot):

Szió 36-oskám! / Már azt hittem valami bődületes marhaságot szedtél ki az agyadból, ezzel a Határúti vizibusz dologgal. Jó, hogy elolvastam. Nem szivessen de kénytelen vagylak elismerni. / Szerencséd van, az biztos, mert ilyeneket talász, ezek azé irtó érdekes dolgok. / Szeretek ilyeneket olvasni. / Dodó (komment egy blogbejegyzéshez)

Ebben a példában csak a vesszőhibák lettek kijavítva, mert valószínűnek tűnik, hogy a köznap i kiejtést tükröző nyelvi formák (*vizibusz, szivessen, talász, azé*) itt **stíluselemek**, nem pedig helyesírási hibák. Ezeket és az egyéb bizalmas nyelvi formákat (*szió, 36-oskám, bődületes, marhaság, kised az agyából*) figyelembe véve könnyen elképzelhető, hogy a *vagylak* forma is **stíluselemnek** van szánva.

Példák a *voltalak* formára az MNSZ2-ből:

Kedves dekoder! Isten ments, hogy meg akarjalak törni:) En tegnap befejeztelek, csak olyan jó példa voltál BaSandnak adott válaszomban/ra, hogy muszáj voltalak megemlíteni. Bocsika es be/lefejeztem:) (fórum)

Miután elmondta engem mindennek, és azt állította, hogy én Lona Borkay vagyok, és szerkesztettél egy csúnya levelet féltékenységedbe, ami ellenem irányul, kénytelen voltalak jelenteni a facebook adminjainak. Nem tudom ki a hopsz felhasználó, akire annyira féltékeny vagy, de nem is érdekel. Reklám céljából vagyok a facebookon, nem azért, hogy őrült féltékeny nők süket szövegeit hallgassam, amiket írnak nekem. Nőj fel előbb, hogy elérd az értelmet. Nagy Alex felhasználó idővonalán pedig ne mocskold a nevem, mert én sem mocskolom a tiéd, pedig lenne rá okom. (fórum)

Arra is kíváncsi lennék, hogy hányszor és mennyi ideig szoktál együtt dolgozni az ellenőrökkel, hogy így általánosítva ki mered jelenteni, hogy „... a 200 kilós kan cigányra rá se mertek nézni!”. Muszáj voltalak idézni, mert nem szeretem az ilyen rasszista, kirekesztő, „orbánista”, demagóg, populista és legfőképpen általánosító jellegű megnyilvánulásokat, az ilyenekkel nem tudok azonosulni. (közösségi)

Példák a *voltalak* formára az internetről:

Nem tudom, te haragudtál meg a wikire, vagy csak otthagytad a géped és így valaki beléphetett a neveddel, de kénytelen voltalak egy időre blokkolni a törlések miatt.

Végül csapatosul egy szórakozóhelyen kötöttünk ki. Rám egyáltalán nem jellemző módon az egész éjjelt végigtáncoltuk. Eközben még csak nem is próbáltál közelebb férkőzni hozzám, mint ahogy azt az illem kívánta. Meg se próbáltál leitatni. Sőt, ketten ittunk egy fröccsöt, így még abban is biztos lehettem, hogy semmilyen oda nem illő dolog nem landol az italomban. Végül, mivel annyira illedelmes voltál, és nem vártál cserébe semmit, kénytelen voltalak én megcsókolni.

Szárnyakat kaptam miket elvettél te tőlem / Bátor érzéseket végleg kiteptél belőlem / Kész voltalak szeretni és te éltél is ezzel / Emlékezz erre mikor szememben van egy jel / A jel, hogy még mindig szívemből szeretlek / Hiszen minden lányban csak is téged kereslek (zeneszöveg)

Szia Attila! Mivel szeretem a korrekt dolgokat, jelzem Neked, hogy kénytelen voltalak törölni itt a FB-on az ismerőseim közül. Nincs Veled semmi bajom, úgy látom inkább Neked van a körülötted lévő világgal. Én a munkámra és a családomra koncentrálok. A FB-ot is ilyen kommunikációra használom. Mindenki azt gondol, vagy ír, amit akar, semmi közöm hozzá. Viszont én meg nem vagyok kíváncsi mások folyamatos, indulatos, politizáló kommentjeire, se innen, se onnan.

Boldogságot kaptam. / Kivirágzott lelkem. / Magamnak hagytam, / Hogy szíved szeressem. // De nem voltalak képes / Téged boldoggá tenni... / És bár szerettelek, édes, Te nem tudtál szeretni.

Az eladónő bólogat, mint aki gyanút fogott: / – Fityusz, de őszintén, elmúltál te már tizennyolc éves? Mert ha még nem, akkor tilos a cigaretta, és már a múltkor se voltalak hajlandó kiszolgálni. / – Az a lányom volt, baszd meg. Nagyon hasonlít rám. Örököltem a tulajdonságait. / Az eladónő bólogat: / – Akkor jó.

– Az arcába néztél a benned élő gonosznak, és nem hódoltál be neki. És ma éjjel rájöttem, hogy bennem is ugyanúgy él a gonosz, mint benned. Csak nekem más arcát mutatta. A hitelenségét. Hogy nem voltam képes hinni benned és magamban. Képtelen voltam bízni benned, képtelen voltalak szeretni, pedig azt hittem... – nem tudta befejezni a nő a mondatot, talán azért, mert érezte, hogy mindent elmondott.

Lusta voltalak tanítani, vagy nem figyeltem eléggé oda rád? Én szoktattalak arra, hogy csak ötödszörre fogadj szót, mert csak akkor hagytam abba, amit csinálok, hogy segítsek neked?

Példák a *leszlek* formára az internetről:

– Pontosan tudod, hogy soha nem állnék le veled ilyesmiről beszélni. Se egyes, se többet számban. Becsszóra. / – Helyes – bólíntott Kim. – Ugyanis ha valaha is ilyen / csaj leszlek, kénytelen leszlek lepuffantani. / – Ha valaha is ilyen csaj leszlek, én fogom a kezedbe / adni a pisztolyt – ígértem ünnepélyesen.

– Hé, nem azt mondtam, hogy Gilderoy Lockhart lennél, hanem hogy olyan elbűvölő vagy, mint amilyennek ő hiszi magát! Ha karakterhez hasonlítanálak, az inkább... Remus lenne. Azt hiszem. Rá csak nem mondhatod, hogy sértés, vagy kénytelen leszlek távozásra felszólítani – döntöm várakozásteljesen oldalra a fejem.

– Rendben – hajtotta le Roarke a fejét, és ügyelve a horzsolásokra, könnyű csókot lehelt a homlokára. – Jobban érzed már magad? / – Talán – sóhajtott Eve, és nem rántotta el a kezét. – Azt hiszem, mégis kénytelen <u>leszlek</u> elviselni, hiszen mindezt Mavis kedvéért teszed. (J. D. Robb: Mámoros halál)
– Hallod-e, Jup, te nagy melák néger, ha nem mered a kezeden felvinni ezt az ártalmatlan kis döglött bogarat, vidd fel zsinegen lógatva – de ha így vagy úgy nem viszed, kénytelen <u>leszlek</u> úgy kupán vágni ezzel az ásóval, hogy... (E. A. Poe: Az aranybogár)
– Ha továbbra is ilyen savanyúan nézel, kénytelenek leszünk bejáratot váltani, a konyhába menni és muszáj <u>leszlek</u> leönteni egy vödör cukorral. / Mondja miközben rávigyorog, majd még magassarkúban is nyújtózkodik felfelé, hogy megigazíthassa az elcsúszott nyakkendőjét. Igazából nem gondolta, hogy mennyire kényelmetlen is lehet ez az egész, mert ő sosem tekintett másként Mattre, mint egy barátira, egy tök átlagos fiúra. Jó, na, ő is tudja, hogy van néhány... extrája.
Orsi20, az adatlapod 18+-os. Vagy töröld a képet, vagy kénytelen <u>leszlek</u> 18+ felhasználónak minősíteni.
Helyszínt tessék írni, fotóval. Mivel te másodjára is sületlenséget írtál, kénytelen <u>leszlek</u> kizárni.
A cigányozásért jóindulatom jeléül most csak sárga lap, de ha nem hagyod abba, kénytelen <u>leszlek</u> kivágni innen ☹
Te ne dógozzá annyit, mert kénytelen <u>leszlek</u> fenéken billenteni!
Az mia faszom bazdmeg, magyarul beszélj vagy kénytelen <u>leszlek</u> megverni.
Ja, muszáj <u>leszlek</u> beajánlani a topikgazdinál... izé, szóval a topiknyitó Pistinknél hogy dicsérjen meg téged mint a kettőezredik hozzászólás eltalálóját.

Érdekes, hogy az interneten talált példák két témakörbe sorolhatók: az egyik az irodalmi (többnyire inkább „irodalmi” alkotások, olykor fordítások), a másik a fórumok. Igaz, ez talán leginkább azzal függ össze, hogy második személyű igealakoknak eleve kevés kontextusban van esélyük fölkerülni az internetre.

Erre az esetre – amikor ti. a főnévi igenévhez kapcsolódó tárgy 2. személyű – még inkább áll, amit az előzőről elmondtunk: még bátrabban használhatjuk a már elterjedt nyelvi formákat, **nyelvértékünk** szerint, különösen a **besznyében** és a **bizalmasabb** stílusú írott nyelvében.

Jó azonban, ha tudatosítjuk magunkban, hogy **nem minden elvileg lehetséges forma használatos ténylegesen**. Pl. múlt időben előfordul az *elementelek keresni, eljöttelek meglátogatni*, de jelen időben nem mondunk olyat, hogy **elmenlek keresni, *eljőlek (eljövlek?) meglátogatni*, hanem csak azt mondjuk, hogy *elementem keresni téged, eljöttem meglátogatni téged (vagy elementem, hogy megkeresselek; eljöttem, hogy meglátogassalak)*. Amikor létrejött és használatossá vált az új forma, **igénként változik**, mennyire gyakori az új változat, s eszerint változik az elfogadhatósága is.

D) Váltakozása alanyi mellékmondattal

A főnévi igenév **alanyi mellékmondattal** is váltakozhat, például az ilyen kifejezések után:

célja, feladata, (első) dolga, ideje, kötelessége, szándéka, törekvése, minden vágya..., könnyelműség... stb.

Ilyenkor a nyelvművelők a főnévi igenevet **nem tartják elég szemléletesnek.**

<i>főnévi igeneves szerkezet</i>	<i>alanyi mellékmondat</i>
Célunk a nyelvi műveltséget <u>növelni</u> .	Célunk, hogy <u>növeljük</u> a nyelvi műveltséget. Célunk a nyelvi műveltség <u>növelése</u> .
Első <u>dolgom</u> lesz <u>megkeresni</u> a könyvet.	Első <u>dolgom</u> lesz, hogy <u>megkeressem</u> a könyvet. Első <u>dolgom</u> lesz, hogy <u>megkeresem</u> a könyvet.
<u>Kötelességed</u> tanulni.	<u>Kötelességed</u> , hogy <u>tanulj</u> . <u>Kötelességed</u> a <u>tanulás</u> .
<u>Könnyelműség</u> volt erre <u>vállalkozni</u> .	<u>Könnyelműség</u> volt, <u>hogy</u> erre <u>vállalkoztál</u> . <u>Könnyelműség</u> volt ez a <u>vállalkozás</u> .
Itt az <u>ideje</u> aludni <u>menni</u> .	Itt az <u>ideje</u> , <u>hogy</u> aludni <u>menj</u> / <u>menjünk</u> / <u>menjetek</u> .

Nem egészen világos, miért tartják a nyelvművelők a főnévi igenevet kevésbé szemléletesnek. Valódi különbséget is észrevesznek a két megoldás közt a nyelvművelők: az igeneves szerkezet **személytelenebb**; olyankor használjuk, amikor a **cselekvő határozatlan**. Ez azonban természetesen csak azokra az esetekre vonatkozik, amikor a főnév nem kap birtokos személyjelet (pl. *Könnyelműség volt erre vállalkozni*).

A két megoldás közül **tetszésünk szerint** választhatunk, figyelembe véve persze a szöveg **stílusát**.

A főnévi igeneves szerkezet és az alanyi mellékmondat közt bizonyára vannak **apróbb stílusbeli különbségek** is; ezeket is érdemes volna empirikusan vizsgálni. Addig is, amíg erre a vizsgálatra sort lehet keríteni, nézzünk meg néhány példát az MNSZ2-ből:

Cél

Ezekből a kiragadott és bőven folytatható idézetekből, melyeknek egymástól való eltéréseit most nem <u>célunk</u> <u>magyarázni</u> , úgy tűnhet fel, hogy a német nyelvű líra szilárdabban kapcsolódik a múlthoz, a költői hagyományokhoz, mint ahogy állítottuk. Elvégre Brecht a belső világ, a személyessé vált kép kifejezésének igényét igazán mértéktartással fogalmazza meg (nem úgy, mint Rimbaud), s az, amit Benn mond, aligha haladja meg Rilket. Ez a (Lengyel Balázs)
A törvény úgy igyekszik megkerülni a jogosultság elismerését, hogy elvileg bárkinek lehetővé teszi a román állampolgárság megszerzését, másik állampolgársága megtartása mellett. A törvénymódosítás diszkriminatív, azaz hátrányos megkülönböztető jellege nyilvánvaló: <u>célja kirekeszteni</u> a tulajdon-visszajuttatásból és a kártérítésből azt a több százezres nagyságrendű magyar, szász, sváb, zsidó kivándoroltat s utódait, akik az első és második világháború után és a kommunista diktatúra idején elhagyták Romániát. (sajtó)
<u>Célom példázni</u> , hogy ugyanaz a név, „nemzettségügyi igazolvány”, attól függően, hogy törvény alapján jön létre vagy nem, gyökeresen eltérő hatást gyakorol és természetesen más politikai szándékot takar. Ez egyben alkalom arra, hogy a probléma lényegére, a törvényszintű szabályozás szükségességére rámutassak. Ezt az interpoláció alapgondolata után „Nemzettségügyi Igazolvány opciónak” neveztem. (tudományos)
A tagállamok a védelmi ellenőrzésekhez engedélyezhetik a mellékletben meghatározott

műszaki módszerektől vagy eljárásoktól eltérő módszer vagy eljárás alkalmazását a következő feltételek mellett: a) az eltérő módszer vagy eljárás alkalmazásának célja értékelni az érintett védelmi ellenőrzés végrehajtásának új módját; és b) ez nem gyakorol kedvezőtlen hatást a légiközlekedés-védelem elért általános szintjére. (hivatalos)

Hangos visításra ébredtek szombaton Mezőgecse lakói. Ezzel vette kezdetét ugyanis a már hatodik alkalommal megrendezett nemzetközi böllerverseny. A cél felelelvéseníteni a régi hagyományos falusi disznóvágás hangulatát. Több ezren voltak kíváncsiak arra, hogy az öt országból összesereglett böllérek és mesterszakácsok milyen ételeket varázsolnak a vendégek asztalára? A böllerversenyre 20 csapat nevezett be. A szerbiai Kispiacról is érkezett egy különítmény. (besznye)

Te csak így dobálózol az emberi élettel? Nem céled megelőzni az emberöléseket, hanem csak minimalizálni akarod őket? Mit szólnál, ha ennek a minimalizálási törekvésnek az lenne a „mellékhatása”, hogy pont a te életed aludna ki, vagy a feleségedé, vagy a gyermekedé? Igenis garantálni kell az élethez való jogot (ahogy ez most is garantált az Alkotmányban – sajnos a gyilkosoké is), valamint az élet megőrzésének reális lehetőségét is! (fórum)

Bíró Bálint, Oláh Vera 2018. DECEMBER, PORTRÉ – INTERJÚ

Célunk becsalogatni a gyermeket a mi utcánkba – Czapáry Endre

Vágy

Hajnalban érkezünk meg Cherbourg-ba. A pirkadás vásznára felvetődött az ódon vár, s alatta az írás: „Európa”. Hidat vontak. Leszálltunk. A franciák harangoztak. Soha nem verte még annyira át lelkem falát harangok szava, mint akkor. Egészen átformáló volt, földöntúli szó, bizonyára még Rómában sem lehet ilyent hallani. Egyetlen vágyam volt: láttni az orléans-i Szüzet. De minél hamarabb, feltétlenül, amíg a Bernard Shaw felébred, mert ő aztán elrontja minden illúziómat. (Tamási Áron)

Egy fényes levél alatt piros szamócaszem. Vágya támad letépni, megenni, de ahogy nézi, elmúlik a vágy. (Nádas Péter)

A bolygó hollandi általuk megálmodott képi világa a realista és az expresszionista-szimbolista színház határmezsgyéjén mozog. A hollandi és szerelmese, Senta csak együtt tudnak létezni, mindkettejük lelkében ugyanaz az örült vágy lobog: megtalálni a másikat. A bolyongó férfi eltántoríthatatlanul küzd azért, hogy ráleljen szerelmésére, aki megszabadítja őt gyötrelmeitől, és Senta sem adja fel soha az álmát, már szinte mániája, hogy eljön érte az ismeretlen hajós. (sajtó)

De annál inkább magyarázni, megérteni, mi az oka annak, hogy a negyvenéves kommunista diktatúra, az 1948-as tanügyi reform minden korábbi iskolai hagyományt eltörlő intézkedései után, miközben az egykori felekezeti iskolák, a nagy hírű kollégiumok, gimnáziumok végzettjei nemzedékeinek sorai is nagyon meggyérültek, még mindig élő volt az igény, élő volt a vágy: újjáteremteni azt az iskolatípust, amely évszázadokon át jelen volt az erdélyi társadalom életében, és a mindenkori kritikák ellenére sikerrel látta el feladatát, nevelt öntudatos

keresztény, közösségükhöz ragaszkodó művelt embereket, tudósokat. (tudományos)
Régi <u>vágyam</u> arra <u>utazni</u> egyet, legalább azóta, mióta Moldova megírta a Vértesacsa – a vasút Gyűrűfűje kifejezést. Van rá valami mód, hogy végig lehessen utazni azt a vonalat? Még egy talán buta kérdés. Szoktak lenni közös különvonatos utazások megszüntetett forgalmú vonalakon? Benne lennék. (fórum)
Szerintem az ember ideális állapota a törzsi-közösségi forma. Eredetileg ilyen tagozódású volt a kereszténység is, sikere a mai napig hat, pl. Bokor közösség. Az ember egészséges <u>vágya</u> ilyenbe <u>tartozni</u> . Ilyet létrehozni nem fog, ha készen is kaphat, „testre szabva”. (fórum)
– Említetted, hogy régi vágyad volt megtanulni <u>citerázni</u> . Az egy hetes tanulás után hogy érzed, kedvet kapsz a folytatáshoz is? – A táborba elsősorban azért jöttem, hogy citerázni tanuljak. Mindezt pedig azért, mert Romániában valaha volt egy ehhez hasonló hangszer, amit használtak, de ez mára már eltűnt. A citera mellett érdekesnek találtam a tekerőt – ezt a magyar népi hangszert korábban nem ismertem. (közösségi)

Kárpáti Péter: "Legnagyobb vágyam teljesíteni a Dakart"

Egy vágyam van, hogy még sokáig futhassak

Szöveg: Földvár Média | 2019.05.26 | Frissítés: 2019.07.14

Létezik

E) Deverbális névszóval való váltakozás

Arra is van példa, hogy a nyelvművelők egyértelműen a **főnévi igenői szerkezetet** támogatják: olyankor, amikor az az alapige **-ás, -és képzőjű főnévi származékával** váltakozik.

Az **-ás, -és** képzős főnevek a **formális stílusú** szövegekbe illenek bele, elsősorban a **hivatali nyelvre** jellemzőek; nyilvánvaló, hogy ezért nem kedvelik a nyelvművelők:

<i>-ás/-és képzős főnév</i>	<i>főnévi igenév</i>
Sürgősen <u>szükséges</u> volna a frontokról naponta érkező és olykor igencsak megbízhatatlannak tűnő hírek minden oldalról való alapos <u>ellenőrzése</u> .	Sürgősen <u>szükséges</u> volna alaposan és minden oldalról <u>ellenőrizni</u> a frontokról naponta érkező és olykor igencsak megbízhatatlannak tűnő híreket.

Ez a mondat ebben a bal oldali oszlopban található formában valóban **nehézkés**, de ebből nem következik, hogy az ilyen szerkesztésmód eredendően helytelen volna. Az általánosítás-hoz empirikus vizsgálatra volna szükség.

A **formális** stílusértékű változatot tartalmazó, föntebb idézett mondatról a Kis magyar nyelvklinika (Tótfalusi [1999]: 85) így ír:

A mondat elleni első kifogásunk, hogy hosszú, és az utolsó szóig bizonytalanságban tart minket afelől, hogy mi az alany, vagyis mi szükséges olyan sürgősen. Ez pedig udvariatlanság az író részéről az olvasóval szemben.

Ez a kifogás **jogos**, ám **túlzás udvariatlanságról beszélni**, mivel az udvariatlanság etikai kérdés, nyelvi és fogalmazási kérdéseket pedig nem szabadna etikai kérdésként kezelnünk. Sokkal korrektebb **stíluskérdésként** kezelni őket. Ám fontos hangsúlyozni, hogy a kifogásolt

mondatban is és máshol is csakugyan **érthetőbb, kényelmesebben** olvasható a mondat, ha az alany nem a mondat végére kerül.

A szerző így folytatja (Tótfalusi [1999]: 85–86):

Másodszor, a *minden oldalról való ellenőrzés* szószerkezet érthető ugyan, de nem igazán könnyed, természetes. / Sajnos, a hír fogalmazója áldozatául esett annak az irtózásnak, amely a hivatalos nyelvezetben mutatkozik a főnévi igenévvel szemben.

Az átfogalmazott mondat nem lett ugyan rövidebb, viszont sokkal **természetesebb, könnyebben megérthető**. De azért ezt a problémát egy kicsit túlreagálta a szerző.

Némi kétellyel olvastuk, hogy a hivatali nyelv állítólag irtózik a főnévi igenévtől. Ez aligha igaz, legföljebb **bizonyos főnévi igenévi szerkezeteket ritkábban használ**, mint más regiszterek.

A Kis magyar nyelvklinika szerzője a **tilalmi táblákon is helyteleníti** az -ás/-és képzős főnevek használatát, s helyettük a főnévi igenév használatát szorgalmazza:

-ás/-és képzős főnév	főnévi igenév
1. <u>Dohányzás</u> és nyílt láng <u>használata tilos!</u>	<u>Tilos dohányozni</u> és nyílt lángot <u>használni!</u>
2. Lakossági szemét <u>lerakása tilos!</u>	Lakossági szemetet <u>lerakni tilos!</u>
3. Kutyaival való <u>belépés tilos!</u>	<u>Tilos kutyaival belépni!</u>

„Mennyivel egyszerűbbek, célratörőbbek lennének ezek a felszólítások, mennyivel jobban ráirányítanak a figyelmet a lényegre ilyen [LI: azaz főnévi igenévi] formában!” – kiált fel a szerző (Tótfalusi [1999]: 86).

Az ő megoldása, vagyis a **főnévi igenév** használata csakugyan **jobb**, de a **kifogásolt** forma **sem agrammatikus**, csak **formálisabb, kevésbé „barátságos”**, ugyanakkor a mai hivatali nyelvbe beleillik.

Egyik esetben az egyik forma terjedt el inkább, másik esetben a másik. Pl. a feltüntetett három példa közül az első kettőben talán a deverbális főnév (*dohányzás, nyílt láng használata, szemét lerakása*) a természetesebb, a harmadik példában pedig inkább a főnévi igenév (*kutyával belépni*).

Megszívlelendő viszont a szerzőnek a következő **magyarázata** (Tótfalusi [1999]: 86), melyből megértjük, miért gördülékenyebb sok esetben a főnévi igenéves megoldás:

A főnévi igenév kétarcú szó, ahogy a neve mutatja, a mondatban főnévként viselkedik (tilos *dohányozni* = tilos a *dohányzás*), de közben teljességgel megőrzi igei természetét, azaz könnyedén, természetes módon vesz maga mellé tárgyat és határozót: *szemetet lerakni, kutyaival belépni*. Az igéből képzett, cselekvést jelentő -ás, -és végű főnevek erre nem képesek! A tárgyat birtokos jelzőként veszik maguk elé (*szemét lerakása*), a határozóval pedig még nehezkesebb a viszonyuk: csak a félszeg *való* szócskával alkotott jelzői szószerkezetben tudják elhelyezni: *kutyával való belépés*.

A szerzővel egyet lehet érteni abban, hogy a **deverbális névszóval való szerkesztés nehezebb**, s ezért kívánatos lenne, a hivatalos nyelv is az igeneves szerkesztést részesítene előnyben. Ugyanakkor nem igaz, hogy a *való* szócska „félszeg” lenne, akármit akar is jelenteni ez a metafora. (A *való* szócskával a későbbiekben fogunk még foglalkozni.)

& MELLÉKNÉVI IGENÉV

Amint a Magyar grammatika megállapítja, a **MELLÉKNÉVI IGENÉV** átmeneti szófaj az **ige** és a **melléknév** között. Igetartalmat hordoz a melléknév jelentéstípusába ágyazva, tehát a cselekvést és a történést **tulajdonságként, minősítésként** nevezi meg.

A melléknévi igenévnek **három fajtája** van:

- a) az -ó/-ő,
- b) a -t/-tt és
- c) az -andó/-endő képzős igevevek.

E három típusnak **többféle elnevezése** él a szakirodalomban:

- a) A régebbi nyelvtanok „jelen idejűnek”, „múlt idejűnek” és „jövő idejűnek” nevezték a melléknévi igevevek különböző fajtáit.
- b) Később a „folyamatos”, „befejezett” és „beálló” terminussal jelölték az igenévtípusokat; ez a megnevezés tovább él a mai iskolai nyelvtanokban.
- c) A legújabb grammatikák egy része a képzők, illetőleg a képzésmód alapján különböztetik meg egymástól az igenévfajtákat.

Mivel a képzők szerinti utalás elég nehézkes, mi a melléknévi igeveveknek ezekre a fajtáira az iskolából is jól ismert „folyamatos”, „befejezett” és „beálló” műszókkal fogunk utalni.

1. Általános kérdések

Ebben a fejezetben olyan kérdésekkel foglalkozunk, amelyek a **melléknévi igevevek minden fajtájára** vonatkoznak. Utána külön-külön fejezetet szentelünk a folyamatos, a befejezett és a beálló melléknévi igenévnek.

A) A melléknévi igenév időviszonyító és aspektuális jelentése

A melléknévi igenévnek **időviszonyító** és **aspektuális** (igeszemléleti) jelentését lehet megkülönböztetni.

a) Időviszonyító jelentés

A melléknévi igenév **előidejűséget, egyidejűséget** vagy **utóidejűséget** fejez ki.

A régebbi nyelvtanok az időviszony-jelölő képesség alapján nevezték a melléknévi igenév különböző típusait *múlt, jelen* és *jövő* idejű igeveveknek.

b) Aspektuális jelentés

A melléknévi igevevek megőrzik az igenek a cselekvés, történés **folyamatosságát, befejezettségét, gyakoriságát** tükröző aspektuális jelentését is.

A mai iskolai nyelvtanok az igevevek aspektuális jelentésére alapozva adták a melléknévi igevevek fajtáinak a *befejezett, folyamatos* és *beálló* igenév elnevezéseket.

B) A melléknévi igenév minőségjelzői használata

A melléknévi igevevek legjellemzőbb mondatrészi szerepe a **minőségjelzői**:

A padlásra <u>vezető</u> lépcső tele volt törmelékkel.
Május első napján szalagokkal <u>feldíszített</u> fák tűnnek fel a lányos házak udvarán.
Válás esetében lényegi szempont, hogy rendelkeznek-e a váló felek közös kiskorú gyermekkel és <u>elosztandó</u> vagyonnal.

Amint a példamondatok is mutatják, a melléknévi igenév jelzőként leginkább a **kissé választékos** vagy **választékos**, ill. **kissé formális** vagy **formális** stílusú mondatokba, szövegekbe illik.

A melléknévi igenévnek általában vett minőségjelzői használata nem vet fel **nyelvhelyességi problémákat**, kivéve azt az esetet, amikor a szerkezet **okhatározói jelentésű**. Ilyenkor a melléknévi igenév vagy **folyamatos**, vagy **befejezett**.

<i>igenév</i>	<i>deverbális főnév</i>
1. Sokan tiltakoztak az <u>elmaradó gyűlés</u> miatt.	Sokan tiltakoztak a <u>gyűlés elmaradása</u> miatt.
2. A <u>leomló fa</u> következtében a járda használhatatlanná vált.	A <u>fa leomlása</u> következtében a járda használhatatlanná vált.
3. A <u>befejezett kúra</u> ellenére további kezelés szükséges.	A <u>kúra befejezése</u> ellenére további kezelés szükséges.

A Nyelvművelő kézikönyv szerint ilyen esetben az igenév minőségjelzői használata helyett **jobb, logikusabb** a **birtokos jelzős szerkezet**.

A logikusságra való hivatkozás **nyelvi logicizmus**; ennek nem kellene, hogy helye legyen a nyelvhelyességi ítéletekben.

Nyomósabb indok a deverbális főnév használata mellett az, hogy ez a forma a mai nyelvben **természetesebbnek** látszik, legalábbis a **bizalmas** és a **formális** stílusú szövegekben; ezzel szemben a **választékos** stílusú szövegekben a melléknévi igenév **stílusos** lehet.

Választékos szövegekben tehát megfelelő lehet a **kifogásolt** forma is. A 2. sz. példában inkább az a zavaró, hogy a választékos igeneves megoldás ellentétben áll az inkább a formális szövegekre jellemző *következtében* névutó szerű alakulat használatával. A választékos stílusba jobban illő *miatt* névutóval nem volna semmi zavaró a mondatban:

A leomló fal miatt a járda használhatatlanná vált.

Érdemes lenne empirikusan is megvizsgálni a kérdést.

Az is probléma, hogy a nyelv művelők – rájuk nagyon jellemző módon – rendszerint rövid részleteket ragadnak ki, amikor példákat mutatnak be, kontextus nélkül. Ez árulkodó jele annak, hogy nyelvünk őrei nincsenek tisztában a kontextus, azon belül a szövegek környezet fontosságával. Amikor nyelvhelyességi ítéleteket fogalmaznak meg, szemük előtt rendszerint nem magyar nyelvű szövegek lebegnek, hanem „a magyar nyelvnek” nevezett elméleti és ideológiai konstruktum. Ez a **nyelvi lingvizmus**, a **nyelvi platonizmus** és a **nyelvi autonomizmus** megnyilvánulása.

C) A melléknévi igenév állítmányi használata

Amint a Magyar grammatika is megállapítja, az igenevekre általában **nem jellemző az állítmányi szerep**.

a) A **folyamatos** és **befejezett** melléknévi igenevek **többsége nem kerülhet állítmányi helyzetbe**:

zongorázó kisasszony → ?A kisasszony <u>zongorázó</u> .
legelésző tehének → ?A tehének <u>legelészők</u> .
az <u>elzavart</u> kutya → ?A kutya <u>elzavart volt</u> .
a sarokba <u>rúgott</u> labda → ?A labda sarokba <u>rúgott volt</u> .

Alább, az egyes melléknévi igenév-fajták bemutatásánál beszélni fogunk a **kivételekről**, mert ezek nyelvhelyességi kérdéseket is felvetnek.

b) Rendszeresen használatos viszont állítmányként a **beálló** melléknévi igenév.

<u>rendezendő</u> sorok → a sorok <u>rendezendő</u> k
három részre <u>osztandó</u> összeg → az összeg három részre <u>osztandó</u> .

Ennek valószínűleg az az oka, hogy ez az igenév fajta **modális jelentéstöbbletet** hordoz:

<u>beálló</u> melléknévi igenév	kell ige + főnévi igenév
1. A sorok <u>rendezendő</u> k.	A sorokat <u>rendezni</u> kell.

2. A lecke még ma <u>befejezendő</u> .	A leckét még ma <u>be kell fejezni</u> .
3. Ez a ház <u>lebontandó</u> .	Ezt a házat <u>le kell bontani</u> .
4. Az összeg három részre <u>osztandó</u> .	Az összeget <u>három részre kell osztani</u> .

A bemutatott példákban a **szükségesség** („kell”) kifejezése miatt használatos állítmányként a beálló melléknévi igenév. A mondatok tehát nem pusztán azt jelentik, hogy a lecke ma még be lesz fejezve, ill. a ház (valamikor) le lesz bontva, hanem azt, hogy **ezek a cselekvések szükségesek**.

Más kérdés, hogy a fenti négy mondat közül az első három nem természetes, mert hétköznapi beszédhelyzetet sugallnak, ott viszont nem igazán jellemző a beálló melléknévi igenév állítmányi használata (sőt egyáltalán: bármilyen helyzetben való használata). Ezeket a mondatokat valószínűleg maguk a nyelvújítók találták ki, a valóságban az ilyenek nemigen használatosak rendszeresen.

Egyedül a 4. mondatban (*Az összeg három részre osztandó*) – szaknyelvi jellegénél fogva – **természetes** a beálló melléknévi igenév használata.

A folyamatos, befejezett és beálló melléknévi igenevek állítmányi használatát a nyelvújítók általában **megrótták, helytelennek, magyartalannak** bélyegezték.

Némely nyelvújító azonban a **védelmükre kelt, régiségükre** hivatkozva (**nyelvi konzervativizmus**). Való igaz, hogy a névszói állítmány ősi sajátága a magyar nyelvnek.

Az igenevek állítmányi használatára utal az egykori elbeszélő múlt idő kialakulása is. Ugyanis a *várók, kérők*-féle alakok (tárgyas ragozás, elbeszélő múlt, többé szám 1. sz.) a feltételezések szerint eredetileg igenév volt, és az igenév állítmányi használata folytán került be az igeragozási rendszerbe.

Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy ha az állítmányi használat nem volna is igazolható a nyelvtörténetből, ez még nem volna ok arra, hogy helytelenítsük. Aki így gondolja, az hisz a **nyelvi szisztemizmus**, továbbá a **nyelvi anciantizmus**, ill. tágabban a **nyelvi konzervativizmus** ideológiájában.

Amint az ún. tötönyelvnél is látni fogjuk, az igenév állítmányi használatának ősisége egyáltalán nem azt jelenti, hogy a nyelvőrök az állítmányi használatot minden esetben jónak tartanák. Az egyes igenévfajtáknál részletesebben is szó lesz erről a kérdésről.

D) A melléknévi igenév mint mód- és állapothatározó

A melléknévi igenevek **mód-** és az **állapothatározói** szerepük is van. Pl.:

A nénikét magára <u>hagyottan</u> találták meg.
A karácsonyfát plafonig <u>érőnek</u> képzelem el.

A Magyar grammatika szerint a melléknévi igenevek **határozóként** sokkal inkább **melléknév-szerűek**, mint a szokásos minőségjelzői szerepükben. Pl.:

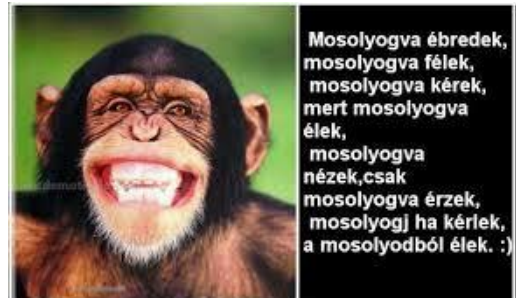
Az előadásra <u>elkésztetten</u> érkezett.
Amikor meglátta a felé induló kutyát, <u>védekezően</u> hátrálni kezdett.
A születésnap virágot a nyaralásról hazaérve <u>elszáradtan</u> találták.
Hallottam, hogy a beteg <u>elhalóan</u> nyöszörög.
Ezeket a dobozokat <u>elteendőnek</u> gondoltam.
<u>Gyűlölendőnek</u> tartja az utastársát.

Amint alább látni fogjuk, a mód- és állapothatározói szerepű melléknévi igenevek egy része **határozói igenevekkel váltakozhat**.

a) A folyamatos melléknévi igenév váltakozása határozói igenévvél

Amint jeleztük, a **folyamatos melléknévi igenév -n ragos mód- és állapothatározói alakja** sokszor váltakozik a **-va, -ve képzős határozói igenévvél**:

<i>ragos melléknévi igenév</i>	<i>határozói igenév</i>
tűnődően	tűnődve
mosolygóan	mosolyogva
fanyalgón	fanyalogva
epedő(e)n	epedve

I. A két forma közt az esetek egy részében **jelentésbeli különbség** van:

a) a ragos melléknévi igenév **testi-lelki folyamatot, állapotot** jelöl.

a) míg a határozói igenév inkább **fizikai** vagy **mozgásbeli** helyzetre utal:

<i>testi-lelki folyamat, állapot</i>	<i>fizikai vagy mozgásbeli helyzet</i>
<u>leverően</u> (hatott rá a rossz hír)	<u>leverve</u> (a jelzőkarót)
<u>megadóan</u> (tekintett a férfira)	<u>megadva</u> (tartozását)

II. Más esetekben a két forma közt **nincs** ilyen határozott jelentésbeli különbség.

A nyelvművelő kézisztár azt tanácsolja, hogy ha az igenévben az **igei jelentés** az erősebb, s a szöveggörnyezet is megengedi, inkább a **határozói igeneves** megoldást válasszuk:

<i>melléknévi igenév ragos alakja</i>	<i>határozói igenév</i>
1. <u>Aggódóan</u> lessük a híreket.	<u>Aggódva</u> lessük a híreket.
2. <u>Tűnődően</u> megfogta a kezem, és <u>mosolygóan</u> azt mondta, ...	<u>Tűnődve</u> megfogta a kezem, és <u>mosolyogva</u> azt mondta, ...

A tanácsot oly módon fogadhatjuk meg, hogy **ha nem tudjuk eldönteni, melyik lenne a jobb**, mert mind a kettőt egyformán megfelelőnek érezzük, akkor válasszuk inkább a **határozói igeneves** változatot. Ám ha úgy érezzük, hogy stilisztikai vagy akár jelentésbeli okokból valamelyik jobban illik a mondatba, válasszuk azt.

Az 1. sz. példában a két forma a Nyelvművelő kézisztár szerint **felcserélhető** egymással; ez tulajdonképpen igaz, de a **határozói igeneves természetesebbnek** érződik. Még inkább így van ez a 2. sz. mondatban: a **tűnődve természetesebbnek** hat, mint a **tűnődően**.

Ám a különbség csekély, ezért **nem szükséges** egyik formát sem javítani **mások kéziratában**.

III. Ha a folyamatos melléknévi igenév már **melléknevesült**, szabadon ellátható határozóraggal.

tagadón intett fejével
tagadón intett fejével
kitérően válaszol

Magyarország 2018.02.04. 04:47
Balesetek az M3-ason - Kitérően válaszolt a közútkezelő, hogy mikor végezték az autópálya érintett szakaszán a jégmentesítést

Ilyenkor már rendszerint **nem is váltakozik -va/-ve** képzős származékokkal:

kiválóan megértik egymást
bántóan rossz elgondolás

Ez bántóan a nyolcvanas évek legkínosabb pillanatait idézi

2022. december 3. 15:41

Cimlap / Életmód / Gasztró

Hajmeresztően drága lesz a karácsonyi halászlé

2022. nov 25. 9:14

Megosztás

Pajerszki Eszter
Újságíró

UNIQUE

Ismeretlen idegen Lyrics

Már csak a tested beszél halkán
Suttog alig hallhatóan
Ébredező, mulékony álmok
Hiába számítottam rátok

Bántóan üres félénk szavak
Vízasztalni soha nem tudtalak

14 idegesítően igaz kajatény, amivel sajnos tényleg nem lehet vitatkozni

Brecz Judit

Mert van, ami szinte mindig bevonza Murphy törvényét. Mondjuk a tökéletesen érett avokádó megtalálása, vagy hogy egyszer végre eltalálod, mennyi tésztát kell kifőzned.

Az 55 éves könyv, ami dermesztően pontosan írta le azt, amiben ma élünk

Hovath Becca
2022. december 17. 18:20

A bemutatott példákban valóban nem mondhatjuk azt, hogy **kiválva megértik egymást*, **bántva rossz elgondolás*, **dermesztve pontosan*, **idegesítve igaz* stb.

b) A befejezett melléknévi igenév váltakozása határozói igenévvél

A befejezett melléknévi igenév -n ragos alakja is váltakozhat határozói igenévvél:

<i>határozóragos befejezett melléknévi igenév</i>	<i>határozói igenév</i>
<u>Gyógyultan</u> távozott a kórházból.	<u>Meggyógyulva</u> távozott a kórházból.
<u>Mosottan</u> adja vissza a ruhát.	<u>(Ki)mosva</u> adja vissza a ruhát.
<u>Ázottan, tépetten</u> érkeztek meg.	<u>Megázva, megtépve</u> érkeztek meg.
<u>Sértetten</u> hallgatott. <u>Sértődötten</u> hallgatott.	<u>Megsértődve</u> hallgatott.
<u>Megrendülten</u> állunk a koporsó mellett.	<u>Megrendülve</u> állunk a koporsó mellett.
<u>Vasaltan</u> teszi el az ingeket.	<u>(Ki)vasalva</u> teszi el az ingeket.

Internetes példák:

<i>melléknévi igenév (eredeti)</i>	<i>határozói igenév (átalakított)</i>
Nemcsak, hogy elaludt – lehajtott fejjel, <u>megverten, megalázottan, meggyötörten</u> aludt el, ahonnan már föl sem ébred az idők végzetéig, soha.	Nemcsak, hogy elaludt – lehajtott fejjel, <u>megverve, megalázva, meggyötörve</u> aludt el, ahonnan már föl sem ébred az idők végzetéig, soha.
Leroskadt a székbe és mindenéből <u>kifosztottan</u> , tehetetlenül csüggedt maga elé és markolászta gesztenyebarna fürtjeit.	Leroskadt a székbe és mindenéből <u>kifosztva</u> , tehetetlenül csüggedt maga elé és markolászta gesztenyebarna fürtjeit.

<i>határozói igenév (eredeti)</i>	<i>melléknévi igenév (átalakított)</i>
A <u>Megverve, megerőszakolva, kizsákmányolva</u> – a 21. századi rabszolgaság, amelyre a szicíliai mezőgazdaság alapul című cikk szerint a helyi rendőrség is tudja, hogy a zöldség-ültetvények és melegházak tulajdonosai zsarolással, fenyegetéssel szexuális szolgáltatásokra is kényszerítik az ültetvényeken dolgoztatott nőket, ám azok nagyon ritkán mernek feljelentést tenni, így a hatóságok tehetetlenek.	A <u>Megverten, megerőszakoltan, kizsákmányoltan</u> – a 21. századi rabszolgaság, amelyre a szicíliai mezőgazdaság alapul című cikk szerint a helyi rendőrség is tudja, hogy a zöldség-ültetvények és melegházak tulajdonosai zsarolással, fenyegetéssel szexuális szolgáltatásokra is kényszerítik az ültetvényeken dolgoztatott nőket, ám azok nagyon ritkán mernek feljelentést tenni, így a hatóságok tehetetlenek.
[...] <u>Meggyalázva</u> , / <u>kifosztva</u> , <u>kiürítve</u> , <u>újratöltve</u> , / hunnak, germánnak, avarnak, szlávnak, / pogány magyarnak mindörökre? (Bertók László: A város neve)	[...] <u>Meggyalázottan</u> , / <u>kifosztottan</u> , <u>kiürítetten</u> , <u>újratöltötten</u> , / hunnak, germánnak, avarnak, szlávnak, / pogány magyarnak mindörökre?

A két forma közötti **jelentéskülönbség** a Nyelvművelő kézikönyv szerzői szerint abban áll, hogy az -n ragos melléknévi igenév „inkább az alany vagy a tárgy állapotára utal”, ezzel szemben a határozói igenév „a mondat igei állítmányához kapcsolódik szorosabban, jelentés-tartalma a módhatározóéhoz áll közelebb.”

Érdeemes volna empirikusan megvizsgálni, mennyire érvényesül ez a különbségtétel a tényleges közlésekben. Mindenesetre érdemes ezt a jelentéskülönbséget érvényesíteni, ha a nyelvérzékünk nem igazít el. Mások szövegében azonban nem kell javítani.

2. Folyamatos melléknévi igenév

A **FOLYAMATOS MELLÉKNÉVI IGENEVET** más igenevektől pusztán formális alapon fogjuk megkülönböztetni, vagyis azt az igenevet tartjuk folyamatos melléknévi igenévnek, melyben az alapjául szolgáló ige -ó/-ő képzővel van ellátva. Pl. jár + -ó → járó.

<i>ige</i>	<i>folyamatos melléknévi igenév</i>
Ez a gyerek iskolába jár.	Ez egy iskolába járó gyerek.

A) Időviszonyító jelentése

A folyamatos melléknévi igenévnek a Magyar grammatika két alapjelentését különbözteti meg: az egyik az **egyidejűség**, a másik az **általános idő**.

A folyamatos melléknévi igenév használatában az okoz gondot, hogy ezeken kívül a tipikus használatokon kívül hagyományos **előidejűséget** is kifejezhet, azaz korábban lezajlott cselekvésre is utalhat. Ma azonban mintha nyelvi változás volna kialakulóban, ilyen helyzetben gyakran **befejezett melléknévi igenévvel** élnek a mai beszélők.

A folyamatos melléknévi igenévnek mind a **jelzői**, mind az **állítmányi** használata fölvet bizonyos nyelvhelyességi, ill. stilisztikai kérdéseket.

1. Egyidejűség

Egyidejűség kétféle lehet: az egyik a mondat **állítmányának időjelentéséhez viszonyított** egyidejűség, a másik a **beszédidőhöz viszonyított** egyidejűség. A beszédidő az az idő, amikor az adott megnyilatkozás elhangzik.

a) Példák a mondat **állítmányának időjelentéséhez** viszonyított egyidejűségre:

A teniszező vendégek átkiabálnak a szomszéd üdülő lakóinak.

A síró gyermeket megvigasztalták.

A célba érkező versenyzőket virágokkal fogják köszönteni.

A vendégek teniszezése és kiabálása, a gyermek sírása és megvigasztalása, a versenyzők érkezése és a virágokkal történő fogadásuk **azonos időben** zajlik.

b) Példák a **beszédidőhöz** viszonyított egyidejűségre.

A hintázó kislány tegnap csúnyán elesett.

A követ dobáló gyerekeket holnap biztosan megszidják.

A ma már mosolygó Teréz tegnap még kétségbe volt esve.

Az a kislány esett el, aki éppen most hintázik, amikor beszélünk róla. Hasonlóképpen azokat a gyerekeket fogják holnap megszidni, akik most dobálják a köveket, amikor ezt mondom. Végül: ma, amikor ezt mondom, mosolyog Teréz. Itt tehát a melléknévi igenév a beszédidővel van összhangban.

2. Általános idő

Az általános időnek nincs köze sem az állítmány időjelentéséhez, sem a beszédidőhöz.

A legjobban dolgozó alkalmazottaink jutalmat kapnak.

A falun lakó emberek kedvesebbek, mint a városiak.

Az előírást megszegők súlyos bírságra számíthatnak.

Azok kapnak jutalmat, akik a legjobban szoktak dolgozni; a falun (bármikor) lakó emberek kedvesebbek, mint a városokban élők; az előírást bármikor (amíg érvényben van) megszegők bírságra számíthatnak.

3. Múltra vonatkoztatott vagy közeli előidejűség

a) Bár a folyamatos melléknévi igenév elsősorban egyidejűséget fejez ki, hagyományosan a **múltra vonatkoztatott** vagy **közeli előidejűséget** kifejező jelzőként is használni lehet. Ilyenkor a beszédhelyzet vagy a mondat állítmánya jelzi az időviszonyt:

<i>befejezett melléknévi igenév</i>	<i>folyamatos melléknévi igenév</i>
Az előttem <u>szólt</u> képviselőtársam egyetlen szavával sem értek egyet.	Az előttem <u>szóló</u> képviselőtársam egyetlen szavával sem értek egyet.
A 19. században <u>feltört</u> polgárság szembe került a birtokos osztállyal.	A 19. században <u>feltörő</u> polgárság szembe került a birtokos osztállyal.
Összetűzés történt a <u>felvonult</u> munkások és a rendőrség közt.	Összetűzés történt a <u>felvonuló</u> munkások és a rendőrség közt.
A szabadságért <u>harcolt</u> felkelők elfoglalták a fővárost.	A szabadságért <u>harcoló</u> felkelők elfoglalták a fővárost.

A **folyamatos** melléknévi igenév valóban **tökéletesen megfelelő** ilyenkor, ugyanakkor **ma** már a **befejezett** melléknévi igenév **sem tekinthető hibásnak**.

A Nyelvművelő kézikönyv ilyenkor **főlöszlegesnek** tartja a befejezett melléknévi igenév használatát.

Ugyanakkor a Nyelvművelő kézikönyv elismeri, hogy a két forma közt lehet **némi jelentéskülönbség**: példáink közül a bal oszlopban lévők **hangsúlyosan fejezik ki**, hogy a cselekvés már **befejeződött**, míg a jobb oszlopban lévőkben ez nem annyira hangsúlyos.

Ha inkább a **konzervatívabb** stílust, fogalmazást kedveljük, mindenképpen a **folyamatos** melléknévi igenevet ajánlatos használni; ha viszont kedveljük az **újításokat**, a **befejezett** melléknévi igenév a megfelelőbb. Mások kéziratában nem kellene a szerző által alkalmazott megoldást ilyen esetekben javítani.

b) A befejezett melléknévi igenév bizonyos esetekben mégis javítandó: főként olyankor, amikor az **alapszó tárgyias ige**. Ilyenkor ugyanis a **befejezett melléknévi igenév passzív** értelmű, ez pedig megváltoztathatja a mondat jelentését, mint ahogy a következő nyelvművelői példákban is megfigyelhetjük:

<i>befejezett melléknévi igenév</i>	<i>folyamatos melléknévi igenév</i>
Piacon <u>vásárolt</u> személyektől pénztárcákat loptak el.	Piacon <u>vásároló</u> személyektől pénztárcákat loptak el.
A nagykövetet <u>elrabolt</u> terroristák még nem jelentkeztek.	A nagykövetet <u>elrabló</u> terroristák még nem jelentkeztek.

Az ige tárgyias volta miatt az első mondat úgy is értelmezhető, hogy a személyeket vásárolta meg valaki, nem ők vásároltak, ill. a második mondatot olvasva egy pillanatig az lehet a benyomásunk, hogy a terroristákat rabolta el valaki. Bár a világismeret alapján ezeket az értelmezéseket elvetjük, ezek mégis **zavaróak**, vagy egyenesen **humoros** hatást keltenek. Ezért itt még mások kézírataiban is ajánlható a befejezett melléknévi igenév **folyamatosra javítása**.

B) A folyamatos melléknévi igenév jelzői használata

A folyamatos melléknévi igenevnek eddig is a jelzői használatára láttunk példákat, de a hangsúly az időviszonyok bemutatásán volt. Most azonban külön-külön foglalkozunk a folyamatos melléknévi igenév jelzői és állítmányi használatával, egy-egy alfejezetben. Ez az alfejezet a folyamatos melléknévi igenév jelzői használatával kapcsolatos nyelvhelyességi és nyelvi helyénvalósági tudnivalókat tartalmazza.

Amint az már az 1. fejezetből is kiderült, a folyamatos melléknévi igenév **jellemző módon jelzőként** használatos. Ez a használat olyankor vet fel nyelvhelyességi problémát, amikor **több jelző** kapcsolódik össze.

Mivel a balra bővülő jelzős szerkezetek **megterhelik a memóriát**, **nem szakmai** közleményekben a nyelvőrök **nem** tartják **szerencsésnek** a hosszú jelzős szerkezetek használatát. A jelzők egy részét – hacsak lehet – inkább mellékmondatban célszerű elhelyezni:

<i>melléknévi igenevek</i>	<i>igék</i>
Támogatjuk a gyarmati népek imperializmus elleni nemzeti felszabadító harcát <u>gátló</u> körülmények felszámolását <u>célzó</u> nemzetközi erőfeszítéseket.	Igyekszünk hozzájárulni azoknak a körülményeknek a felszámolásához, amelyek <u>gátolják</u> a gyarmati népeknek az imperializmus elleni nemzeti felszabadító harcát.
A felhasználásra <u>való</u> alkalmasságról <u>szóló</u> döntés érdekében <u>közbenjáró</u> ügyész hetvenkét órán belül a nyomozási bíróhoz for-	Az ügyész, aki <u>közbenjárt/közbenjár</u> a felhasználásra <u>való</u> alkalmasságról <u>szóló</u> döntés érdekében, hetvenkét órán belül a nyomo-

dul.

zási bíróhoz fordul.

A köznyelvben sokszor csakugyan **érthetőbb, áttekinthetőbb** a mellékmondatos megoldás, ugyanakkor szaknyelvi szövegekben gyakran van szükség a **tömörebb fogalmazásra**. A stílusok felől nézve tehát azt mondhatjuk, hogy a hosszú jelzős szerkezetek mint a tömör fogalmazás eszközei inkább a **formális** stílusú szövegekbe illenek, a mellékmondatok pedig a **választékos** és főleg a **bizalmas** stílusú szövegekbe.

A melléknévi igenevek segítségével létrehozott jelzős szerkezetek a **besznyében** még nagyobb **megértési nehézségeket okoznak**, mint az írott nyelvben. Ezért nagyon fontos, hogy ha egy írott nyelvi szöveget hangosítani (azaz felolvasni) kívánunk, amennyire csak lehet, kerüljük az ilyen szerkesztésmódot.

C) Állítmányi használata

Amint fentebb említettük, a folyamatos melléknévi igenévre nem jellemző az állítmányi használat. Ez azonban nem azt jelenti, hogy állítmányi helyzetben a melléknévi igenév egyáltalán nem fordulhatna elő. Előfordulhat, bizonyos nyelvi regiszterekhez kötődően.

1. A Nyelvművelő kézikönyv szerint „**helytelen**, sőt **furcsa** az olyan igenevek állítmányi használata, amelyek még erősen éreztetik az igei tartalmat”. A Nyelvművelő kézisztótár nem minősíti a jelenséget, csak közli az olvasóval: „Állítmányként lehetőleg ne alkalmazzuk, különösen akkor ne, ha még erősen érzik rajta az igei jelleg, s bővítménye is van”. Ilyenkor a kiadvány az **igei állítmány** használatát tartja **természetesebbnek**.

<i>folyamatos melléknévi igenév</i>	<i>ige</i>
A látvány körvonalai élesen <u>kirajzolódók</u> .	A látvány körvonalai élesen <u>kirajzolódnak</u> . A látvány körvonalai élesen <u>rajzolódnak ki</u> .
A torony magasan <u>kiemelkedő</u> .	A torony magasan <u>kiemelkedik</u> .
Emléke <u>élő</u> köztünk.	Emléke <u>él</u> köztünk.
A hiba abból <u>eredő</u> , hogy...	A hiba abból <u>ered</u> , hogy...
Az emberek <u>sietők</u> .	Az emberek <u>sietnek</u> .

A Nyelvművelő kézisztótárnak ezzel a sommás ítéletével semmiképpen sem érthetünk egyet. **Az egyik forma is, a másik is lehet természetesebb, attól függően, milyen közegben használjuk**. Vagyis **stíluskérdésként** kell ezt a jelenséget kezelni. **Semmiképpen sem kell kerülni**, ha **formális** vagy **választékos** a szöveg stílusa. Főleg a **szaknyelvi leírásokban** megfelelő.

Szemléletünktől is függ: ha **statikusan** látjuk és akarjuk láttatni az illető dolgot, tehát pl. a körvonalakat mint tulajdonságot, akkor jobb a kirajzolódók, vagyis a **melléknévi igenév**, ha viszont **dinamikusan** látjuk és akarjuk láttatni, mint valamit, ami történik (akár valóságosan, akár metaforikusan), akkor jobb a kirajolódnak, azaz az **igei** forma.

Mivel a sietést ritkán tekintjük az emberek tulajdonságának, ezért *Az emberek sietők mondatot nehéz elképzelni olyan helyzetben, ahova illene, de ez valószínűleg a nyelvművelők kreációja, nem az életből vett mondat.

Ugyanúgy nem tűnik jelentéstani szempontból indokoltnak az igenév használata A hiba abból eredő, hogy... mondatban, ám mivel szaknyelvi megfogalmazásról van szó, ismerni kellene az ilyen fogalmazásmód szaknyelvi megítélését.

Mindkettő stílusos lehet tehát a maga helyén: az igenév inkább a **szaknyelvben** vagy **szaknyelvi jellegű köznyelvi leírásokban** (pl. útikönyvekben), de akár a **szépirodalom** nyelvében is, az ige pedig a **sajtónyelvben**, a **mindennapi nyelvben** stb.

<u>folyamatos melléknévi igenév (eredeti)</u>	<u>ige (átalakított)</u>
Más kérdés viszont, hogy egy műszakilag mégoly tökéletesen is kivitelezett víziút megtudná-e oldani a magyar hajózás felhalmozódott gondjait, hiszen ezek összetettek és időben mélyre <u>visszanyúlók</u> .	Más kérdés viszont, hogy egy műszakilag mégoly tökéletesen is kivitelezett víziút megtudná-e oldani a magyar hajózás felhalmozódott gondjait, hiszen ezek összetettek és időben mélyre <u>nyúlnak vissza</u> .
Nekem azért is tetszenek, mert magasra <u>növők</u> , és hát nálunk olyanok kellene a nagy terület miatt.	Nekem azért is tetszenek, mert magasra <u>nőnek</u> , és hát nálunk olyanok kellene a nagy terület miatt.
Erős növekedési erélyű, fiatal hajtásai <u>felfelé törekvők</u> , alkalmas gépi betakarításra is.	Erős növekedési erélyű, fiatal hajtásai <u>felfelé törekuszenek</u> , alkalmas gépi betakarításra is.

Talán érezzük a különbséget: ha **igenevet** használunk, mintegy **tulajdonságot** nevezünk meg, ha **igét** használunk, inkább azt hangsúlyozzuk, hogy az alany **mit tesz, mi történik vele**.

Éppen ezért **bármelyik változatot** használhatjuk, s kéziratban sem szabad kijavítani az igenevet, hacsak nem nagyon szokatlan, furcsa az adott szövegben.

2. A Nyelvművelő kézikönyv menlevelet ad az állítmányi helyzetben álló, igei jellegű folyamatos melléknévi igeneveknek olyankor, amikor írók, költők úgymond „egyéni” szóhasználatát tükrözik:

<u>Ne légy életeddel Könnyelműen játszó!</u> (Petőfi: A király esküje)
<u>Munkálkodó légy, nem panaszkodó.</u> (Katona: Bánk bán)
<u>De künn a dal szabadító s szabad.</u> (Ady: Kétféle velszi bárdok)

Továbbá kivon a helytelenített esetek közül a kézikönyv néhány **hagyományos kifejezést** is, amely a köznyelvben is használatos:

<u>Amondó vagyok, hogy...</u>
<u>Nem vagyok semmi jónak (az) elrontója!</u>
<u>Avagy őrzője vagyok én öcsémnek?</u>

Természetesen egyetértünk azzal, hogy sem az írói használatot, sem a hagyományos kifejezéseket nem kell helyteleníteni, de **más esetben sem szükséges helyteleníteni** a melléknévi

igenév állítmányi használatát, amennyiben **stílusértékét tekintve beilleszkedik a szövegbe**, különösen, ha érződik, hogy a szerző **tulajdonságként** gondol az igenév által jelölt minőségre.

3. Számos folyamatos melléknévi igenév **melléknemesült vagy a **melléknemesülés** útján jár.** Minél kevésbé dominál már benne az igei jelentéstartalom, s minél inkább a melléknévi jelentés érvényesül, annál természetesebb az állítmányi használata. Ezek **egy része át sem alakítható igévé**, vagy ha igen, akkor a megoldás **nem természetes**, vagy **mást jelent**:

<i>Melléknemesült melléknévi igenév</i>	<i>Ige</i>
Viselkedése <u>kirívó</u> volt.	Viselkedése <u>kirí</u> .
Megjegyzése <u>találó</u> .	Megjegyzése <u>talált</u> .
Magatartása <u>sértő</u> .	Magatartása <u>sért</u> .
A jelenet <u>megható</u> volt.	A jelenet <u>meghatott</u> .
Teljesítménye <u>kiemelkedő</u> .	Teljesítménye <u>kiemelkedik</u> .
Panasza <u>égbekiáltó</u> .	Panasza <u>égbe kiált</u> .
A víz <u>forró</u> .	A víz <u>forr</u> . [Mást jelent, mint a <u>forró</u> .]

3. **Befejezett melléknévi igenév**

A **BEFEJEZETT MELLÉKNÉVI IGENEVET** más igenevektől pusztán formális alapon fogjuk megkülönböztetni, vagyis azt az igenevet tartjuk befejezett melléknévi igenévnek, melyben az alapjául szolgáló ige **-t/-tt** képzővel van ellátva. Pl. *jár + -t* → *járt*.

<i>ige</i>	<i>igenév</i>
Ez a gyerek pórul <u>járt</u> .	Ez egy pórul <u>járt</u> gyerek.
Ez a kocsi <u>leszaladt</u> az útról.	Az útról <u>leszaladt</u> kocsit daruval tudták csak visszarakni.
Tegnap <u>lesérült</u> a lába.	A <u>lesérült</u> lábú játékos nem tudott pályára lépni.

A befejezett melléknévi igenév képzőjének, amint látjuk, két változata van. Néha előfordul, hogy **mindkettővel** képezhetünk ugyanabból az igéből is igenevet. Ilyenkor ügyelni kell a

használatukra, mert **árnyalati jelentéskülönbség** vagy **stílusértékbeli, használati** különbség lehet a két forma közt.

Ha a két alakváltozat **denotatív jelentése más**, vagyis jelentésmegoszlás ment köztük végbe, nincs szó váltakozásról, ezért nem a szöveg stílusától függ, melyiket választjuk a két alakváltozat közül, hanem az egyes alakváltozatok denotatív jelentése szerint használjuk vagy az egyiket, vagy a másikat.

<i>a rövidebb változattal képzett igenév</i>	<i>a hosszabb változattal képzett igenév</i>
<u>elmaradt</u> (kirándulás)	<u>elmaradott</u> (ország)
<u>megszállt</u> (terület)	<u>megszállott</u> (ember)

Mind **tárgyatlan**, mind **tárgyas** igéből képezhető befejezett melléknévi igenév. Amint arra már fentebb is utaltunk, a tárgyatlan igéből képzett befejezett melléknévi igenév általában **cselekvő** jelentésű, a tárgyasból képzett viszont **szenvető** jelentésű:

<i>tárgyatlan igéből képzett igenév</i>	<i>tárgyas igéből képzett igenév</i>
<u>megszáradt</u> virág [a virág megszáradt]	<u>letépett</u> virág [a virágot valaki letépte]
<u>felmérgedt</u> ember [az ember felmérgedt]	<u>felmérgesített</u> ember [az embert felmérgesítették]

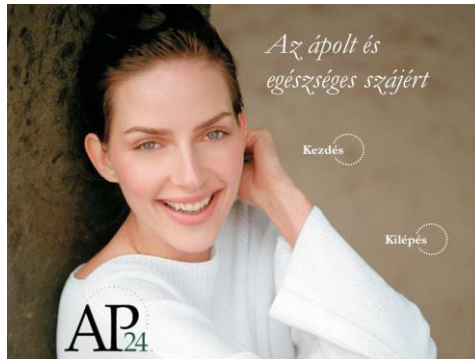
Arra is vannak azonban példáink, hogy a **tárgyas** igékből képzett befejezett melléknévi igenévnek mind **szenvető**, mind **cselekvő** értelmű használata van:

<i>tárgyas igéből képzett szenvető értelmű igenév</i>	<i>tárgyas igéből képzett cselekvő értelmű igenév</i>
A tegnap <u>olvasott</u> könyv már nincs itt. [A könyvet tegnap olvasták]	János nagyon <u>olvasott</u> ember. [János sokat olvas]
A <u>tapasztalt</u> hibákat kijavítjuk. [A hibákat tapasztaljuk.]	Ezt a munkát csak <u>tapasztalt</u> kutató tudja elvégezni. [A kutató sokat tapasztalt.]

Mindkét esetben olyan melléknévi igenévi eredetű nyelvi formáról van szó, amely **cselekvő értelemben melléknevesült**, vagyis itt egyfajta homonímiáról van szó.

Ahogy az előző példák is mutatják, a befejezett melléknévi igenevek – a folyamatos melléknévi igenevekhez hasonlóan – **melléknevesülhetnek**, sőt ezek a melléknevek **főnévvé is válhatnak**, pl. *felnőtt, fertőzött, örült, válogatott*.

<i>melléknévi igenév</i>	<i>melléknév</i>	<i>főnév</i>
A régebb óta <u>alkalmazott</u> munkások jobban teljesítenek.		A régi <u>alkalmazottak</u> jobban teljesítenek.
A harmadik emeleten <u>ápol</u> t beteg megszökött.	<u>Ápol</u> t külső <u>ápol</u> t belsőt takar.	Az <u>ápol</u> takat levitték a harmadik emeletről a földszintre.
A sütőben sokáig <u>sült</u> hús elveszítette az ízét.	<u>Sült</u> húst evett ebédre uborkával.	<u>Sült</u> t evett ebédre uborkával.

A) A befejezett melléknévi igenév időviszonyító szerepe

Amint arról a bevezető fejezetben is szó volt, a befejezett melléknévi igenév **előidejűséget** fejez ki.

Lefényképezték a <u>megrongált</u> zárat.
A kút mellé <u>ültetett</u> bokor virágozni kezdett.
A <u>megáradt</u> folyó óriási pusztítást hagyott maga után.
A kúra után <u>megszépült</u> arca jól mutatott a reklámban.
Az <u>elhasználódott</u> alkatrészt a kukába dobta.

Az **előidejűség** itt azt jelenti, hogy a **korábban lezajlott** cselekvés, történés (megrongálás, ültetés, megáradás, megszépülés, elhasználódás) **következményeként** állt elő az adott dolognak a mai állapota vagy tulajdonsága (vagyis az, hogy a zár most meg van rongálva, a bokor a kút mellé van ültetve, a folyó meg van áradva, az arc szép, az alkatrész el van használódva).

B) A befejezett melléknévi igenév jelzői használata

1. Amint a példáink is mutatják, a befejezett melléknévi igenév **tipikus** használata a **jelzői**: a jelző ilyenkor az igenév – amint láttuk – az **előidejű cselekvés, történés** következtében létrejött **állapotot**, ill. **tulajdonságot** jelöli.

A nyelvhasználati problémák itt abból adódnak, hogy újabban a beszélők **olyankor is szükségét érzik** a befejezett melléknévi igenév használatának, amikor **régebben** az előidejűség kifejezésére **inkább folyamatos melléknévi igenevet használtak**; az ilyen használatban az előidejűség jelzése a **kontextusra** van bízva.

A nyelvművelők itt **nyelvi konzervativizmusuk** folytán többnyire a **régebbi** formákat, azaz a **folyamatos melléknévi igenevet** ajánlják, még akkor is, ha az újabbak pontosabbak, s így a **nyelvi egzaktizmus** követelményének jobban megfelelnek. Hivatkozni általában az új formák **szokatlanságára** (**nyelvi normalizmus, nyelvi uzualizmus**) és **mesterkélttségére** (**nyelvi naturizmus**) vagy **idegenszerűségére** (**nyelvi purizmus**) szoktak.

Az alábbi példákban az a közös, hogy a befejezett melléknévi igenév **nem szenvedő értelmű** és a beszélők az **előidejűség kifejezésére** vagy **hangsúlyozására** használják.

<i>befejezett melléknévi igenév</i>	<i>folyamatos melléknévi igenév</i>
1. A nagyon sok helyzetet <u>elpuskázott</u> belgák ellen megérdemelten nyert a Fradi (a rádióból).	A nagyon sok helyzetet <u>elpuskázó</u> belgák ellen megérdemelten nyert a Fradi (a rádióból). A belgák ellen, <u>akik</u> nagyon sok helyzetet <u>puskáztak el</u> , megérdemelten nyert a Fradi.
2. Az új környezetvédő autóbust <u>bemutatott</u> sajtótájékoztató próbautazással ért véget.	Az új környezetvédő autóbust <u>bemutató</u> sajtótájékoztató próbautazással ért véget.
3. Elutazott az ülésen részt <u>vett</u> küldöttség.	Elutazott az ülésen részt <u>vevő</u> küldöttség.
4. Az egyetemet <u>meglátogatott</u> vendégek elégedetten távoztak.	Az egyetemet <u>meglátogató</u> vendégek elégedetten távoztak.
5. Amikor lefelé rohantunk, megbotlott az előttem <u>futott</u> fiú.	Amikor lefelé rohantunk, megbotlott az előttem <u>futó</u> fiú.
6. A középkorban <u>élt</u> emberek babonások voltak.	A középkorban <u>élő</u> emberek babonások voltak. A középkori emberek babonások voltak.
7. Olvastam a múlt évben <u>megjelent</u> könyvek jegyzékét.	Olvastam a múlt évben <u>megjelenő</u> könyvek jegyzékét.
8. A triász korban <u>kipusztult</u> állatok félelmetesek voltak.	A triász korban <u>kipusztuló</u> állatok félelmetesek voltak.

Amint a példákból is kiderül, a befejezett melléknévi igenév használata a hagyományos formához szokott fülnek valóban egy kicsit **szokatlannak** vagy **mesterkéltnek** érződhet.

Ezért az esetek egy részében **választékos** szövegben talán valóban érdemes lehet előnyben részesíteni a **hagyományos** formát, a folyamatos melléknévi igenevet. Mások kézírataiban azonban **nem célszerű** az ilyen formákat **javítani**, hacsak **nem nagyon idegenek** a szöveg stílusától.

A 7. és a 8. sz. mondatban még a **nyelvművelők** is **megfelelőbbnek** mondják a **befejezett** melléknévi igenév használatát, a **múlt évben**, ill. a **triász korban** időhatározó miatt.

A folyamatos melléknévi igenév itt a **folyamatosságot** sugallja, hogy ti. a könyvek a **múlt év folyamán jelentek meg**, egyik a másik után, ill. az **állatok egymás után, folyamatosan pusztultak** ki. Ha nem ezt akarjuk hangsúlyozni, jobbnak látszik a befejezett melléknévi igenév.

Amint említettük, az **előidejűség hangsúlyozása** is indokolhatja a befejezett melléknévi igenév használatát, bár a Nyelvművelő kézikönyv még ilyenkor is **„egy kissé” mesterkéltnek** mondja a befejezett melléknévi igenév használatát, s ezeket a példákat hozza:

<i>befejezett melléknévi igenév</i>	<i>folyamatos melléknévi igenév</i>
Megosztottam társaimmal a nekem <u>jutott</u> adagot.	Megosztottam társaimmal a nekem <u>jutó</u> adagot.
Hazaérkezett a Budapesten <u>járt</u> német külügyminiszter.	Hazaérkezett Budapestről a német külügyminiszter.
A tegnap este 9-kor <u>befejeződött</u> tárgyalások után B. J. lapunknak elmondta...	A tegnap este 9-kor <u>befejeződő</u> tárgyalások után B. J. lapunknak elmondta...
A helyszínre <u>érkezett</u> mentők az ott tartózkodott N. T.-t életveszélyes állapotban kórházba szállították.	A helyszínre <u>érkező</u> mentők az ott tartózkodó N. T.-t életveszélyes állapotban kórházba szállították.
A magyar haderőreformról először <u>beszélt</u> Szabó János kijelentette, hogy...	A magyar haderőreformról először <u>beszélő</u> Szabó János kijelentette, hogy...

Empirikus vizsgálatok nélkül nehéz megmondani, hogy csak a nyelvművelők érzik a befejezett melléknévi igenév használatát mesterkéltnek, vagy az átlagolvasók is. A példák – az első kivételével – **formális** stílusú szövegekből valók (feltehetően nem a kézikönyv szerzőinek alkotásai, hanem sajtótermékekből vannak kigyűjtve). Az első mondat is származhat ugyan újságcikkből, de a hétköznapi kontextus inkább **kiegyenlített**, mintsem formális stílusú szöveget valószínűsít.

Az, hogy mi érez a beszélő mesterkéltnek, stílustól is függ, ezért az eltérő stílusú előfordulásokat külön-külön kellene vizsgálni. Addig is, amíg nem rendelkezünk empirikus adatokkal, a nyelvérzékünkre támaszkodva érdemes választanunk.

Azt is figyelembe kell venni, hogy a beszélő szándékát többnyire nem ismerjük, így nem tudjuk, mennyire törekedett az előidejűség kiemelésére. Éppen ezért **csak nagyon indokolt esetben** kellene az ilyen mondatokat mások kézírataiban javítani.

Mindenesetre annyit érdemes jól megjegyezni, hogy a **folyamatos melléknévi igenév** használata ilyenkor is **megfelelő**, legalábbis a nyelvművelők megítélése szerint; a beszélők megítélését empirikusan kellene tesztelni.

2. Van, hogy a múltra vonatkozó egyidejűséget akarják a beszélők a befejezett melléknévi igenévvel kifejezni, például:

<i>befejezett melléknévi igenév</i>	<i>folyamatos melléknévi igenév</i>
A védő még éppen meg <u>tudta</u> szerezni a labdát a kapura <u>tört</u> Détári elől.	A védő még éppen meg <u>tudta</u> szerezni a labdát a kapura <u>törő</u> Détári elől.

Itt a Nyelvművelő kézisztár „**mesterkéltnek**” és „**idegenszerűnek**” mondja a befejezett melléknévi igenév használatát. Empirikus kutatások nélkül nehéz megmondani, milyen lehet ennek a formának a valódi megítélése.

Mindenesetre a **folyamatos** melléknévi igenevet tartalmazó forma **kifogástalan**, a másik talán terjedőben lévő nyelvi újítás. Ha bizonytalanok vagyunk, használjuk inkább a folyamatos melléknévi igenevet, különösen **gondozott** szövegben, ill. **választékos** stílusban.

3. Ha a tárgyias igéből képezett befejezett melléknévi igenév **szenvedő értelmű**, azaz az **alanyra** is vonatkozhat, a nyelvművelők szerint **sokkal kevésbé elfogadható** a használata. Ilyenkor **sokkal jobb a folyamatos melléknévi igenév**, még akkor is, ha a közeli előidejűségre csak a **mondatösszefüggés** vagy **időhatározó** utal.

<i>befejezett melléknévi igenév</i>	<i>folyamatos melléknévi igenév</i>
1. A gyárat <u>megtekintett</u> szakemberek elismerésüket fejezték ki.	A gyárat <u>megtekintő</u> szakemberek elismerésüket fejezték ki.
2. ABC-áruházakban <u>vásárolt</u> személyektől táskákat, retiküloket loptak el.	ABC-áruházakban <u>vásároló</u> személyektől táskákat, retiküloket loptak el.
3. Megyénkben <u>alkotott</u> híres emberekről ad ki albumot a Képzőművészeti Alap.	Megyénkben <u>alkotó</u> * híres emberekről ad ki albumot a Képzőművészeti Alap.

Ha a 3. sz. mondatban félreérthetőnek éreznénk a folyamatos melléknévi igenevet (jobb oldali oszlop) – tekintve, hogy nyilvánvalóan már nem élő személyekről van szó –, így is fogalmazhatunk:

Olyan híres emberekről ad ki albumot a Képzőművészeti Alap, akik megyénkben alkottak.

A nyelvművelőknek ezzel az értékítéletével egyet lehet érteni. Ahogy arról már a melléknévi igenév általános kérdéseinek tárgyalásakor is szó volt, **tárgyas ige esetében** csakugyan **kerülendő** a befejezett melléknévi igenév használata, különösen, ha a **tárgyassága** miatt az **alanyra is érthető**.

Így pl. a 2. sz. mondatot olvasva az olvasó először azt gondolhatja, hogy olyan személyekről van szó, akiket ABC-áruházakban vásároltak. Persze a világismerete alapján azonnal tudja, hogy erről aligha van szó, hiszen ma (hivatalosan legalábbis) embereket sehol sem árulnak pénzért, de még ha volna rabszolga-kereskedelem, valószínűleg akkor sem ABC-áruházakban bonyolítanák le. Viszont ez a jelentés ettől függetlenül „beugrik”, ez pedig **zavaró** lehet.

C) A befejezett melléknévi igenév állítmányi használata

A befejezett melléknévi igenévnek **kevésbé jellemző** használata az **állítmányi**; leginkább **szaknyelvi** jellegű szövegekben találkozunk vele. Pl.:

Zsálya, orvosi (*Salvia officinalis* Kerti zsálya). 60 cm magas, molyhos félcserje. Szára négyszögletes, levelei hosszúkásak, tojásdadok, csipkézettek, alul erősen erezettek és bársonyosan molyhosak.

A barokk stílusban épült templomban a szószerk falazott, klasszicizáló. A karzatmellvédeken és a szószerkosáron rozettás vakolattükrök vannak, a párkányzat erősen tagozott.

Magyarországon körülbelül 1 millió tonna kenyérgabona szükséges az ellátásra, és 5 millió tonna termett, a piac pedig telített.

A befejezett melléknévi igenévnek ezzel a használatával A személytelenség kifejezése c. fejezetben, „tötönyelv” címszó alatt foglalkozunk majd részletesebben.

2013. szeptember 15., 09:17 hírek.sk

Pázmány Péter: a szétszórtság nem megengedett

Öt ok, miért nem ajánlott mindenkinek az emlékeztető oltás

4. Beálló melléknévi igenév

A **BEÁLLÓ MELLÉKNÉVI IGENEVET** más igenevektől pusztán **formális** alapon fogjuk megkülönböztetni, vagyis azt az igenevet tartjuk beálló melléknévi igenévnek, melyben az alapjául szolgáló ige **-andó/-endő képzővel van ellátva**. Pl.: *ad + -andó* → *adandó*.

<i>ige</i>	<i>beálló melléknévi igenév</i>
<u>Adni fogja</u> magát az alkalom.	Első <u>adandó</u> alkalommal megteszem.

Beálló melléknévi igenév egyaránt képezhető **tárgyatlan** és **tárgyas** igékből. Az első esetben a jelentése **cselekvő**, a másodikban **szenvendő**.

<i>ige</i>	<i>beálló melléknévi igenév</i>
A hetekben, amik <u>jönni fognak</u> , sok lesz a munkánk.	A <u>jövendő</u> hetekben sok lesz a munkánk.
Sok a feladat, amit <u>meg kell oldanunk</u> .	Sok a <u>megoldandó</u> feladat.

A) A beálló melléknévi igenév időviszonyító szerepe

A beálló melléknévi igenév **utóidejűséget** fejez ki, az állítmány időjelentéséhez viszonyítva. Pl.:

1. Különválogatom a megcímzendő borítékokat.
2. El fogod olvasni a beadandó dolgozatomat?
3. Mutasd meg a tisztítandó ablakot!

A beálló melléknévi igenév utóidejűsége az idézett példákban azt jelenti, hogy előbb történik meg a különválogatás, utána a megcímzés, előbb lesz a dolgozat elolvasva, aztán beadva, előbb lesz az ablak megmutatva, csak aztán megtisztítva.

A 3. sz. mondat szokatlan, mivel otthoni ablakmosásra mint hétköznapi tevékenységre utal, melyben **bizalmas beszélt nyelvet** szoktunk használni. A **bizalmas** stílusú **besznyében** azonban **másképp fejeznék ki magukat**, bár alább látni fogjuk, hogy a beálló melléknévi igenév informális kontextusban is előfordul.

B) A beálló melléknévi igenév jelzői használata

A beálló melléknévi igenév **legjellemzőbb szerepe** – akárcsak a melléknévi igenév többi fajtájának – a **jelzői**. Ez **melléknévi** jellegéből adódik. Jelzőként főleg (*parancsszerű*) **szükségességet** fejez ki:

követendő példa
megírandó lecke
elintézendő akta

KÖTELEZŐEN ELVÉGZENDŐ
FELHASZNÁLÓI KÉPZÉS
HÁZIORVOSOKNAK ÉS
ASSZISZTENSEKNEK

A nyelvművelő munkákból **nem kapunk eligazítást** a beálló melléknévi igenév jelzői használatára nézve. Ahhoz kontextusban kell a beálló melléknévi igenevet vizsgálni. Nézzünk ezért meg néhány példát az internetről!

Ezen szolgáltatások használata igényel szakértelmet, melyek kis utána olvasással ugyan (részben) megszerezhetőek, de még így is könnyen elkölthető a <u>ráfordítandó összeg</u> többszöröse. (blogbejegyzés)
Vasárnap [július 8.] ért véget Moszkva elővárosában, Vidnojében a 21 éven aluli nők világbajnoksága, ahol a magyar válogatott az igazán <u>megbecsülendő</u> hetedik helyezést érte el. (interjú bevezetője)
Első helyre sorolja világranglistáján Erdélyt a Lonely Planet a jövő évben <u>meglátogatandó</u> régiók között. A világ egyik legelismertebb útikönyve a Best in Travel 2016-os turisztikai célpontajánlási kiadványának Régiók fejezetében hívja fel a figyelmet Erdély városaira, épített örökségére, csodálatos tájaira. (hír)
Ezek szerint a kortárs irodalom tanítása nem dísz vagy <u>letudandó</u> tananyag csupán, nem is csak érdekes kitérő, hanem az irodalom értésére, olvasására vezető egyik legfontosabb eszköz és segítség.
Az ügyvédi tevékenységet folytatók továbbképzési kötelezettségéről szóló 18/2018 (XI.26.) MÜK Szabályzat rendelkezése szerint 2020. január 01. napjával megkezdődött az első továbbképzési időszak, amelynek 5 éves időtartama alatt a továbbképzésre kötelezettek összesen 80 kreditpontot kötelesek megszerezni. A 2020.01.01. – 2020.12.31. napja között <u>megszerzendő</u> kreditek száma: 16.
Még jobban eltorzítottuk a <u>felismerendő</u> és <u>visszagépelendő</u> szám- vagy betűsort. Olyannyira, hogy emberként – én Isten bizony az vagyok, de tényleg – előfordul, hogy a harmadik

ábrát dobom vissza egy honlapon, mert nem sikerül felismernem a karaktereket. Ettől pedig nem csak én leszek zabos, és nem csak én döntök úgy, hogy bármit is szerettem volna az adott honlapon, inkább anélkül távozom sietve és dühösen.
Önszorító, hegyes karmos lábakkal krómötvözetű szerszámacélból, amelyek a karok ollószerű megvezetése következtében oldhatatlanul rápréselődnek a <u>lehúzó</u> alkatrészre. Rendkívül nagy befogási tartománnyal, amely az önbiztosító tartócsapok következtében a befogási mélység mellett egyénileg megválasztható.
Szükségszerű az az elv – úgymond – hogy az igaz hit szabályát az egyházi hagyományból kell venni; amennyiben végül is ez az egyedül <u>elhiendő</u> igazság, amely attól semmi tekintetben sem tér el. (Kálvin János)
Kb. ezt szokta meg a Ratkó-generáció sokmilliós serege és úgy gondolják, hogy az orvos még mindig ugyanaz a <u>lerúgó</u> kapcarongy, ami természetellenes módon beléjük idegződött. (fórum)
A mértékletesség egyáltalán nem volt feltétel, de a résztvevők csak együttesen ittak, vezényszavára az összejövetel elején megválasztott ceremóniamesternek (elnöknek), aki nemcsak a <u>megivandó</u> bor mennyiségét, hanem annak vízzel való keverésének arányát is meghatározta. (FB-poszt)
Ezek után leszűkül a <u>beszerzendő</u> használati dolgaink a nem <u>megeendő</u> termékekre. (blogbejegyzés)
Pont azt mondom, hogy ha megeszik az állatot, az szerintem még elfogadható, az viszont nem, ha csak a luxus miatt (bunda) ölik őket (Vietnámban sem csak úgy összefogdossák a kutyákat, hanem úgy tenyésztik azt a bizonyos, <u>megkajálható</u> fajtát mint a malacot.) (fórum)
Kalmi, te részeg állat, az anyádat tévesszed össze legközelebb egy <u>lesmárolható</u> cicával. (fórum)

Amint a példákban látszik, a beálló melléknévi igenév jelzőként alapvetően **kissé formális** vagy **kissé választékos stílusértékű**, de előfordul **teljesen informális** szövegekben is, vagyis közel áll a **közömbös stílusértékhez**.

Ami a **denotatív** jelentését illeti, a példák azt mutatják, hogy **csaknem mindig** jelen van a **szükségesség** jelentésmozzanata.

Mivel a beálló melléknévi igenév jelzői szerepben – legalábbis bizonyos igék esetében – szinte **bármilyen stílusváltozatba** beleillik (bár a bizalmas stílusban előfordulhat, hogy stilisztikailag kissé jelöltnek fog érződni), bátran használhatjuk **nyelvérzékünk szerint**.

A SZAKCSI LAKATOS BÉLÁVAL ÍRT NAGYSZABÁSÚ ZENEMŐ, A TUDÁS FÁJA KELETEZÉSÉRŐL, MESEL BÖLYKI GYÖRGY

Megkérdőjelezhetetlen igazságok, megvédendő értékek

Ne problémát láss, hanem megoldandó feladatot

» Csak a Nőknek magazin » Ne problémát láss, hanem megoldandó feladatot

JORDÁN ADÉL: "Mindannyiunknak egy nehéz, feldolgozandó feladat volt..."
Bóta Café | 2020.10.07.

Négy megszívlelendő tanács, ha nagyon hidegben akarsz fotózni

IRTA: MLACA · 2016.12.20

Felsőoktatásban nincsenek megeendő tankönyvek, amik a sajátjai az embernek és amiből tanulni kell?

Figyelt kérdés

2014. júl. 12. 10:18 Privát üzenet

C) A beálló melléknévi igenév állítmányi használata

Mivel különbség van a beálló melléknévi igenév használatának megítélésében aszerint, hogy névszói állítmányként használatos-e, vagy igei-névszói állítmány névszói részeként, a kérdést két alfejezetben tárgyaljuk.

a) Névszói állítmányként

Akárcsak a melléknévi igenév többi fajtájánál, a folyamatosnál és a befejezettnél, itt is, a beálló melléknévi igenévnél az **állítmányként való használata** vet fel leginkább **nyelvhelyességi**, ill. **helyénvalósági** kérdéseket.

A beálló melléknévi igenév nemcsak jelzőként, hanem állítmányként is **szükséget, szabályt** vagy **utasítást, parancsot** fejez ki.

<i>beálló melléknévi igenév</i>	<i>szinonim kifejezésmódok</i>
E rész <u>törlendő!</u>	<u>Töröljük</u> ezt a részt!
Még ma <u>elintézendő!</u>	Még ma <u>el</u> kell intézni!
Az ügy <u>sürgősen</u> <u>kivizsgálendő!</u>	Az ügyet <u>sürgősen</u> <u>ki</u> kell vizsgálni!
A cím nagy kezdőbetűvel <u>írandó!</u>	A címet nagy kezdőbetűvel <u>kell írni</u> .

1. A Nyelvművelő kézikönyv a beálló melléknévi igenév állítmányi használatát „**kevésbé ajánlja**”, egyrészt a **nyelvi perszonalizmus**, másrészt a **nyelvi moralizmus** ideológiája alapján. Így fogalmaz: „Szükség, szabály, utasítás, parancs kifejezésére kevésbé ajánljuk, egyrészt a meghatározott cselekvőre vonatkozás hiánya, másrészt az ilyen mondatoknak nemegyszer hatalmi vagy tekintélyi fensőbbiséget éreztető ridegsége miatt.”

Mindkét típusú érv **teljességgel elfogadhatatlan**.

a) Az, hogy a mondatok **nem utalnak meghatározott cselekvőre**, nem hátrányuk, hanem **előnyük**, hiszen számtalanszor vagyunk olyan helyzetben, hogy **személytelenül** szeretnénk vagy kell fogalmazni. Ilyenkor vagy mindegy, ki hajtja végre a cselekvést, vagy a beszélő szempontjából nem fontos.

b) A **ridegséggel** mint érvel nem is szükséges foglalkoznunk, ugyanis egyrészt **nem igaz**, hogy a beálló melléknévi igenév állítmányként **mindig hatalmi** vagy **tekintélyi felsőbbiséget éreztető volna** (főleg ha a cselekvés alánya bárki lehet, maga a beszélő is), másrészt **ha az is**, s ha **úgy felel meg a beszélő szándékának**, akkor használata nagyon is **helyénvaló**.

Internetes példák arra az esetre, amikor a beálló melléknévi igenév állítmányi használata **nem sugároz hatalmat, tekintélyt** vagy **ridegséget**:

Kétszéles szett. Eleje: 8, 5x18 ET34, hátulja: 9, 5x18 ET48. Az ár gumik nélkül értendő. Budapesti üzletünkbe ingyenes kiszállítással, valamint az ország bármely pontjára futárszolgálat-

tal 2000-2500 Ft/db áron tudjuk eljuttatni.
Feltétlenül szükséges a kapcsolatok megtartása, vagy új kapcsolatok létesítése, az elvesztettek és újak egyaránt felvállalt tudatosságával. S a tudatosság a nehezebb. Az emlékeknek, emlékezési pillanatoknak előnye és hátránya egyaránt <u>beazonosítandó</u> .
„Dunaszerdahely városa üdvözli a hírt, és egy új éra kezdetének tekinti, hogy Világi úr többségi tulajdonrészt szerzett a DAC futballklubban” – hangsúlyozta Hájos Zoltán polgármester. Hozzátette: a klub jelenleg krízishelyzetben van a játék és a gazdálkodás terén is, Világi Oszkár döntése ezért is rendkívül <u>megbecsülendő</u> .
<u>Megfontolandó</u> , hogy a különböző nassolnivalók helyett inkább az egészségesebb magokat válaszd, mert amellet, hogy nem hizlalnak annyira, mint a chips vagy a csoki még egészségesek is.
Mindig is szerettem tanulni és főleg okulni. A bölcs ember, egy anyuka tapasztalaton alapuló jó tanácsa nagyon fontos számomra, <u>megszívlelendő</u> és lélekputtonyba való. Szerettem kérdezni és szerettem konkrét válaszokat kapni a várandósságom kilenc hónapja alatt. Csupán az oktondiságot nem csíptem.
<u>Ünneplendő</u> a kedves szerelem, / Mely étető, édes és így virágot / Terem, <u>ünneplendő</u> a mama / Gömbölyödő hasa, nehezülő / Lépte, sokszor elfoltosodott / Arca, terhétől szakadó dereka. (Születésnap; Thao könyve)
Ez a csapat most már nem csak „szerethető”, hanem egyszerűen <u>szeretendő</u> .
A Seatban meg mostanság az is <u>komálandó</u> , hogy sportos-tüzes-spanyolos, versenyileg különben és idehaza is túraautós sikerek mutatják az utat. Aki még nem látta a legvadabb fenevadat, az autós gyorsasági meccseken bambulja csak meg Zengő Zoltán kőkemény Alteáját.
A csaló üzenetet küldők a legtöbb esetben az e-mail törzsében elhelyezett hivatkozás megnyitására igyekeznek rávenni a címzettet (lásd: 1. ábra), például számlabefizetésre hivatkozva. Az ilyen káros üzenetek szövegezésében előfordulhatnak nyelvtani hibák és szokatlan megfogalmazások, azonban <u>megjegyzendő</u> , hogy a mai adathalász levelekre ez már egyre kevésbé jellemző.

Álljon itt még egy idézet, amelyben a (parancsoló) szükségszerűség **többféle eszközzel** van kifejezve. Nem úgy tűnik, hogy a beálló melléknévi igeek nagyobb hatalmat vagy tekintélyt, netán ridegséget sugároznának, mint a többi:

Tűzforrástól távol tartandó és használata közben tilos a dohányzás. Gyermek kezébe nem kerülhet. Használat előtt felrázandó! 15 cm-ről permetezze a bőrre!

KÜLFÖLD

Von der Leyen: megfontolandó a villamosenergia-termelésre felhasznált gáz uniós árplafonjának bevezetése

Érdemes európai uniós (EU) szinten fontolóra venni a villamosenergia-termelésre felhasznált gáz árplafonjának, az úgynevezett ibériai modellnek a bevezetését – jelentette ki Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke szerdán Strasbourgban, az Európai Parlament plenáris ülésén.

Olvass bele

A KULTURAKIRAKAT

Régi, de megszívlelendő | Pázmány Péter intelmei és példabeszédei

Posted on 2020. november 5. csütörtök Szerző: olvassbele.com

Magyarország elkerülendő

Orbán Viktor újraválasztása további üzletellenes gazdaságpolitikai lépésekkel fenyeget – írta a Times kommentátora.

LAKÁSFESTÉS ELŐTT ELOLVASANDÓ!

Nyelvi minor szak mennyire veendő komolyan? Milyen szintre lehet vele eljutni? A diplomában feltüntetik?

A **személytelenségre** a legnagyobb szükség a **hivatali nyelvben** és általában a **szaknyelvekben** van; ezt a használatot még a nyelv művelők is **kevésbé kifogásolják**, sőt bizonyos esetekben **el is fogadják**.

<i>beálló melléknévi igenév</i>	<i>szinonim kifejezésmódok</i>
Az ügy a következő hétségig feltétlenül <u>elintézendő</u> .	Az ügyet a következő hétségig feltétlenül <u>el kell intézni</u> .
A hivatali helyiségen kívüli házasságkötés esetén az 1-4. pont szerinti együttes feltételek <u>teljesítendő</u> .	A hivatali helyiségen kívüli házasságkötés esetén az 1-4. pont szerinti együttes feltételeket <u>kell teljesíteni</u> .
A múlt héten történt sajnálatos eset <u>sürgősen kivizsgálandó</u> .	Sürgősen <u>vizsgáljuk ki</u> a múlt héten történt sajnálatos esetet! Sürgősen <u>vizsgálják ki</u> a múlt héten történt sajnálatos esetet!
Minden cím előtt egy sor <u>törlendő</u> .	Minden cím előtt egy sort <u>törölni kell</u> .
Az elpusztult fák azonnal <u>pótlandók</u> .	Az elpusztult fákat azonnal <u>pótolni kell</u> .
A címek az egész dolgozatban egységes betűtípussal <u>írandók</u> .	A címeket az egész dolgozatban egységes betűtípussal <u>kell írni</u> .
A Jedi Commander magyarul Jedi parancsnoknak <u>fordítandó!</u> A Jedi Lord magyarul Jedi nagyúrnak <u>fordítandó!</u>	A Jedi Commandert magyarul Jedi parancsnoknak <u>kell fordítani!</u> A Jedi Lordot magyarul Jedi nagyúrnak <u>kell fordítani!</u>

Zavartűrés vizsgálatok fő kérdései:

- vizsgálati szempontok
- vizsgálandó kapuk
- vizsgálati összeállítás
- vizsgáló jelalak
- vizsgálati szintek
- megfelelőség értékelés

Teljesítendő kritériumok

1. Kötelezően teljesítendő kritériumok

- középtávú stratégiai terv készítése
- aktív kapcsolat fenntartása civil szervezetekkel
- iskola hangsúlyt helyez pedagógiai programjában a pénzügyi kultúra fejlesztésére

PÉNZIRÁNYTÓ

Kitöltendő űrlap a 2022-2023-as tanév 9. évfolyamára felvételt nyert tanulóknak

összes cikk Tetszik 0 Megosztás © 2022. április 23.

Cikkek FELMÉRÉSEK

Az oldalt a 2022-2023-as tanév 9. évfolyamára felvételt nyert tanulóknak hoztuk létre. Kérjük, készítse elő a felvételi határozatot!

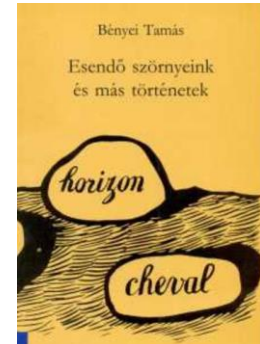
Ezzel szemben nyelvőreink meggyőződése szerint a **köznelvben** és a **szépirodalomban** „szokottabb és természetesebb” a **kell** ige vagy a **felszólító mód** használata.

Ez sok esetben nyilván így is van, de a köznelvben és a szépirodalomban is lehet a beálló melléknévi igenév stílusos, amint ezt a főntebb idézett példákban is látjuk. Amint a jelzői használatnál láttuk, a névszói állítmányi használat **sem kötődik erősen valamilyen stílushoz**, bár kétségtelen, hogy **leginkább** a **formális** stílusra jellemző. Nem kell azonban vonakodunk attól sem, hogy **választékos** vagy akár **kissé bizalmas** stílusú szövegben is használjuk, még ha esetleg stilisztikailag kissé jelölt elemként is.

2. Akárcsak a folyamatos és a befejezett melléknévi igenév, a beálló melléknévi igenév is **melléknevesülhet** vagy **főnevesülhet**. Ilyenkor állítmányi használata ugyanolyan természetes, mint más névszói állítmányoké, s a nyelvművelők sem kifogásolják.

Az ember <u>esendő</u> és <u>halandó</u> .
A szilárd test térfogata <u>állandó</u> .
Tupinyi Frigyes új könyve igen <u>kelendő</u> .
A két mennyiség szorzata <u>állandó</u> .
Ti vagytok a <u>jövendő</u> .
Ez a <u>teendő</u> .

Az egyéni védőeszközök gyártása, forgalmazása, használata során követendő fő teendők

b) Igei-névszói állítmányként

A beálló melléknévi igenév olykor **létigével összekapcsoltan** is használatos; ez egy korábban **széleskörűbb** nyelvhasználat **maradványa**.

A **régiségből** ilyen példákat idézhetünk rá:

„Tarka lepke, szép arany pillangó! / Lepj meg engem, szállj rám, kis madár; Vagy vezess el, merre <u>vagy szállandó</u> , Ahol a nap nyugodóba jár.” (Vörösmarty: Szép Ilonka)
Csakhamar letett a tervről. Nagy esztelenség volna. És legalább Marjáknének is megmarad a szoknyája és főkötője, mely már-már gazdát <u>volt cserélendő</u> . (Mikszáth: A fekete város.)
Az ifjú császár, II. Vilmos, a városban tartózkodott két nap óta, hogy az 1870-71-iki katonák emlékünnepeiben részt vegyen. Mondott egypár dikciót, melytől talán még lent, messze, a gravelotte-i sikságon eltemetett pomerániai gránátosok is megmozdulnak sírjukban, és ma este <u>volt elutazandó</u> . (Rákosi Viktor)
S már fűtötték a hajót, mely Olaszországba <u>volt menendő</u> . Már érezte száján Lélia szájának pompás illatát. (Ady Endre: A bolond Gialloni)
Többet követelt az emberektől, mint az írók, kik egyes könyvük elismerését sürgetik, azt akarta, hogy higgyenek benne, teljesen és egészen, abban, amit megírt és abban is, amit elhallgatott, vagy csak <u>megírandó volt</u> , az egyéniségében és a küldetésében. (Kosztolányi:

Kortársak I.)

Különbösen is még igen sok ide tartozó kérdés volna megvitatandó, melyeket most kénytelen vagyok mellőzni, ha egy kimért időhöz kötött felolvasás korlátain túlcsapongani nem akarok. (akadémiai felolvasás)

1. A mai nyelvben az ilyen formák használata **stilisztikailag erősen jelölt: régies, modoros** vagy **irodalmias**, a nyelvújítók szerint „**fontoskodó**”, „**kissé idegenszerű**”, „**bonyolult**”, „**mesterkéltség**”.

<i>beálló melléknévi igenév + létige</i>	<i>közkeletű szinonim kifejezés</i>
A javítás már a múlt hónapban <u>elvégezendő volt</u> .	A javítást már a múlt hónapban <u>el kellett volna végezni</u> .
Az összeg rokkantság címén <u>lesz folyósítandó</u> .	Az összeget rokkantság címén <u>folyósítják</u> .
A kérdés a jövő ülésen <u>lesz megvitatandó</u> .	A kérdés csak a jövő ülésen <u>kerül megvitatásra</u> .
Csak két nap múlva <u>volt megérkezendő</u> .	Csak két nap múlva <u>kellett megérkeznie</u> .

Az, hogy ez a szerkezet állítólag **kissé idegenszerű**, nem szabadna, hogy befolyásolja a nyelv-helyességi megítélését, ez csupán a **nyelvi purizmusban** hívők szerint jogos kifogás. A **fontoskodásra** való utalás **nyelvi moralizmus**; ha a szerző éppenséggel fontoskodni akar, lehet, hogy épp ez a szerkezet a megfelelő megoldás számára. A „**bonyolultság**” mondvacsinált indok, a **nyelvi szimplicizmus** ideológiájának a megnyilvánulása; az első példában például a javasolt szinonim kifejezés semmivel sem egyszerűbb (vö. *elvégezendő volt* és *el kellett volna végezni*).

A „**mesterkéltség**” az **egyedüli találó jellemzés**: a mai nyelvben, **régiessége** miatt, sokan **mesterkéltnek** vagy **modorosnak** érezhetik, de ez mint érv a használat ellen nem más, mint **nyelvi naturizmus**.

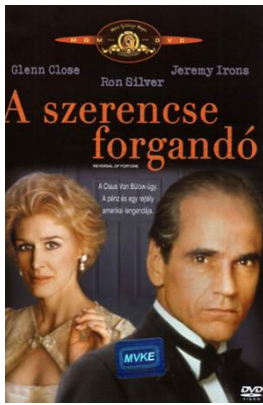
A **mesterkéltség** és **modorosság** csak olyankor indok a javításra, ha a **szöveg többi része nem mesterkéltség és modoros**, ill. ha a szerző **szándékolatlanul** használ mesterkéltség vagy modoros formát.

2. Ha a kifejezésben olyan **-andó/-endő** képzős szó használatos, amely már **melléknevesült** vagy **főnevesült**, a kifejezésnek **egészen más a stílushatása, választékos** vagy akár **közömbös** stílusértékű is lehet.

Remélem, a javulás <u>maradandó lesz</u> .
Ez nem <u>volt</u> éppen <u>illendő</u> !
Az árusok nem vették zokon, hogy az irhabunda nem <u>volt kelendő</u> , ám a juhnyíróolló és körmvágó kés gazdát cserélt.
Ezért ha a boldogságotokat ilyen mulandó dolgokban keresitek, akkor legalább annyira <u>mulandó lesz</u> a boldogságotok is.
A Kremlben azonban a szerencse mindig is <u>forgandó volt</u> : Lebegy októberre már sehol sem volt, engedetlensége miatt Jelcin menesztette.
Ha a tubusos majonéz <u>romlandó volna</u> , nem a polcon árusítanák.

Természetesen az ilyen melléknevek használata igei-névszói állítmányként **semmilyen problémát** nem vet fel.

Salvini: a magyar családpolitika követendő példa

A Liga elnöke az olaszországi Radio 24-ben dicsérte a magyar család- és ifjúságpolitikát.

Hírek

Rossi: Kígyókat tenyésztettem, amelyek az első adandó alkalommal lecsaptak rám

By Sebők Máté · 2022. 12. 15. · 4 perc

ROMLANDÓ ÉTEL TALÁLATOK

MEDDIG ÁLLHAT EL A BACON A HŰTŐBEN? ÍGY VEHETED ÉSZRE, HA MEGROMLOTT

D) A beálló melléknévi igenév használata célhatározói értelemben

A beálló melléknévi igenév nagyszerűen használható **tömörítésre** célhatározói értelemben; ilyenkor **célhatározói** mellékmondatot tudunk vele „megtakarítani”.

<i>beálló melléknévi igenév</i>	<i>szinonim kifejezés (nyelvőrök javaslatai)</i>
A botrányt <u>elkerülendő</u> , nem folytatták az előadást.	Nem folytatták az előadást, <u>hogy a botrányt elkerüljék</u> . A botrány <u>elkerülésére</u> nem folytatták az előadást. A botrány <u>elkerülése végett</u> nem folytatták az előadást (választékos).
Az ügyet <u>kivizsgálendő</u> , bizottságot küldtek ki.	Az ügy <u>kivizsgálására</u> bizottságot küldtek ki.

A beálló melléknévi igenévnek célhatározóként való használatát a nyelvújítók megbélyegzik **idegenszerűsége (latinossága)** miatt, pedig tömörsége miatt **üdvözölniük** kellene.

A helytelenítés mögött álló **nyelvi purizmus** ideológiáját határozottan **el kell utasítani**.

A pánikot elkerülendő, nincs kamatcsökkentés Európában

[ORIGO] / 2021.10.24. 16:29

Putyint hamarosan szanatóriumba küldik, elkerülendő, hogy kicsinálják

ON: 2022. MÁJUS 23. 11:19

A választást nyugodtan rábízhatjuk a **nyelvérzékünkre**. Ha szöveg stílusába beleillik, nyugodtan használhatunk beálló melléknévi igenevet célhatározói értelemben. Ha úgy érezzük, hogy a szöveg stílusától elüt, használjunk inkább más megoldást. Különösen **formális** stílusú szövegben nyílik alkalom a szerkezet használatára, de lehetnek olyan **választékos** vagy **kiegyenlített** stílusú szövegek is, melyekben stílusos lehet alkalmazni a beálló melléknévi igenevet célhatározói értelemben.

A nyelvújítók által javasolt formák közt olyan is van, amely **teljesen alkalmatlan** a kifogásolt szerkezet helyettesítésére:

A botrány elkerülésére nem folytatták az előadást.

Magyar anyanyelvűek előtt talán nem szorul magyarázatra, miért nem megfelelő az idézett megoldás. Hasonló a helyzet a másikkal:

A botrány elkerülése végett nem folytatták az előadást.

Nyilván azért javasolnak ilyen formákat, mert nyelvi ideológiáik megzavarták nyelvérzéküket. A nyelvérzék ilyen kibicsaklását elkerülendő ☺ hasznos volna, ha a nyelvművelők felülbírálnák (vagy legalább felismernék) ideológiáikat.

Néhány példa az internetről, csak egyetlen igéből, a *megünnepelből* képzett *megünneplendő*, ill. *megünneplendő* igenevekkkel:

Idén 55 éves a Bartók Néptáncgyűttes és ezt megünneplendő mindenkit szeretettel várunk 2013. december 1-én 13 órától estig a Fonó Budai Zeneházba!

Pályafutása 10 évét megünneplendő, 2015. december 20-án nagyszabású Jubileumi Nagykonzertet tart a Budapest Arénában.

Szeptember közepén egy szegedi bevásárlóközpont születésnapját megünneplendő indulunk koncertezni a „Napfény Városába”, de szerencsére a fellépés előtt és után volt időnk meglátogatni néhány igazán izgalmas gyermekbarát helyet is!

A sikeres szerver-összevonást megünneplendő, egy kis bónusz kóddal készültünk.

Tehát azt szeretnék, ha nemcsak hivatalos, hanem jó baráti kapcsolatok is kialakulnának. Ennek érdekében május elsején a két ország EU-csatlakozását megünneplendő, egy népe-sebb küldöttség utazik Kisgyőrbe – nyilatkozta Zsíros Gábor.

A Szaljut-1 Lenin születésnapját megünneplendő került Föld körüli pályára, a Párt ajándéka-ként a nép számára. Azt csak az irányítás tudta, hogy az ajándékkal kis baj van. A fő tudomá-nyos műszer, az OST-1 űrtávcső védőborítása nem vált le, lényegében ezzel megakadályozva a betervezett tudományos munka nagyjából 90%-ának elvégzését.

A BMW kulturális szerepvállalásának 50 éves jubileumát megünneplendő, a német márka összefogott az Acute Art nevű céggel, izgalmas meglepetést nyújtva az autók, a művészetek és az utazások rajongói számára egyaránt.

Az első nap délelőttjét ügyintézésre szántam, mert muszáj megszereznem a Pápua Új Guine-ába szóló vízumot, hiszen legközelebb oda utazom. Szerencsére ezt sikerült bepecsételtetni, ezt megünneplendő pedig pazar reggelivel kényeztettem magam a Le Pain Quotidienben.

Az igazgató hangsúlyozta (ahogyan a többi meghívott előadó közül a legtöbben), hogy igazán örül, hogy ekkora számban gyűltek össze érdeklődők megünneplendő azt a csatát, ami talán az érdemei ellenére nem annyira ismert, mint sok másik.

Lehet, hogy az a bajom, hogy nem izgat különösebben a Feri. Őszintén szólva egyáltalán nem. Csalódott vagyok. Akartam sütni a Ferinek valami édességet, megünneplendő, hogy visszatért közénk. Megvettem a hozzávalókat. Nem tudtam pontosan, mikor tér vissza kö-zénk, úgyhogy jó előre megvettem a hozzávalókat. Most ott vannak a konyhában, kikészítve szépen a konyhában, melléjük készítettem a hangulatot, ezt a gondoskodó hangulatot, ami-vel olyan jól lehet édességet sütni. Másképp nem is érdemes. A hangulat eltűnt, ezért van-nak ott még mindig a hozzávalók, szépen, takaros rendben, a gondoskodást kifejezendő, mert a hangulat meg eltűnt, fogalmam sincs, hová.

Dombvidéki zöld forgatag címmel családi napot rendezett ma a Duna-Ipoly Nemzeti Park, megünneplendő, hogy idén 25 éves a Gödöllői Tájvédelmi Körzet.

A kolozsvári Kismamaklub 15-ik fennállását megünneplendő jelent meg ez a kötetecske, amely csokorba gyűjti a klubhoz tartozó gyermekek szellemes, mulatságos vagy egyszerűen

csak kedves bemondásainak egy részét. Az alig gagyogó, beszélni most tanuló másfél évesek mulatságos szavaitól, óvodásoktól, kisiskolásoktól hallott bájos-komolykodó bemondásokig terjed a kötetbe gyűjtött „miniatűrszövegek” köre.

Felfújható városkaput tett ki a Musai-Muszáj egyesület a Mátyás király utcába azt megünnepeleendő, hogy első helyen végeztek a Com'on Kolozsvár pályázatán. A többnyelvűségért küzdő egyesület kettéosztotta a kaput: egyik felén csak románul, a másik felén pedig három nyelven üdvözlöi a érkezőket, a járókelők pedig „eldöntik”, hogy melyiken mennek be.

Megérkezett újra a nyomdából a Holografikus Univerzum könyvünk! / Ezt megünnepeleendő, ha Februárban rendelsz Holografikus Univerzum könyvet, küldünk mellé egy ajándék hangoskönyvet, amit én, zsaac készítettem el.

A régi néphagyományt felelevenítendő és megünnepeleendő májusfát állítottak, illetve táncoltak ki a helyi Bíborvirág Néptáncsoport közreműködésével.

Az én születésnapom nem megünnepeleendő?

Figyelt kérdés

Ezt a használatot tehát minden további nélkül követhetjük mindig, amikor a szöveg stílusa megengedi (vagyis amikor a szöveg **formális** vagy akár **választékos**, ill. **kiegyenlített** stílusú). A laza mindennapi nyelvbe, a **bizalmas stílusú** szövegekbe viszont nem illik ez a fogalmazás-mód, ott **stilisztikailag jelölt** lenne.

E) A cselekvő kifejezése

A beálló melléknévi igenév jelölte cselekvés végrehajtója a hagyományos szabályok szerint **-tól/-től** ragos vagy **által** névutós határozóval fejezhető ki.

A nyelvújítók korábban a **ragos** megoldást erőltették, mivel azonban a nyelvhasználók annak ellenére a **névutót** részesítették előnyben, ma már azt is elfogadják, **sőt azt ajánlják**, elismerve, hogy a **névutóval történő szerkesztés a gyakoribb**.

<i>ragos névszó</i>	<i>névutós névszó</i>
az <u>újoncoktól</u> elsajátítandó tudnivalók	az újoncok <u>által</u> elsajátítandó tudnivalók
a <u>tanulóktól</u> elvégzendő feladat	a tanulók <u>által</u> elvégzendő feladat
a hiba az <u>ellenőrtől</u> kijavítandó	a hiba az ellenőr <u>által</u> kijavítandó

Feltétlenül a **névutós** formát érdemes használni, mivel a ragos forma **régies** és némelykor **félreérthető** is.

A szakmai gyakorlat (egybefüggő, külső) olyan, a hallgató által elsajátítandó szakmához tartozó feladatok elvégzését élethű körülmények között biztosító gyakorlat, melynek során a hallgató munkáját a gyakorlati helyszín alkalmazottjai irányítják.

Nőgyógyász által elvégzendő legfontosabb szűrővizsgálatok: méhnyakrák-szűrés, méhtestrák szűrés, emlőszűrés tapintással, trombózis szűrés, Candida szűrés, HPV szűrés és Chlamydia szűrés. Bizonyos ellenőrzéseket otthon is el lehet végezni, azonban a vizsgálatok többsége speciális szakértelmet és eszközöket kíván, ezért ezzel nőgyógyász szakorvoshoz kell fordulni.

Orbán Viktor miniszterelnök úr az őszi ülészak első napján, egészen pontosan szeptember 8-án napirenden kívüli felszólalásában, vázolta az új kormányzat által megoldandó feladatokat, egy közismert példával, egy közismert mesével példázta a közpénzek elszivárgását.

A hallgatói kérdőívek előkészítése és a kapott adatok visszaküldése során az intézményi képzéslista felhasználásával az intézmények adják meg a válaszok egy részét (intézmény/kar, képzési terület, képzési szint) a válaszadó által megjelölt szakhoz rendelve, ezzel biztosítva az adatok érvényességét. A kérdőívben és az adattérképen ezeket az intézmény által kitöltendő, a kérdőívben nem szereplő adatköröket külön színnel kiemelve jelöltük.

A DEMETER-projekt új, DEPLOY elnevezésű felhívása 2-3 partner által megvalósítandó, a gazdálkodók igényeire épülő pilot projekteket finanszíroz, aminek maximum 150.000 EUR az összköltségvetése. A felhívással növelni szeretnék a DEMETER-projekt eredményességét azáltal, hogy kis konzorciumokat támogatnak az új, nagy értékű kísérleti projektek létrehozásában.

E felsorolás is érzékelteti, hogy a 21. század első évtizedeiben az iskola által kialakítandó kompetenciák korántsem egy pragmatikus, homo oeconomicus vagy homo technikus képét sejtetik, hanem egy színes egyéniségű, sokoldalú emberét, aki képes megfelelni azoknak a társadalmi és gazdasági kihívásoknak, amelyekkel az ezredfordulón mindannyian szembetaláljuk magunkat.

& HATÁROZÓI IGENÉV

1. Általános kérdések

Amint a Magyar grammatika megállapítja, a **HATÁROZÓI IGENÉV** átmeneti szófaj az ige és a határozószó között. *Igetartalmat* hordoz, mellyel egy másik cselekvés, történés vagy esetleg dolog, személy *körülményeit* nevezi meg.

A munkából <u>hazatérve</u> megfürödtem.

Valaki hátul <u>dörmögve</u> énekel.

<u>Megrémülve</u> a kutyától elszaladt.

A banán <u>megsütve</u> is finom.

Amint a példákban is látjuk, a határozó igenév **szokásos képzője** a mai nyelvben a **-va/-ve**. Emellett előfordul még a **régiségben gyakori -ván/-vén** képző is.

Néhány internetes példa:

A fent nevezett bűncselekmény köré már a bűnözői társadalom egy része kifejezetten szakosodik. A vállalkozások ezt <u>felismervén</u> , nagyobb összegeket fektetnek a vagyonvédelmi technológiákba és ez által a lopással okozott kár elkerülésére.

Hiába, bundás barátaink az év legszebb napján is gondoskodnak arról, hogy ne unatkozzunk, bár az ilyenfajta izgalomból a gazdik inkább, köszönik szépen, nem kérnének. A szívrohamot és a váratlan meglepetéseket <u>kiküszöbölven</u> nem maradt más választás, mint előhívni kreatív énjüket, hogy a szenteste ne csak nyomokban tartalmazzon karácsonyt.

Bármennyire furcsának tűnik is a dolog, <u>meggondolván</u> , hogy biztos kereseti lehetőséget jelent nyugdíjas korig, majd igen szép nyugdíjat, nem is olyan nevetséges az ajánlat. Sokkal inkább az osztrák szomszédaink arany emlékérmé, amelynek ugyan 11 ezer euró (440 ezer korona) az értéke, de hasznát nem nagyon veszik – esetleg zálogházba adhatják.

A fiam két hete kapta meg a vizsgálatról a leletet, amelyet <u>olvassva</u> nagyon aggódunk, és mégsem írtak elő gyógyszeres kezelést, csak annyi, hogy félévente ellenőrzésre kell mennie. Az orvosi vélemény a vizsgálat után: mérsékelt fokú hepatomegalia, jelentős fokú splenomegalia. A diagnózis a fentiekre szakorvos szerint: Thrombocytopenia, leukopenia, splenomegalia. / Már évek óta jár ellenőrzésre, Zalaegerszegré – csak vért vettek tőle, és <u>megállapítván</u> a fehérvérsejtek további csökkenését, de nem történik semmi. 29 éves, nem iszik, nem dohányzik.

A jó tankönyv vagy szöveggyűjtemény persze nemcsak a vizsgára, szigorlatra való felkészülést segíti elő (<u>megspórolván</u> a diáknak a könyvtárba járás, az idegen nyelven való olvasás fáradalmait, nemritkán egy-egy könyvhöz vagy folyóirathoz való hozzájutás valódi vagy csak kifogásként hivatkozott nehézségeit), hanem egyszersmind orientál, további gondolkodásra, kutatásra ösztönöz.

Bár a magyar kormányt sokan óva intették a rossz időválasztás miatt – Szlovákiában alig két hónappal később lettek volna parlamenti választások – ők mégis a kisebbségi kérdésben szélsőségekre hajlamos kormány elé dobták a labdát, <u>elfelejtven</u> , hogy a 2/3-os erő nem nyúlik a határokon túlra.

Tisztelt Országgyűlés! A szociális bizottság még a múlt év novemberében megtárgyalta a jelentést, és már <u>megelőlegezven</u> mondom, ugyan ezt a végén szoktuk mondani, hogy vitára alkalmasnak is minősítette, de ennél azért többet szeretnék mondani.

Amikor a németeknél a náci volt az aktuális eszme, akkor üldözték a zsidókat, homoszexuálisokat, betegeket. Megfordulván a fősodor, a szexuális devianciák kedvéért beáldoznak számtalan társadalmi, kulturális konszenzust, legújabbán a sportot is. (A katari sariától most egy kicsit megrettent FIFA rádörrent a karszalagosokra, akik erre behúzták fülük-farkuk. De ez csak átmeneti.)

A számán például figyelmeztetett arra, hogy legyek óvatos a nőekkel, mert náluk pontosan előírt kritériumok szerint történik a párválasztás. Náluk ugyanis valamiért harminc százalékkal kevesebb a nő, akik árgus szemmel választanak maguknak férjet a legtökéletesebb férfiak közül. Ezt tudván szinte behúzott nyakkal közlekedtem köztük, hogy még a tekintetemet se lehessen félreérteni, cukkoltak is miatta a többiek.

Pislog egyet, de ezenkívül zavartalanul és nagyon felbőszülve mered rám. Lehül az idő. A könnyecseppek jégkristályokká válnak, a feltámadó jeges szél ferdére fújja a leguruló gyémántok útját az arcán, megdermeszti az izzadságcseppeket. Szemben állunk egymással. Ő és én. Vagy megküzdünk, kiengedvén a testünkben forrongó vadállatot, halálos sebeket ejtve a másikon; vagy addig meredünk egymásra, amíg egyikünk nem enged.

Az internetes, mobiltelefonos kalóz és nem kalóz zeneletöltés versenyét megunván, Európa legnagyobb és a világ negyedik számú médiavállalkozása, a német Bertelsmann kedden bejelentette, hogy eladja a SonyBMG nála lévő 50 százalékát a zenekiadó másik társtulajdonosának, a japán Sony Corp. elektronikai vállalatnak.

Egyes számítások szerint a *-ván/-vén* képző előfordulása az összes határozói igenév között írott anyagban megközelítőleg **5%**. A **besznyében** valószínűleg ennél **még kevesebb**; leginkább a **formális** vagy a **választékos** besznyében lehet vele számolni, a **bizalmas** stílusú szövegekben legfőljebb **ironikus** vagy más, **stilisztikailag erősen jelölt** helyzetben képzelhető el a használata.

Ritkasága ellenére a *-ván/-vén* képzős formák használata **elevennek** látszik mai szövegekben. A mai használat **nem mondható régiesnek** vagy **mesterkéltnek**, inkább csak **választékosabb** a *-va/-ve* képzős formákkal összehasonlítva, melyek **közömbös** stílusértékűek. A kétféle képzős formákról alább még részletesebben is szó lesz.

Valószínűleg a *-ván/-vén* ritkasága és választékossága okozza, hogy az internes példák szerint mintegy **botlásképpen** e formákat **célhatározói** értelemben használják, valószínűleg azért, mert az *-andó/-endő* képzős beálló melléknévi igenévvel tévesztik össze:

Kiküszöbölvén

Munkaidőben sokszor rám tör az édesség utáni vágy, és akkor mindent megeszem, amit épp találok: csokit, kekszet stb. Ezt kiküszöbölvén találtam ki, hogy készítek egy finom, laktató és egészséges nassolni valót. Egy-egy keksz teával tízórára, uzsonnára tökéletesen kielégíti az édesség utáni vágyat.

Busa horgászataink során több alkalommal észrevettük, hogy az általunk is használt, közkedvelt hungarocell golyó, a busák tülekedése során leesik a horogról, és hiába várjuk a kapást, az elmarad. Ezt kiküszöbölvén megalkottunk egy olyan horogra tűzhető, rugalmas lebegő csalit, aminek a felhajtóereje maximálisra lett állítva, tehát a busa horgászata során használt nagyméretű horgokat is felemeli, ugyanakkor nem reped szét, így szinte garantált, hogy a rendeltetési helyén marad, és így várja a megérkező busa csapatokat.

Ebben az időben sokféle új alap megerősítési feladatot kapott a cégem, sokszor az hátráltatta a munkát, hogy nem volt teljes összhang a statikus és a talajmechanikus között. Ezt kiküszöbölvén tovább képeztem magam talajmechanikai, geotechnikai szakirányban is.

Elkerülvén

Nálunk nincs „menetrendszerűen” megszabva a zenekari játékidők hossza (pl. sok zenekar 45 perc muzsika után 15 perc szünetet tart). Ennek egész egyszerűen az az oka, hogy egy adott pillanatban „kinyírhatjuk vele a bulit”. Ezt elkerülvén, van úgy, hogy több órás etapokat is végigjártunk, ha a hangulat úgy kívánja (amit természetesen mi biztosítunk). Szünet csak kifulladásnál!

Mivel a riasztórendszer folyamatos áramellátásról működik előfordulhat, hogy áramkimaradás esetén nem működik megfelelően, vagy egyáltalán nem működik az elektronikus berendezés. / Ezt elkerülvén a riasztó akkumulátor helye már a gyártási folyamat alkalmával kialakításra került a behatolásjelző rendszerek központi egységében és a hang-fényjelző szirénákban.

A pici fürdő hátránya (vagy inkább előnye?), hogy nem lehet benne rendetlenséget hagyni, mert azonnal megéreződik a térben: nem lehet elférni, amely frusztráltságot okoz. Ezt elkerülvén a mindennapos piperecikkeknek tegyél ki egy stílusos tálcát, melyekre ezeket a termékeket helyezheted, és voilá, probléma megoldva.

Kivédvén

Ritkán van ugye olyan kedves olvasók, hogy mondjuk tavalyi cikkekre lapoztok vissza, ugye? Pedig sok olyan cikk van, mely időkorlátlanul univerzális gondolatokat tükröz, mivel ez nem egy privát naplós blog. Érthető is azért, mert a legtöbb blognál senki nem lapoz vissza általában. Ezt kivédvén szeretnék egy idevonatkozó menürendszert, melyben külön kattintással elérhető mondjuk a *Publicisztika rovatra* bontott korábbi cikkek, vagy épp *Elemzés kategória*, vagy épp *Kritika*, vagy épp *Beszámoló*. Jobban áttekinthetőbb lenne az egész, nem pedig egy ömlesztett valami, ami most van épp – és nemutolsó sorban a cikkek nem „vesznének el” a „süllyesztőben” pár hét után oda, ahová aztán senki nem lapoz sose vissza később.

Az UML sok kritikát kapott, ugyanis módszertani elemeket nem tartalmazott, ezt kivédvén a Jacobson-féle Objectory-t ajánlottak új jelölésrendszerünk mellé, mint módszertant.

Ha summáznom kellene a pár megélt órát: árkon-bokron (literally!) átvergődni, térdig csalánban, derékig szúrós málnában utat törni a zászlót keresvén... tanácstalanul megállni nézeledni... közben érezni, hogy bokánál is mélyebbre süllyedsz valamiben... ezt kivédvén egyik lábadról a másikra cuppogni... közben a térképet próbálni irányba helyezni a tájolóval... újra megállapítani, hogy romlik a szemem és piszkosul nem látok szemüveg nélkül... de azért próbálni kideríteni, hogy az most kör vagy hatszög, illetve barna vagy fekete... és végül megpillantani a zászlót... Felülmúlhatatlan élmény!

Megoldván

A korabeli játékok menüje azért egészen kezdetleges volt, általában egyetlen képernyőt láthatott az ember, ami a legtöbbször teljesen statikus volt. Nem mozgott a háttér, nem mozgott rajta a karakter – ezért pedig féltő volt, hogy ami a képernyőn van, az beleéghet a tévékészülékbe. Ezt megoldván intrókat és automatikusan lejátszódó demó pályákat raktak alá, hogy ha sokáig érintetlen marad a kontroller, akkor ebbe a kvázi képernyőkímélőbe váltson át.

Az egész internetet alapjaiban megrázó ötlete állítólag akkor kezdődött, amikor a barátai arról panaszkodtak, hogy nehezen találják meg a kedvenc zenéiket a neten. / Fanning ezt megoldván elsősorban egy olyan rendszert akart létrehozni, ahol az emberek meg tudják osztani egymással a kedvenc zeneszámaikat, de emellett más számokra is rá tudnak keresni, illetve azt is szeretne volna, ha a felhasználók üzenetek formájában egymással is tudnának kommunikálni.

A legutóbbi példában (ezt megoldván... olyan rendszert akart létrehozni) az időhatározói jelentés is elképzelhető ('miután ezt megoldotta...'), a többiben viszont nagy valószínűséggel célhatározói jelentése van az igenévnék. A példák száma zavarba ejtően sok – ahhoz képest legalábbis, hogy egyelőre botlásnak (így minden kontextusban javítandó hibának) tartjuk az igenév ilyen használatát.

2. A határozói igenév használata nyelvtani szempontból

A) A határozói igenév állítmányi használata

1. A határozói igenév általában **létigéhez** (*van, volt, volna; lesz, lett, lenne, legyen* stb.) kapcsolódóan használatos állítmányi helyzetben. Pl.:

A kapu már <u>be van festve</u> .
Amikor arra jártam, még <u>nyitva volt</u> az üzlet.
Ha <u>be volna fagyva</u> a tó, lehetne rajta korizni.
Holnapra minden vezeték <u>ki lesz cserélve</u> .
<u>Ki lett számítva</u> , hogy ez így nem gazdaságos.
Jól <u>meg legyen sütvé</u> az a disznóhús, hogy elpusztuljon minden kórokozó!

Ennek a szerkezetnek **predikatív határozói igeneves szerkezet** az újabb neve a nyelvtanokban; a nyelvművelő munkákban **határozói igenév létigés szerkezete**.

Ezeknek a szerkezeteknek a helyénvaló használata az **egyik legtöbbet vitatott, legbonyolultabb nyelvhelyességi kérdés**. Ezzel mint a **személytelen kifejezés** egyik eszközével egy külön kötetben foglalkozunk majd részletesebben.

2. A létige bizonyos esetekben **el is maradhat**, főleg **rövid, tárgyilagos közlésekben**, ill. **feliratokon**.

<u>Elintézve!</u> (feljegyzés hivatalos iraton)
<u>Ajánlva.</u>
<u>Nyitva 8-tól 12-ig.</u> (üzletfelirat)
<u>Vasárnap zárva.</u>
<u>A jegy kezelve.</u>
<u>Az ügy rendezve.</u>
<u>Törölve!</u> (cenzori döntés)
<u>Vigyázat, mázolvá!</u> (figyelmeztetés)

A predikatív határozói igeneves szerkezet helyett – részben a helytelenítés miatt – elterjedt a **befejezett melléknévi igenév állítmányi használata**:

<i>predikatív határozói igenév</i>	<i>befejezett melléknévi igenév</i>
A jegy <u>kezelve van</u> .	A jegy <u>kezelt</u> .
A kérdés <u>meg van oldva</u>	A kérdés <u>megoldott</u> .
A kérdés <u>nincs megoldva</u> .	A kérdés <u>nem megoldott</u> .
A lakás még áprilisban is <u>fűtve van</u> .	A lakás még áprilisban is <u>fűtött</u> .

Erről a használatról alább a „**tötönyelv**” címszó alatt fogunk beszélni A személytelenség kifejezésével kapcsolatos nyelvi váltakozások c. jegyzetben.

B) Kétértelmű szerkezetek

Mivel a határozói igenév **alanyra is, tárgyra is** vonatkozhat, fogalmazáskor ügyelnünk kell arra, hogy a **szövegösszefüggésből** vagy a **világismeretből kiderüljön**, hogy a határozói igenév az **alanyra** vagy a **tárgyra** vonatkozik-e.

<i>kétértelmű</i>	<i>egyértelmű</i>
<u>Sírva</u> hagytam ott a gyereket az iskola kapujában.	1. <u>Sírtam</u> , amikor otthagytam a gyereket az iskola kapujában. 2. <u>A gyerek sírt</u> , amikor otthagytam az iskola kapujában.
Egészen <u>átfagyva</u> találtuk meg a gyermeket.	1. Egészen <u>át voltunk fagyva</u> , mire megtaláltuk a gyermeket. 2. <u>A gyermek egészen át volt fagyva</u> , mire megtaláltuk.

Látjuk, hogy a sírva, ill. az átfagyva állapothatározó egyaránt vonatkozhat a **beszélőre** (az alanyra), mint a **gyerekre** (a mondat tárgyára).

Ha a szövegösszefüggés nem teszi egyértelművé, kire vonatkozik az állapothatározó, **egyértelmű** szerkezetet kell választani.

A mondat természetesen **nyelvtanilag akkor is helyes, ha kétértelmű**, ezért „alattomos” ez a fogalmazási hiba.

Nézzünk meg még két bonyolultabb példát a Nyelvművelő kézikönyvből!

<i>kétértelmű</i>	<i>egyértelmű</i>
1. Az árut <u>jegyzék szerint részletezve</u> adtuk át.	Az árut a <u>jegyzék szerinti részletezés alapján</u> adtuk át.
2. A deszka ára <u>vasonba rakva értendő</u> .	Az ár <u>a vasonba rakott deszkára értendő</u> .

Itt a határozói igenév **logikátlan kapcsolatba** kerül más szóval. Az 1. sz. példában nem magát az árut részletezzük, hanem a róla készített kimutatást, számlát, azaz tételekre bontjuk. A 2. sz. példában a rakva igenév a deszka helyett az ár-hoz kapcsolódik a nyelvi szerkezet látszó-

lagos logikája szerint. Ilyenkor a kétértelmű formát fogalmazási hibának tekinthetjük, s mint olyat feltétlenül javítjuk **gondozott** és **rendezett** szövegekben, **stílusuktól függetlenül**.

C) A határozói igenév váltakozása mellékmondat

Más mondatrészekhez hasonlóan a **mód-**, az **állapot-**, az **idő-** és az **okhatározó** is kifejezhető **mellékmondat**tal. Így jön létre **váltakozás** az egyszerű határozós szerkezet és a mellékmondatos megoldás között. A kettő közül az egyszerű határozós szerkezet az eredetibb, a mellékmondat újabb fejlemény.

A nyelvművelők **egyik formát sem helytelenítik**.

<i>egyszerű határozós szerkezet</i>	<i>mellékmondat</i>
Figyelmesen hallgatta az előadót, helyeslően <u>bólogatva</u> .	Figyelmesen hallgatta az előadót, <u>miközben helyeslően bólogatott</u> . Figyelmesen hallgatta az előadót, <u>s közben helyeslően bólogatott</u> . (módhatározó)
A fiú segítségért kiáltozott, a felborult csónakba <u>kapaszkodva</u> .	A fiú segítségért kiáltott, <u>ahogy / amint megkapaszkodott</u> a felborult csónakban. (állapothatározó)
Az elnök, <u>üdvözölve / üdvözölvén</u> a megjelenteket, megnyitotta az ülést.	Az elnök, <u>miután üdvözölte</u> a megjelenteket, megnyitotta az ülést. (időhatározó, előidejűség)
A kapun <u>kilépve</u> találkozott szomszédjával.	<u>Mikor kilépett</u> a kapun, találkozott szomszédjával. (időhatározó, egyidejűség)
<u>Félve</u> a kutyától, nem mert belépni az udvarba.	<u>Mivel félt</u> a kutyától, nem mert belépni az udvarba. (okhatározó)
<u>Hallván</u> már a dologról, nem csodálkozott a híren.	<u>Mivel hallott</u> már a dologról, nem csodálkozott a híren. (okhatározó)

Helyesírási kérdés: a határozói igeneves szerkezet után, különösen ha hosszabb (mellékmondatjellege van), rendszerint **vesszőt** teszünk.

Tetszésünk, ill. a **szöveg stílusa** szerint választhatunk a kínáló lehetőségek közül. A határozói igenév különösen a **választékos** és a **formális** stílusú szövegekbe illik bele, de bizonyos határozói igenevek bizonyára a **bizalmas** stílusú szövegekből sem rínak ki túlságosan. A kérdés empirikus vizsgálatot igényelne.

3. A -va/-ve és a -ván/-vén ragos igenév váltakozása

Amint fentebb jeleztük, a kétféle igenévképzővel alkotott igenevek közül a -va/-ve sokkal **gyakoribb** és **stilisztikailag jelöletlen**, míg a -ván/-vén jóval **ritkább** és rendszerint **stilisztikailag jelölt**.

A régi nyelvben a *-ván/-vén* gyakori volt. Használata írásban még a **19–20. században** is **természetes** volt.

Ma bús fejünk álomra hajtván, / Enyhet álmodunk: piros bosszú népe / Kél iszonyú rajban / S lép a Krisztus-hydra ezer fejére, / Megfizetni vad századokért. (Ady: Gyűlölet és harc)

A két asszony a sarokszobában diófa székeken ült, és hol a skarlátba takart öreg királyt, hol egymást nézték. Már régen megszokták egymás közelségét, mert a daliás király megöregedvén, és erejét, tudását és olaszosan pompás büszkeségét elvesztvén, akarta, hogy mind a két asszony mellette legyen. (Krúdy Gyula: A holt király)

a) A -ván/-vén képzős határozói igenév denotatív jelentése

1. A *-ván/-vén* képzős határozói igenév denotatív jelentése eredetileg rokon volt a *-va/-ve* képzős igenév jelentésével (**mód- és állapotjelölés**), de idővel egyre inkább az **időmozzanat** domborodott ki benne: az **előidejűség** és a **befejezettség** jelzése.

A két képző között a 17. században **funkciómegoszlás** alakult ki: a *-ván/-vén* képzős igenevek az **idő- és okhatározói**, a *-va/-ve* képzősök pedig a **mód- és állapothatározói** mondatrészszerpet töltötték be.

<i>idő- és/vagy okhatározói igenév</i>	<i>mód- és/vagy állapothatározói igenév</i>
Bécsi tartózkodásom alatt [...] a harctérről visszszakaptam lovaimat, és az akkor üres katonai lovaglótanárképző intézetbe beállítva, naponta találtam időt lelovaglásukra, ami már annyiból is fontos volt, hogy még <u>bicegvén</u> csak nyeregben bírtam kellő testmozgáshoz jutni. (Nemeskéri-Kiss Sándor: Pipaszó, 1941 – 2. kiadás)	Titokban, <u>bicegve</u> elhagyta a győri kórházat az a szír menekült fiú, aki júliusban egy kamion alvázára kapaszkodva szeretett volna Svédországba jutni, de az autópályára zuhant és az intenzívra került.

A bal oldali idézetben a *bicegvén* **okhatározó**, mivel annak az **okát** nevezi meg, amiért az elbeszélő gyaloglás helyett lóháton közlekedett. A jobb oldali idézetben a *bicegve* **mód-**, ill. **állapothatározó**, amely nem az okát nevezi meg a kórház elhagyásának, nem is egy korábbi cselekvés következményeit írja le, hanem a **módját** annak, ahogyan elhagyta a kórházat.

Nézzünk most meg **régebbi példákat** a *ván/-vén* képzős igenevek **idő- és okhatározói** jelentésére!

1. Börtönbüntetését <u>leülvén</u> , szabadon bocsátották és jelenleg Budapesten tartózkodik.
2. <u>Megelégelvén</u> a hosszú szenvedést, kezébe vette a karjába kötött infúzió üvegét, és pizsamában, kalapban, de mezítláb indult a Rókus-kórházból haza.
3. Bika <u>rugaszkodván</u> kötél szakad vala... Miklósnak akkoron sok máj adatott vala. (Ilosvai – Arany: Toldi IX).
4. Egy Paripa nyergestől együtt <u>elszabadulván</u> az erdőnek szaladt.

Az **1. sz. mondatban** az **időjelentés** erősen érvényesül: az illető miután leülte a börtönbüntetését, szabadlábba került. Ugyanakkor a szabadon bocsátásnak oka is az, hogy a börtönbüntetését már letöltötte. A **többi** mondatban az **okhatározói** jelentés tűnik erősebbnek. A be-

teg hazaindulásának nemcsak előzménye volt a hosszú szenvedés megelégedése, hanem oka is (2. sz. mondat). A bika először rugaszkodott, aztán szakadt el a kötél (3. sz. mondat); a paripa először elszabadult, aztán szaladt az erdőnek (4. sz. mondat).

Mivel azonban a **korábban törtétek gyakran okai** is voltak a később törtéteknek (a kötél a bika rugaszkodása miatt szakadt el; a paripa azért kötött ki az erdőben, mert korábban kiszabadult), az **előidejűségből okhatározói jelentés is kifejlődött**.

Nézzünk meg még két példát a **-ván/-vén** képzős igenév **hagyományos** használatára:

1. Mig Mészáros Lázár Schlick ellen harcolt, Vetter hadügyminiszter volt Kossuth, hogy Görgey és Dembinszky torzalkodásának véget vessen, Vettert nevezte ki fővezérré, de <u>megbetegedvén</u>, kénytelen volt lemondani. Felgyógyulása után a mérnökkar feje lett s egy ügyes tervével a Bácskát visszaszerezte a magyaroknak. (Pallas Nagylexikon).
2. Közismert hiedelem szerint, ha gyertyaszentelőkor jó idő van, a medve a napsütésben meglátja az árnyékát, és <u>megijedvén</u> visszabújik barlangjába, elnyúlik a tél; de ha nem, korai tavaszra számíthatunk.

A megbetegedvén az 1. sz. mondatban **egyszerre** jelenti azt, hogy 'miután megbetegedett' és azt, hogy 'mivel megbetegedett'. Ez a **-ván/-vén** képzős határozói igenév **tipikus** használata. A 2. sz. mondatban a megijedvén nem a medve állapotára utal, hanem az okát adja meg annak, hogy visszabújik a barlangjába ('mivel megijed, visszabújik a barlangjába').

1. Sőt mi több, Hess is <u>belátván</u> tévedését, lázas izgalommal siettetti a hadsereg támadólagos megindulását az ellenség felé. [=amikor, miután, ill. mivel belátta]
2. Az egy becsületes vargamester volt a bástyasoron, ki is <u>megértvén</u>, hogy a szász választófejedelem fullajtárja jön hozzá szállásra, igen megörüle, <u>gondolván</u>, milyen jól fog ő mulatni e messze földről jött rokonnal, ki vele azonegy nyelvet beszél; és kiállta előre a kapuban, s föltevé zöld bársonysipkáját, hogy legyen mivel köszönnie az érdemes vendégnek. (Jókai Mór: A két szász) [mivel megértette; mivel azt gondolta]
Meglehetősen gusztustalan ha valaki – kifogván az érvekből – csípőből komcsizni, liberálozni kezd. Miközben nincs tisztában a szavak jelentésével. Elképzelhető, hogy nem is magyarországi magyar hanem határon túli ingyenélő. [=miután kifogyott, ill. mivel kifogyott]

„A MARHÁK, A RAGÁLY KITÖRVÉN, BELÁZASODNAK, NAGY—
 NYUGTALANSÁG VESZ RAJTUK ERŐT” MARHAVÉSZ ÉS
 ORVOSLÁSA ESZTERGOM SZABAD KIRÁLYI VÁROSÁBAN,
 1768-BAN

A hónap dokumentuma: 2018 május

2. A **-ván/-vén** képzős igenév **egyidejűséget** is kifejezhet:

Rám gondol, <u>szántván</u> a paraszt (József A.: Ars poetica).
Napjainkban a sátoros ünnepeken örvendeztetik meg a jelenlevőket műsoraikkal, minden éneket négy szólamban <u>énekelvén</u>.
Könnyezve bár a meghatottságtól (és <u>kuncogván</u> az elmés bejegyzésen, Márti), további türelmet kell kérnem, de ígérem, holnap beírok.
Bocs, a topikémát nem is figyeltem, csak a kolléga „párthus kilencszer tekeredett génű

szittyánácik kontra való világ” megfogalmazásán röhögven eszembe jutott az ominózus oldal cikke, amire viszont a kávéét köptem a monitorra.

Az alábbi jelző következő ellenfelünket hivatott leírni liverpooli oldalról. Nem akartam (szókásomtól eltérően) a béna szócickek valamelyikével felkonferálni ezt a nagyszerű csapatot, szórakozván akár a nevükből tükörfordítással előálló nyugati sonkán, akár a „kalapácsos” becenevük valamilyen Galla Miklósi átiratán.

Mivel ma már a *-ván/-vén* képzős igenévben csupán a *-va/-ve* képzős igenév **választékosabb** megfelelőjét látjuk, érthető, hogy az egyidejűség kifejezésére is gyakran használatos, hiszen a *-va/-ve* képzős igenévnek ez a legjellemzőbb jelentése.

3. A *-ván/-vén* képzős határozói igenév **főként cselekvő értelmű**:

Hallván a jó hírt, Timon tánkra perdült. [Timon hallotta meg a jó hírt.]

Megérezvén a veszélyt, a gyík eltűnt a kövek közt. [A gyík érezte meg a veszélyt.]

b) A *-va/-ve* képzős határozói igenév denotatív jelentése

A *-ván/-vén* és a *-va/-ve* képzős igenevek között a 17. századra kialakult a **funkcionális elkülönülés később elhomályosult**, s a mai nyelvben már csak egy-egy szerkezet típusban figyelhető meg a régi funkciómegoszlás.

Ennek oka a *-ván/-vén* képzős igenevek **háttérbe szorulásában** keresendő. Ennek folytán a *-va/-ve* képzős igenevek vették át azok szerepét is, vagyis **azok is használatosak lettek időhatározói és okhatározói funkcióban**. Így vált a *-ván/-vén* képzős határozói igenév alighanem **legtöbbször választékosabb szinonimája** a *-va/-ve* képzős határozói igenévnek, denotatív jelentéskülönbség nélkül:

<i>-ván/-vén</i> képzős határozói igenév	<i>-va/-ve</i> képzős határozói igenév
A népszerű énekes az Üllői úti székház lépcsőjén <u>bicegvén</u> , lábműtétje után szomorúan megjegyezte: ez tragédia.	A népszerű énekes az Üllői úti székház lépcsőjén <u>bicegve</u> , lábműtétje után szomorúan megjegyezte: ez tragédia.
Ki – életemmel – bepizkítom az utcát / én a született kollaboráns / elrondítom <u>bicegvén</u> rajta / miközben lábaim szétesnek / kibillennek alólam (Banos János: Jelen).	Ki – életemmel – bepizkítom az utcát / én a született kollaboráns / elrondítom <u>bicegve</u> rajta / miközben lábaim szétesnek / kibillennek alólam.

Régebben a nyelv művelők **helytelenítették** ezt a funkcionális egybeesést, ma már azonban **(nyelvi uzualista alapon) elfogadják**.

Természetesen maximálisan egyetértünk azzal, hogy ezt a nyelvi változást nem helyteleníthetjük (mint ahogyan más nyelvi változásokat sem): nem az a dolgunk, hogy nyelvi változásokat helytelenítsünk, hanem hogy tanácsot adjunk a beszélőknek, hogy a nyelvi változás következtében létrejövő alternatív formák közül melyiket milyen közegben célszerű használni.

Mivel a két formának a **jelentése összemosódott**, ma rendszerint **nem a denotatív jelentésük alapján** döntjük el, melyiket használjuk, hanem **stílusértékük** alapján. A **-ván/-vén** képzős igenevek stílusértékéről szól a következő alfejezet.

c) A -ván/-vén képzős határozói igenév stílusértéke

A **-ván/-vén** képzős határozói igenév ma leginkább talán **választékos**, esetleg **formális** stílusértékű.

A nyelvművelők **régies, választékosan ünnepélyes**, ill. **hivatalos** stílusértékről beszélnek. Elképzelhető, hogy ilyen stílusértékkel is használatos. Érdemes lenne empirikusan tesztelni.

Itt most csak néhány internetes példával érzékeltetjük jellemző stílusértékét:

A hideg olaj- és vasszagú nagy csarnok – a sok polctól labirintus – sarkaiból a leghosszabb neoncsövek jégszín fénye sem bírta kikergetni a homályt, mely úgy ülte meg a zugokat, mint lelket a rossz álom, melyből százszor fölriadhat az ember, <u>elaludván</u> újra visszahull belé. A pénztárgép csendülése után aztán egykettőre kihervadt emlékezetéből a csevegős vevő neve-arca. (Czakó Gábor: A liliom asszonya)
A békítőn túl, de még az ítéleten erről, mielőtt lassan mégiscsak elindulnék, <u>eloltván</u> a vilányt és <u>kinyitván</u> az ajtót, hiányodba, ebbe a megnevezhetetlen térbe, és e térnek az eleven csöndjébe, mint cinkos, hallgatok. (Papp András: Égve hagyta a folyosón a villanyt)
Területi autonómia koncepció létezik. Megfogalmazódott például a VMDK 1995-ös dokumentumában, illetve a Magyar Koalíció 2008-as koncepciójában is, ahol pontos és részletes leírásban körvonalazva lett a vajdasági magyar területi autonómia kerete, hatásköre és felhatalmazása. Ezt a tényt azzal sem lehet lesöpörni az asztalról, hogy a szokásos csúsztatását <u>megtoldván</u> , a területi autonómiát követelőket, lejáratai szándékkal Jobbik közelinek akarja bemutatni.
Számos vendégünk egy egyszerű palacsintázóként gondolt a Palacsinta Háza, amíg el nem látogatott hozzánk, mivel fejükben a klasszikus kakaós, lekváros, túrós változatok éltek. Mindamellet, hogy ezek ugyanúgy megtalálhatóak az étlapon, fő profilunk és védjegyünk az a több tucat ételkültemény, amit immár 7 éve kínálunk. <u>Megtapasztalván</u> kínálatunkat csak ámulnak, fényképeznek, világgá kürtölnek, és általában többször visszatérnek.
A <u>Mozgó Világgal</u> , a JAK-kal kötött egyezség gyakorlásába nem voltak idegei beletanulni; <u>megsokallván</u> a bosszúságokat, hivatali hatalmával élve rendet csinált. Megszakították a tárgyalásokat a független békemozgalommal; rendőröket küldtek a nemzetközi béketalálkozót szervező fiatalokra.
Ezért a HírAréna és a Multimédia Hírháttér főszerkesztőjeként, ingyenes emberjogvédőként, oknyomozó és tényfeltáró újságíróként, valamint dokumentumfilmsként gratulálók Litvániának és népének, hogy nehéz helyzetükből <u>kitörvén</u> nem csak az Európai Unióhoz csatlakoztak sikerrel, de még az euró bevezetését is elérték!
Úgy néz ki, hogy hamarosan összejön az interjú! Viszont <u>meghányván-vetvén</u> a dolgot, nekünk csak a szokásos béna újságírói kérdések jutnak egyelőre eszünkbe, úgymint „mikéntértékelné az elmúlt választási időszakot” és hasonlók. Amire biztosan érdekes választ kapnánk, vagy kapunk majd, mivel úgyis meg fogjuk kérdezni, de mi azért – félretéve a mellébeszélést – kíváncsiak vagyunk arra, hogy ÖNÖK, azaz TI, tehát a bumm.sk olvasói mit kérdeznének Bugár Bélától.
Összefutottunk egy ezer éve nem látott haverral, s felidéztek régi barátságunk, különös te-

kintettel az ó-szilva pálinkára. <u>Kibeszélvén magunkat</u> hazafelé indultunk, de a bélbolyhok nem hagytak nyugodni, különösen azért horgadoztak, mert láttam egy tócsnit (lapcsánkát, krumplivácsot, zalai lepényt, nem kívánt törlendő), s mivel köztünk az évek során bensőséges viszony alakult ki, rögvest enni kívántam egyet.
No így kicsit <u>leülepedvén</u> és <u>újragondolván</u> is azt mondom, hogy jó volt a kaland. Először a vége kicsit befejezetlennek tűnt, de azután, miután mondta a KM, hogy elképzelhető folytatás, így már értettem.
Miután a klubunk búcsúzott az élvonaltól négy évig a pesti Lokomotívban szerepelt. Pályafutását befejezvé sem szakadt el a sportágtól, a portásból edző lett, a kaput a kispadra cserélte. <u>Számos</u> helyen oktatta a fiatalokat, Kisújszállás, Vegyiművek, Törökszentmiklós, Martfű, Újszász, Mezőtúr, Rákóczi falva voltak állomásai. Nyugdíjba vonulását követően, mint a megyei labdarúgó-szövetség edzőbizottságának vezetője dolgozott.
A meglökött atomok energiáját közvetlenül lehet mérni annak felhasználásával, hogy az ütközésnél egy-két elektron <u>leszakadván</u> róluk, elektromos töltésük van, de a neutronét nem lehet, mert semleges részecske.
Ferenczi Ferenc polgármester az ülést több tárgy nem <u>lévén</u> bezárta. Az ülésről hangfelvétel készült, mely nem selejtezhető.

Bár ezek a példák még nem elegendőek arra, hogy biztos nyelvhasználati tanácsot fogalmazzunk meg, annyit megkockáztathatunk, hogy **formális, bizalmas** és **kiegyenlített** stílusú szövegekben inkább a **-va/-ve képzős** igeneveket érdemes használni, **választékos** stílusú szövegekben pedig **kedvünkre választhatunk** a **-va/-ve képzős** és a **-ván/-vén képzős** igenevek közül.

Az olyan bevett kifejezések, mint a gyűlések, ülések jegyzőkönyveiben szereplő „az ülést több tárgy nem lévén bezárta”; a **formális** stílus részei, s így ott helyénvalók.

Mások kéziratában csak akkor javítjuk a **-ván/-vén képzős** igenevet, ha stilisztikai szempontból nem illik a szövegbe, s gyanítható, hogy a szerző nem szándékosan követett el stílustörténet.

d) Formális különbség a két igenéváltozat használatá közt

A mai használatban megfigyelhető, hogy a **-ván/-vén képzős** alak **lazábban kapcsolódik** alaptagjához, mint a **-va/-ve képzős**. A **-ván/-vén képzős** igenevek **mellékmondatszerűek**. Önállóságukat, gyengébb kötöttségüket a mondatok **szórendje** és **központozása** is tükrözi:

<u>Megértvén</u> viszont az <u>elképzelés indítékait</u> , az utód szellemiségének megfelelni kívánó előd mindjárt javaslatot is tesz egy, a Fidesz-MDF-székház eladás körülményeit vizsgáló bizottság kormánypárti képviselő vezetésével és a kormánypárti akarat érvényesülését garantáló létszámösszetételrel való megalakítására.
A tőzsdét még napjainkban is sokan úri kiváltságnak tartják, <u>megfelekedvén annak lényegéről</u> , azaz a pénzügyi források arra rászoruló társaságok részére való biztosításáról. Abban az esetben ugyanis, amikor egy vállalatnak többletforrásokra van szüksége például egy beruházás megvalósításához, akkor a hitelfelvétel mellett lehetősége van forrás bevonására a tőkepiacokon keresztül is.
Üdvözlünk az extrém tortacsodák világában, ahol az édes álmok specialistái, <u>Anglia útjait járván</u> a szokásosnál is különcebb módokon elégtik ki, torták utáni étvágyunkat.

A nagyírú költőfejedelem igencsak szerette a jófajta bort, ellenben a bencés barát Jedlik, inkább a dinamó forgatásában jeleskedett, és így villanyozta fel a kedélyeket, hogy borból minél kevesebbet kelljen innia, feltalálta a szódát, melyet egy jófajta pohárka fehérborba töltött. Vörösmarty megízlelve az elegyet, így kiált fel örömeiben: Spritzer! Később meg-gondolván az elhamarkodott kijelentését úgy fogalmazott: legyen inkább fröccs! A legenda szerint így született a gyöngyöző ital, a Fáy család egykori birtokán, itt a présházban.

De a törökök még közelebb vannak, és a magyarok velük együtt is csaphatnának hét ország-ra szóló vigalmat, velük együtt ünnepelvén 2026. augusztus 29-én a mohácsi csata (vész) 500. évfordulóját...

Lekapcsoltak kábítószer-csempészás miatt egy nőt vasárnap a John F. Kennedy nemzetközi repülőtéren, miután 13 kilogramm kokaint találtak az elektromos kerekesszékebe rejtve. A hölgy nyilván abban bízott, hogy a fináncok megsajnálván a piros kerekesszéket majd simán átengedik az ellenőrző pontokon, különösebb szarozás nélkül.

Persze azt is sugallhatja a csomag, hogy felszabadulván a korábbi ad hoc kapkodástól és megvalósulatlan ígéretektől most vagányabb és nagyobb lélegzetű kiadványok kora is eljöh-et.

Beülhetünk az Apollo repülések holdjárójába, és mehetünk egy kört, megtapasztalván, hogy milyen érzés is lehetett a Holdon „autózni” 1971-72 –ben. De lehetséges akár felmászni a holdraszálló egységbe is, és bekukkantani a belsejébe. Felfelé akár űrállomás modulok, raké-tatestek elkészítéséig is el tudunk menni – a megrendelői igények és lehetőségek figyelembe vételével.

Időseket hozott életveszélyes helyzetbe azáltal, hogy az egekig vitte a gyógyszerárakat, és nem sírt, egy könnyet sem ejtett, amikor – leépítvén az országos mentőszolgálatot – az in-farktusos beteg a késedelmes mentés miatt halt meg.

& A JEGYZETBEN EMLÍTETT NYELVI IDEOLÓGIÁK

Nyelvi anciantizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy egy nyelv történetileg legrégebb kimutatható változatai nagy művelődéstörténeti értéket képviselnek, ezért a kodifikációnak ezeken a nyelvváltozatokon kellene alapulnia. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelv történetileg legrégebb kimutatható változataiban található nyelvi formák eredendően helyesebbek a későbbi, ill. jelenkori nyelvi formáknál.

Nyelvi autonomizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlések megítélhetők nyelvhelyességi szempontból a beszédhelyzetre és a szövegösszefüggésre való tekintet nélkül. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvi formák helyessége önmagában is megítélhető, a használati kontextustól függetlenül.

Nyelvi belletrizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a szépírók által használt nyelvi regiszterek, ill. az írók által létrehozott szövegek nyelvi szempontból különleges értékűek és jelentőségűek. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a szépírók által használt nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint a más foglalkozású emberek által használt nyelvi formák.

Nyelvi brevizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a rövidebb nyelvi formák eredendően helyesebbek a hosszabb nyelvi formáknál.

Nyelvi egzaktizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a tartalmilag pontos, félreérthetetlen közlés abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a denotáció szempontjából pontosabb, egyértelműbb, félreérthetetlen nyelvi forma eredendően helyesebb, mint az, amely kevésbé pontosan, elnagyoltan, homályosan, félreérthetően utal a denotátumra.

Nyelvi idiomizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az olyan nyelv, nyelvváltozat vagy nyelvi közlés, amely nagymértékben „őrzi”, ill. tartalmazza az adott nyelvre sajátosan jellemző nyelvi formákat, eredendően értékesebb annál, amely ilyeneket csak kisebb számban tartalmaz. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az adott nyelvre sajátosan jellemző nyelvi formák eredendően helyesebbek azoknál a formáknál, amelyek sok más nyelvben is megvannak, különösen pedig azoknál, amelyek idegen nyelvek hatására jöttek létre. A magyar nyelv vonatkozásában a magyar nyelvre jellemző nyelvi formák a nyelvi idiomizmus hívei szerint azért rendkívül értékesek, mert „magyar gondolkodásmódot”, „magyar szemléletet” tükröznek, amit az idegen mintára keletkezett közvetett kölcsönszavak „megzavarnak”.

Nyelvi kodifikacionizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a kizárólag kodifikált nyelvi formákat tartalmazó nyelvi közlés eredendően helyesebb, mint az, amely kodifikálatlan formákat is tartalmaz. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a kodifikációs célzatú szótárakban, nyelvtanokban, nyelvhelyességi kiadványokban (helyesként) szereplő nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok, amelyek nem szerepelnek ezekben a kiadványokban, ill. ha szerepelnek, akkor kevésbé helyesként, helytelenként, nemstandardként stb. vannak feltüntetve.

Nyelvi konzervativizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelv hagyományos formái különleges értéket képviselnek, megőrzésük társadalmi, sőt kulturális és nemzeti érdek. Hívei nem riadnak vissza az olyan nyelvalakító tevékenységtől sem, melynek célja a nyelvi változások fékezése, vagy akár visszafordítása. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az archaikusabb, több régies formát tartalmazó nyelvek vagy nyelvváltozatok (pl. nyelvszigetek, nyelvjá-

rászízigetek, nyelvcsaládok peremhelyzetű nyelvei, peremnyelvjárások) eredendően értékesebbek a nagyobb változáson átment nyelveknél, nyelvváltozatoknál. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hagyományos, a nyelvben régebb óta meglévő nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint az újabban létrejöttek vagy bekerültek.

Nyelvi legitimizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az államhatalmi vagy más eszközökkel legitimált vagy legitimálódott (pl. „nagy múltú”, hivatalossá nyilvánított, speciális funkciókban használatossá vált, nagyobb társadalmi előrehaladást lehetővé tevő stb.) nyelvek, ill. nyelvváltozatok eredendően értékesebbek azoknál, amelyek nem rendelkeznek ilyen jellegű legitimációval. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a legitimált vagy legitimálódott nyelvekhez, ill. nyelvváltozatokhoz tartozó nyelvi formák eredendően helyesebbek a más nyelvekhez, nyelvváltozatokhoz tartozó formáknál.

Nyelvi lingvizmus. Az a meggyőződés, hogy az emberek, embercsoportok hasonló módon való beszélése, ill. az általuk létrehozott, hasonló jellegű közlések egy elvontnak, de mégis jól megragadhatónak és leírhatónak vélt entitásra, az ún. nyelvre mennek vissza, amely a beszélést vezérli, ill. a közlések belső szerkezetét meghatározza.

Nyelvi logicizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a gondolkodás törvényeinek megfelelő, „logikus” nyelvi forma eredendően helyesebb annál a nyelvi formánál, amely kevésbé van összhangban a gondolkodás törvényeivel.

Nyelvi moralizmus. Általánosabb nyelvi ideológiaként megfogalmazva az a meggyőződés, hogy kapcsolat van a helytelennek bélyegzett nyelvi formák használata és a beszélők erkölcsisége közt, azaz a helytelennek tartott formák használata etikailag is kifogásolható cselekedet, s akik rendszeresen élnek ilyen eszközökkel, erkölcsi deficitről tesznek tanúbizonyságot. Nyelvhelyességi ideológiaként *makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az erkölcsi szempontból negatívan értékelt egyénekre, társadalmi rétegekre jellemző nyelvhasználat, ill. a sajátosan rájuk jellemző nyelvváltozatok (pl. az ún. tolvajnyelv, a szleng) eredendően rosszabbak, mint az erkölcsi szempontból pozitívan értékelt egyének, társadalmi rétegek által használt nyelvváltozatok. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a pozitív morális értékkel bírónak láttatott nyelvi forma eredendően helyesebb, mint a negatív morális értékkel bírónak láttatott nyelvi forma.

Nyelvi naturizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlés természetessége abszolút érték, a természetesebbnek tartott nyelvhasználat, ill. nyelvváltozatok eredendően értékesebbek, mint a kevésbé természetesnek talált nyelvhasználat, ill. nyelvváltozatok. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a beszélők által (informális vagy választékos stílusú diskurzusokban) természetesebbnek érzett nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok, amelyeket a beszélők (informális vagy választékos stílusú diskurzusokban) nem érznek annyira természetesnek.

Nyelvi normalizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a (köznyelvben) természetes, megszokott, elterjedt, és ilyen értelemben szabályszerű, vagyis „normális” nyelvi formákat tartalmazó közlések eredendően helyesek. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a (köznyelvben) természetes, megszokott, elterjedt, és ilyen értelemben szabályszerű, vagyis „normális” nyelvi formák eredendően helyesek.

Nyelvi perszonalizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy úgy kell fogalmazni, hogy a cselekvő személye nyilvánvaló legyen: a személytelen fogalmazás eredendően negatív jelenség. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a személytelen fogalmazást lehetővé tevő, a cselekvő személyére explicit módon nem utaló nyelvi formák eredendően rosszabbak, mint a cselekvő személyére egyértelműen utaló nyelvi formák.

Nyelvi platonizmus. Az a meggyőződés, hogy a nyelvnek van egy ideális formája, amely mindegy független a tényleges közlésekben található nyelvi alakulatoktól. Egy-egy nyelvi forma helyessége tehát nem függ attól, mennyire elterjedt, és kik használják.

Nyelvi purizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hagyományos, nem idegen eredetű nyelvi formákat előnyben részesítő beszédmód eredendően értékeesebb, mint az, amely nagyobb számban tartalmaz idegen eredetű nyelvi formákat.

Mikroszinten megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a hagyományos, nem idegen eredetű nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint az idegen eredetű nyelvi formák. Hasonlóképpen az idegen minta nélküli, belső keletkezésű nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok, melyeket idegen mintára alkottak.

Nyelvi racionalizmus. Az a meggyőződés, hogy a nyelvi szerkezeteket az emberi elmében található kognitív szerkezetek határozzák meg, azaz a szavak és a nyelvtani formák azért jönnek létre, hogy (eredendően meglévő) gondolatainkat ki tudjuk fejezni. Ebből következik, hogy a szavak (jelentések) és a nyelvtani formák levezethetők az elme működéséből. Ebből a meggyőződésből ered az az elvárás, hogy a nyelvi rendszer legyen összhangban az emberi gondolkodás törvényszerűségeivel, azaz legyen „logikus”.

Nyelvi szimplicizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlés egyszerűsége abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az egyszerűbb szerkezeti felépítésű nyelvi formák eredendően helyesebbek a bonyolultabbaknál.

Nyelvi szintetizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a közlés tömörsége (tartalmi azonosság mellett) abszolút érték. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a szintetikus nyelvi formák eredendően helyesebbek az analitikusaknál.

Nyelvi szisztemizmus. *Mikroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy a nyelvi rendszerbe jobban beágyazódó, a nyelv hagyományos eszközkészletével harmonikus egységben lévő nyelvi formák eredendően helyesebbek, mint azok a formák, amelyek kevesebb nyelven belüli párhuzammal rendelkeznek, netán inkább más nyelvekben van párhuzamuk.

Nyelvi uzualizmus. *Makroszinten* megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az elterjedtebb nyelvek, nyelvváltozatok nyelvileg eredendően értékeesebbek a kevésbé elterjedteknél.

Mikroszinten megfogalmazva az a meggyőződés, hogy az elterjedtebb (azaz nagyobb földrajzi területen, több társadalmi rétegben, több beszédhelyzetben, többfajta nyelvi kontextusban stb. használt), ill. a nyelvhasználatban gyakrabban előforduló nyelvi forma eredendően helyesebb a kevésbé elterjedtnél, ill. ritkábban előfordulónál.

& NYELVMŰVELŐ IRODALOM ÉS SZAKIRODALOM

Általános kérdések

1. Bencédy József 1968. Az igenevek helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 70.
2. Kenesei István 2006. Szófajok. Az igenevek. Kiefer Ferenc szerk., *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 103–106.
3. Kiefer Ferenc 1998. Alaktan. 3.2.4. Az igenevek képzői. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó. 229.
4. Kiefer Ferenc 1998. Alaktan. 3.4.3.3. Az igenévképzés. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter, *Új magyar nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó. 251–254.
5. É. Kiss Katalin. Mondattan. Az igenévi kifejezések. Kiefer Ferenc szerk., *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 139–142.
6. MGr. 2000. Az igenevek felépítése. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 246.

Főnévi igenév

1. Bencédy József 1968. Az igenevek helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 71–72.
2. Grétsy László szerk. 1976. A mondat fő részeivel kapcsolatos nyelvhelyességi problémák. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 50.
3. Hegedűs Rita 2004. A főnévi igenév. *Magyar nyelvtan*. Formák, funkciók, összefüggések. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 67–68.
4. Lanstyák István–Szabómihály Gizella 1997. *A lehet kapni : kapni* típusváltozó. *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség*. Pozsony: Kalligram. 97–98.
5. MGr. 2000. A főnévi igenév morfológiai tulajdonságai. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 246–247.
6. MNySz. 2007. felszólítás kifejezése. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 74.
7. NyKk. I. 1983. felszólítás | főnévi igenév / II. 3. d) | idegenszerűségek 3. a). Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 615. 687–688. 956.
8. NymKsz.² 2005. felszólítás | főnévi igenév | kér. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 177. 200. 292.
9. Szepesy Gyula 1986. Gyerekek, reggelizni! *Nyelvi babonák*. Budapest: Gondolat Kiadó. 210–213.
10. Tótfalusi István [1999]. Az ás, -és rémuralma. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 85.
11. Tótfalusi István [1999]. Főnévi igenév. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 75.
12. Tótfalusi István [1999]. Kérjük vigyázni! *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 182.

Melléknévi igenév

Melléknévi igenév általában

1. É. Kiss Sándor 1988. Kár az igéért. „Értsd is a szót...!” *Nyelvművelő írások*. Budapest: Tankönyvkiadó. 284–285.
2. Hegedűs Rita 2004. A melléknévi igenév. Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 65–66.
3. MGr. 2000. A melléknévi igenév morfológiai tulajdonságai. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 247–248
4. Tótfalusi István [1999]. Melléknévi igenév. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 77–80.

Melléknévi igenév állítmányi használata

1. Bencédy József 1968. Az igenevek helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 73–74.

Folyamatos melléknévi igenév

1. HivKk. 1978. *-ható, -hető* képzős igenév. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 120–122.
2. NyKk. I. 1983. folyamatos melléknévi igenév. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 659–661.
3. NymKsz.² 2005. folyamatos melléknévi igenév használata. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 194.

Befejezett melléknévi igenév

1. Grétsy László szerk. 1976. A bővítményekkel kapcsolatos nyelvhelyességi kérdések. *Mai magyar nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 57.
2. HivKk. 1978. befejezett melléknévi igenév. | hivatkozott. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 42–44. 131.
3. É. Kiss Katalin 2004. A befejezett melléknévi igenév használata. *Anyanyelvünk állapotáról*. Budapest: Osiris Kiadó. 31–35.
4. MNyL. 2001. időviszonyítás: a befejezett melléknévi igenév használata. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 109–110.
5. MNySz. 2007. befejezett melléknévi igenév állítmányi használata | befejezett melléknévi

igenév időviszonyító szerepe. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann. 27–28. 28.

6. Nádasy Ádám 2008. A töltött Erzsébet. *Prédikál és szónokol. Újabb írások, beszélgetések a nyelvről 2003–2007*. Budapest: Magvető. 277–280.
7. NyKk. I. 1983. befejezett melléknévi igenév. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 289–292.
8. NymKsz.² 2005. befejezett melléknévi igenév használata. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 64–65.
9. Rácz Endre 1992. Előttem szólott képviselőtársam? Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 274–276.
10. Rácz Endre 1992. Olvassák-e az olvasott embert? Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 276–278.
11. Tótfalusi István [1999]. hivatkozott. *Kis magyar nyelvklinika*. Budapest: Anno Kiadó. 129–130.

Beálló melléknévi igenév

1. Bencédy József 1968. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 74.
2. HivKk. 1978. -andó, -endő képzős igenév. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 34
3. Kemény Gábor 1992. *Andó-endő* figyelendő. Kemény Gábor–Szántó Jenő szerk., *Mondd és írd!* Budapest: Auktor Kiadó. 288–290.
4. MNyL. 2001. beálló (jövő idejű) melléknévi igenév. *Magyar nyelvhelyességi lexikon*. Budapest: Corvina. 33.
5. MNySz. 2007. beálló melléknévi igenév célhatározóként. Balázs Géza–Zimányi Árpád szerk., *Magyar nyelvhasználati szótár*. Celldömölk: Pauz-Westermann.
6. NyKk. I. 1983. beálló melléknévi igenév. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 279–280.
7. NymKsz.² 2005. beálló melléknévi igenév használata. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kéziszótár*. Budapest: Tinta Kiadó. 63.

Határozói igenév

A határozói igenév általános kérdései

1. Hegedűs Rita 2004. A határozói igenév. Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 66–67.
2. HivKk. 1978. határozói igenevek. Grétsy László szerk., *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Budapest: Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet. 106–107.
3. Horváth László 1992. A határozói igenevek mondatbeli szerepeiről. Keszler Borbála szerk., *Újabb fejezetek a magyar leíró nyelvtan köréből*. Budapest: Tankönyvkiadó. 33–81.

4. Lengyel Klára 1989. Határozói igeneveink szófajváltásáról. Rácz Endre szerk., *Fejezetek a magyar leíró nyelvtan köréből*. Budapest: Tankönyvkiadó. 181–217.
5. Lengyel Klára 1992. A határozói igenévi állítmány. Keszler Borbála szerk., *Újabb fejezetek a magyar leíró nyelvtan köréből*. Budapest: Tankönyvkiadó. 127–169.
6. MGr. 2000. A határozói igenév morfológiai tulajdonságai. Keszler Borbála szerk., *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 249.
7. NyKk. I. 1983. határozói igenév. Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 816–829.
8. NymKsz.² 2005. határozói igenév használata. Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Kiadó. 225–226.

A -va/-ve és a -ván/-vén ragos igenév váltakozása

1. Bencédy József 1968. Az igenevek helyes használata. *Nyelvművelő tanácsok*. Budapest: Tankönyvkiadó. 74.
2. Imre Samu 1957. Az egyszerű mondat vizsgálata. II. rész. Deme László–Köves Béla szerk., *Magyar nyelvhelyesség. Előadások, gyakorlószövegek, irodalom*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó. 247–272.
3. Kovalovszky Miklós 1953. Nyelvünk újabb belső fejleményeinek nyelvhelyességi kérdései. II. Lőrincze Lajos szerk., *Nyelvművelésünk főbb kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 157–158.
4. Kovalovszky Miklós 1977. *va/-ve – -ván/-vén*. *Nyelvfejlődés, nyelvhelyesség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 110.
5. NyKk. I. 1983. határozói igenév / II. a -ván, -vén képzős igenév Grétsy László–Kovalovszky Miklós szerk., *Nyelvművelő kézikönyv I.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
6. Tótfalusi István [1999]. *Kis magyar nyelvklinika*. 80. Budapest: Anno Kiadó.

& VIZSGATÉTELEK

Jelmagyarázat

÷ gyakorlati kérdés (a megszerzett ismereteket mondatokba foglalt konkrét nyelvi formák nyelvi helyénvalósági megítélésében kell alkalmazni; nem szükséges elméletileg ismerni az érintett nyelvi formák nyelvhelyességi és a nyelvi helyénvalósági megítélését)

IGENEVEK

1. Az igenevek mibenléte, általános kérdései. *

FŐNÉVI IGENÉV

1. A főnévi igenév mibenléte, általános kérdései. *
2. A főnévi igenév személyragozása – általános kérdések. *
3. A főnévi igenév személyragjának használata és mellőzése nyelvhelyességi és helyénvalósági szempontból. ÷
4. A főnévi igenév használata felszólításra. ÷
5. A főnévi igenév használata kérésre. ÷
6. A kettős alany mibenléte, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. *
7. A kettős tárgy mibenléte, nyelvhelyességi és helyénvalósági megítélése. Rövid áttekintés. *
8. A főnévi igenév használata célhatározói értelemben. *
9. A főnévi igenév váltakozása alanyi mellékmondatokkal. *
10. A főnévi igenév váltakozása deverbális névszóval. *

MELLÉKNÉVI IGENÉV

1. A melléknévi igenév mibenléte, általános kérdései. *
2. A melléknévi igenév időviszonyító és aspektuális jelentése. *
3. A melléknévi igenév minőségjelzői használata. *
4. A melléknévi igenév állítmányi használata – általános áttekintés. *
5. A melléknévi igenév állapot- és módhatározói szerepben. *
6. A folyamatos melléknévi igenév mibenléte, általános kérdései. *
7. A folyamatos melléknévi igenév időviszonyító szerepe. Példák.
8. A folyamatos melléknévi igenév használata egyidejűség kifejezésére. *
9. A folyamatos melléknévi igenév használata általános idő kifejezésére. *
10. A folyamatos melléknévi igenév használata közeli előidejűség kifejezésére. *
11. A folyamatos melléknévi igenév jelzői használata. Példák.
12. A folyamatos melléknévi igenév állítmányi használata. Példák.

13. A befejezett melléknévi igenév mibenléte, általános kérdései. *
14. A befejezett melléknévi igenév időviszonyító szerepe. Példák.
15. A befejezett melléknévi igenév jelzői használata. Példák.
16. A befejezett melléknévi igenév állítmányi használata. Példák.
17. A beálló melléknévi igenév mibenléte, általános kérdései. *
18. A beálló melléknévi igenév időviszonyító szerepe. Példák.
19. A beálló melléknévi igenév jelzői használata. Példák.
20. A beálló melléknévi igenév használata névszói állítmányként. Példák.
21. A beálló melléknévi igenév használata névszói-igei állítmányként. Példák.
22. A beálló melléknévi igenév használata célhatározói értelemben. Példák.
23. A beálló melléknévi igenév által kifejezett cselekvés végzőjének kifejezése. Példák.

HATÁROZÓI IGENÉV

1. A határozói igenév mibenléte, általános kérdései. *
2. Kétértelmű határozói igeneves szerkezetek. ÷
3. A *-ván/-vén* képzős határozói igenév denotatív jelentésének történeti alakulása. *
4. A *-va/-ve* képzős határozói igenév denotatív jelentésének történeti alakulása. *
5. A *-ván/-vén* képzős határozói igenév stílusértéke. Példák.

NYELVI IDEOLÓGIÁK

1. A nyelvi ancientizmus mibenléte.
2. A nyelvi autonomizmus mibenléte.
3. A nyelvi belletrizmus mibenléte.
4. A nyelvi brevizmus mibenléte.
5. A nyelvi egzaktizmus mibenléte.
6. A nyelvi idiomizmus mibenléte.
7. A nyelvi kodifikacionizmus mibenléte.
8. A nyelvi konzervativizmus mibenléte.
9. A nyelvi legitimizmus mibenléte.
10. A nyelvi lingvizmus mibenléte.
11. A nyelvi logicizmus mibenléte.
12. A nyelvi moralizmus mibenléte.
13. A nyelvi naturizmus mibenléte.
14. A nyelvi normalizmus mibenléte.
15. A nyelvi perszonalizmus mibenléte.
16. A nyelvi platonizmus mibenléte.
17. A nyelvi purizmus mibenléte.
18. A nyelvi racionalizmus mibenléte.
19. A nyelvi szimplicizmus mibenléte.
20. A nyelvi szintetizmus mibenléte.

21. A nyelvi szisztemizmus mibenléte.
22. A nyelvi uzualizmus mibenléte.

& JELMAGYARÁZAT

nyelvhelyességi ítélet, szabály, kívánalom

helyénvalósági ítélet, nyelvhasználati tanács

a helyénvalóság megállapításához empirikus kutatásra van szükség

cáfolat, részleges vagy teljes ellenvélemény, korrekció, kiegészítés

stílusérték, használati érték

nyelvi ideológiák, más magyarázat

ellentét; fontos!

nyelvjárási, népnyelvi, népi használat

tudománytalan, elfogadhatatlan megállapítás, rossz példa vagy rossz eljárás, gyakorlat

sokkolóan tudománytalan, elfogadhatatlan megállapítás, rossz példa vagy rossz eljárás, gyakorlat

örvendetesen helyálló megállapítás

humor

ISBN 978-80-974359-1-2
EAN 9788097435912